Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia.

2. Osa.
1. Jako.

HELSINGISSÄ, 1835.
Präntätty J. C. Frenckellin ja Pojan tykönä.

Imprimatur.

C. E. Ekelund.

Kalewala

taikka

Wanhoja Karjalan Runoja

Suomen kansan muinosista ajoista.

1. Osa.

HELSINGISSÄ, 1835.
Präntätty J. C. Frenckellin ja Pojan tykönä.

Esipuhe.

Wiimmenkänä nämät runot präntin alasekſi saatua owat ne walitettawasti wieläki paljoa puuttuwaiſet. Ainaki toiwossa, niitä uusien keruulla lisäntywän, en niitä niin olisikkana kesloſena käsistä työntänyt, jos en toiſappäinki ajattelewa oliſi pelännyt, että taitaisiwat jäähä iäti minusta waillinaisiksi. Jo monelta on ennen paremmatki hankkeet ja yritelmät sillä tawalla tyhjään rauenneet.

Ennen muita piän welwollisuutena selwittää, millä tawalla näitä runoja on saatu. Usiampia niistä luetaan jo ennestään, ehkä wielä waillinaisempina, Lencqwisti, Ganandéri, Porthani ja Topelius wainajoitten kirjoissa, waan paljoa suurempi osa on ennen tuntematon. Nämät olen itse Suomen ja Wenäjän Karjalasta, muutamia Kajaaninki maasta, aikaa myöten kooskennellut. On myös moniahta minulle kirjotettuna muualta lähetetty. Paikat, joissa

näitä runoja enimmästi on koottu, owat Suomen Karjalassa Kitteen, Kesälahen, Tohmajärwen, Ilomantsin ja Pielisen, Wenäjällä Wuokkiniemen, Paanajärwen ja Repolan pitäjäät, Kajaanin maassa Kuhmon ja Kiannan seurakunnat. Muilta paikoilta, joita sitä warten olen käynyt, en ole nimitettäwätä saanut. Wuonna 1828 keräsin näitä esinnä nimitetyiltä paikoilta Suomen Karjalassa, wuonna 1831 ja wuosina jälestä Kuhmosta ja Kiannalta, 1832 Repolasta ja sitte itse Kajaanin muuttaukunut olen nelja kertaa käynyt Wenäjän pitäjissä, usiammat wiikot joka kerralla.

Ehkä senlaisia runoja kun nämät wielä jokfiki löytyy kansan muistossa, niin mahto niitä ennen wanhaan olla paljolta enemmin. Lakwajärwessä Wuokkiniemellä haasto talon ukko Arhippa, joka nyt oli 80:nen wanha ja jolta yhtäläiseen, mitä ennätin, kirjotin kaksi päiwää perätysten, tästä asiasta seuraawalla tawalla: "Woi, sano hän, kun minä lassa taattoni kera Lapukassa nuotalla käwin. Oli meillä kasakkana eräs mies Lapukasta, sekin oiwa laulaja; ei taattoni weronen. Kaiket yökauet laulettih he rupiamiseen, eikä että kahetsi yksiä sanoja. Lähti sitä sillon pakinata. Minä waan piennä poika hutjukkana istuin wieressä nuotiolla kuun-

nellen ja oppien mitä tuon tuostaki alon muis-taa. Waan paljo minulta heittihen mielestä. Jos nyt taattoni eläisi, niin kahtena netelinä et hänen lauluja kirjottaisi. Senlaisia laula-joita ei enää maahan synny ja kaikki häwiäwät ne wanhat laulut pois kansasta. Nykynen kan-sa jo heittää ne wanhat kaunihit runot ja som-mitteloo omiaan enimmiten poikien ja tyttöjen keskinäisistä ilwehykfistä, joilla en woisi suuta-nikana häwäistä."

Näitä runoja olen kokenut johonkuhun jär-jestykseenki saatella, josta siis työstäni lienee tili tehtäwä. Koska tiettyäni kukaan sitä ei en-nen ole yrittänytkään elikkä ees sanalla mainin-nut, niin kerronen esiksi millä tawalla minä si-hen tuumaan puutuin. Jo ainaki ajattelin ma ennen koottuja, liiatenki Ganauderin, runoja lukiessa, eikö niitä Wäinämöisestä, Ilmarises-ta, Lemminkäisestä ja muista muisteltawista esiwanhemmistamme olisi mahtanut siksikin löy-tyä, että olisi heistä saanut pitempiäki kertoel-mia, niinkun näemmä Greekalaisten, Islandi-laisten ja muitten esiwanhempainsa runoja siksi saaneen. Tämä ajatus waan enämmin wah-wistu mielessäni, koska w. 1826 Turussa His-torian Adjunktin von Beckerin awulla tulin Wäinämöisestä erään kirjan kirjottamaan ja

sitä laatiessani näin, että hänestä ei puuttunut tarinoita. Ihmettelinki miksi Ganander jo ennen ei ollut sitä tehnyt, waan pian tulin tuntemaanki että hänellä ei siksi ollut tarpellisia runoja. Parahimmat paikat hänen kootuista runoista on hän Suomalaisessa Mythologiassansa julistanut, waan niistä tuskin mitään täyellistä saisi. Warahinen kuollo poisotti Topeliuksen, jos hän muuten aikaa myöten olisi tainnutki tähän työhön antauta.

Jos nyt tietäisin järjestyksen, johon näitä runoja tässä on suunniteltu, olewan muillenki mielenmyötäisen, niin heittäisin siitä mitänä wirkkamatta. Waan olleeki asia siitä laausta, että mitä toinen luulee käyttäwän, toinen katsoo sopimattomaksi. Juoksewat kyllä mielestäni runot jotensakki siinä suunnassa, johon heitä tässä on laaittu, waan ehkä toisessa juoksisiwat paremminki. Kahta olen järjestäessä nouattanut, ensin mitä parahimpain laulajain hawahtin järjestyksessä waarin ottawan ja toiseksi, kun siitä ei ollut apua, olen asian perustusta itse runoissa kysynyt ja sitä myöten niitä asetellut.

Kysynet lukia jos esiwanhempammeki näitä runoja missään järjestyksessä laulowat taikka yksitellen? Minusta näyttää näien runojen sitä myöten, kun asiatki tapahtuwat, yksitellen

ilmautuneen. Erityiset runot Wäinämöisestä, Ilmarisesta, Lemminkäisestä eiwät maha olla yhen laatimia, waan usiamman. Yksi kerto muistoksi yhen, toinen toisen asian, mitä mikin itse oli nähnyt eli kuullut. Waan tuskin taitaan nykyjään yhtänä runoa tawata, joka juuri alkusanoissaan olisi meihin asti säilynyt. Joka tuntee, kuinka helposti runon teentä käypi monelta talonpojista, jos ihka ehiätä rupiaisi mistä tahansa tietystä asiasta laulamaan, keksii kyllä, että paraskana muisti ei woi säilyttää sana sanalta, mitä toiselta pitkissä runoissa kuullaan. Waan asian muistaa itsekukin helpommasti ja paikka paikalta, jos enimmätki muistawa, kertoo sen runossa toisellenki unohellen muutamia, toisia parannellen. Wähitellen taitaa itse runoainetki alkulaaustaan mutkistua, jotta sitä kerrotaan peräti toisin. Tämä lienee osikſi wähinkäkin nimissä jo tapahtunutki. Mitä ennen wanhaan muisteltawista urohista ja waimoista omilla nimillänsä lienee kerrottu, taisi Kristin opin maahan lewitessä muuttauta, jotta urosten siaan usein pantiin Kiesus, Santta Pietari, Ruotus (Herodes), Juutas j. m., waimojen Neitsy Maaria emonen.

Että asiat, joista runoissa lauletaan, ei kaikki olleet ilman perää, ymmärtää itsekukin

helposti, waan mikä lienee toen tosi, mikä jollai toisella tawalla runossa kuwailtu, mikä peräti waleheltu, sitä nyt lienee waikiampi erottaa. Muutamat asiat waikka esinnä kummanlaiset kuulla ja wähän toeksi uskottawat, tarkemmin tutkittua sietäwät jollai lailla selwitettää. Kuka meistä ei pitäisi joutawana Wäinämöisen ja Ilmarisen huolia kuun ja auringon katoamisesta ja millä tawalla olisi Pohjan akka ne wuorehen kätkenyt? Mutta muistellessa, mitä osittain esiwanhempaimme tänne tulosta mainitaan, heiän eteläisimmiltä mailta tänne Pohjan perukoille saaneen, ja mitä tieämme auringon talwella Pohjaisemmilla mailla katoamisesta, keksimmä, että, jos he niin pohjaseen asti oliwat kulkeneet, tämä asia heille äkkinäisnä mahto suurenki pelon nostattaa, päiwän jo iäksi menneen. Kun heillä myös taisi olla yhtäläiset wainot Suomen maassa ennestään eläwäin Lappalaisten kera, joilta syy oli kaikkea pahaa pelätä ja joita piettin ylewinä loihtioina, niin sai siitä Pohjan akka pian syyn päällensä. Waan mitä esinnä mahto päiwän katoamisesta kerrottaa, taisi aikaa woittain tulla samati kuusta ja täheistäki mainituksi.

Pian kaikissa runoissa osotetaan kaksi kansaa, jotka eiwät ylen hywässä suosiossa wälil-

länsä eläneet. Toisen näistä nimittäisimme Pohjan, toisen Kalewan kansaksi. Runoa myöten oli päänä Pohjan kansassa usiasti mainittawa Louhi, jota myös Pohjan akaksi nimitetään ja joka heidän töistä näytti parahiten huolen pitäwän. Kalewan kansassa oli monta sankaria, suurimmat Wäinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen. Olkoon kuitenki wiimme mainitusta jo aikanansa sanottu, että runot eiwät anna tarkkaa tietoa, jos hän waikka olisi Pohjanki kansaan luettawa. Ne runolaaut, jotka minä tähän olen walinnut, kyllä näyttäwät hänen usein Wäinämöisen apuna olleen, toisinaan itsestänsäki sotia Pohjalassa käyneen, Pohjolassa kosjoneen j. n. e., waan toisissa kerrotaan hänen Päiwilässä eli Jumalisissa kosjoneen, joilla nimillä ennemmin Kalewan kansaa luulisimma osotettawan. Joukahaisen taas pitäisin urohona Pohjan kansasta, ken tiesi waikk' ollee yksi, jota Pohjan pojaksi ja Lappalaiseksi paikottain nimitetään. Muutamat runot warsin kertowatki hänen Wäinämöiseltä suosta päästetyn samalla tawalla, kun Lappalaisesta ensimmäisessä runossa kerrotaan, Wäinämöistä kosken korwalla wahanneen ja ampuneen. Näyttää myös hänen sisarensa, jonka hän Wäinämöiselle lupasi, olleen Pohjan akan tytti, sillä tämä jo ennenki (K. XI: 346) toiwo Wäinämöistä wäwyksensä.

Kalewan kansaksi sanoin nimittäwäni sitä, johon Wäinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen näissä runoissa luetaan. Waan ettei moitittaisi minun tässä nimityksessä tuiki erehtyneen, koska moniahat pitäwät Kalewan nimeä pian Hiien ja Lemmon werosena, niin saanen ehkä selwemmin sanoa ajatukseni. Minusta näyttää olleen Kalewan kaikkia wanhemman suomalaisen urohon, josta nykyjään taitänä tieämmä. Taisipa olla hän, joka ensin pysywämmästi Suomen niemelle asettautu ja jonka suku sitte maahan lewesi. Paikkoja joissa Wäinämöinen j. m. eleli kutsutaan usein Kalewalaksi, toisissa mainitaan Kalewan kankahista, kaskista, kaiwoista, koirista, käkösistä j. n. e., niinkun e. m. wanhassa Karjalan laulussa tyttö kysyy tulleelta sulholta: "Käwitkö Kalewalassa?" Sulho: "Käwinpä Kalewalassa." Tyttö: "Haukkuko Kalewan koirat Kalewalan kankahilla?" Sulho: "Haukkupa j. n. e." Tyttö: "Kukkuko käet Kalewan Kalewalan kaiwotiellä (kaskimailla)?" Sulho: "Kukkupa j. n. e." Tyttö: "Katsoko Kalewan neiot Kalewalan ikkunoissa?" Sulho: "Katsopa j. n. e." Ja koska senlaisia sulosia asioita, kun poikain ja tyttöjen keskinäiset kosjopuheet, Kalewalasta mainitaan, niin häntä en pitäisi Hiitolan eli Lemmon koin

wertasena. Sillä koskas näistä eli Manalasta ja Tuonelasta kuulet senlaisia?

Syy että Kalewala tultiin pahemmalla nimellä tuntemaan lienee tullut siitä, että hän Pohjolan kansalle oli hirwiä ja pelättäwä, joka häntä sentähen mainitti pahaksi, samati kun me aina näihin aikoin asti olemma Turkkia, Koirankuonolaisia ja wähä tätä ennen Punapartaa ei juuri ihmisinä waan wähän ma⁓tawampina pahoina pitäneet. Waan mitäpä näistä, — eikö Paawi esiwanhemmillamme ollut pian Jumalan siasna, waan miksi on hänen nimensä ja arwonsa nyt muuttunut? Elkäämme siis nykysistä luulloista, ilman asian tutkimatta, paljo wanhoin asioin päättäkö. Aiwan, kun sanoimma, mahto Pohjan kansassa Kalewan nimi olla pelätty, waan koska aikaa woittain Lappalaiset sitte osittain sekautuwat Suomalaisiin, osittain pakkolaisina ja kasakkoina kiersiwät maata, niin saatti heiän kauttansa Kalewan nimi tulla alkuarwostaan Suomessaki muutetuksi, koska Kalewata ei enää paremmin muistettu. Ja mitä se ei lie waikuttanut, waikutti uuen uskon maahan lewiäminen. Kumma että Wäinämöisenkään ja Ilmarisen nimet owat sikseen alkuarwossaan pysyneet. Kuinka sukkelasti toisinaan senlainen muutos tapahtuu, taitaisin toisessakin

asiassa mainita. Eikö nyt yhteinen luulo asu kansassa, ensimmäisten kirkkojen Suomessa jättitäisillä rakeluksi? Minä matkoillani olen tuskin yhtään wanhanaikuista kiwikirkkoa tawannut, josta paikalla ei jotaan senlaista olisi tarinoittu. Waan mikäpä syy sihen? Minusta näyttää tällä lailla: Kristin opin Suomessa leweten oliwat wielä metsissä ja erämaissa Lappalaiset pakanoita, jotka tätä oppia kowasti wihasiwat. Sillä Suomalaisten ylewämmäksi päästyä he ei tarkemmin tainneet asiata tunnustella, waan luulit heiltä otetun uuen opinki jotai waikuttawan, josta sitä oli syy aina enemmin wihata. Kirkkoja tehessä mahto heiän mieleensä johtua, olla heille itselle hywäksi, saaha nämät rakennukset häwitetyksi ja lienewät usein öillä repineetki ja kukistaneet, mitä päiwällä toisilta tehtiin. Waan koska tämä kuitenkana tuskin taisi menestyä ja ollen Suomalaisten ruumiinsa koolta suurempia, päättiwät he rakentajia jättiläisiksi ja aikaa myöten lewittiwät uskonsa Suomeenki, jotta nykyjään Suomalaiset pitäwät ensimmäisiä kirkon rakentajia jättiläisinä, ei tieten, että he itse taisiwat olla mainittuina jättiläisinä. Ja koska taasen heiänki luonansa yötisten häwitysten tähen nousi huuoksi jättiläisten yöllä rakennukset kukistaneen, niin

synty siitä senlaisia kansan keskinäisiä tarinoita, joita nyt siellä täällä kuulemma.

Olkoon tämä sanottu ajattelemiseksi, miten Kalewan nimi taisi tulla alkuarwostaan toiseen muutetuksi. Muuten luulisin itse nimityksen Kalewa merkitsewän jotai hirwiätä, surmaawaista, ollen yhtä rotua kun sanat kalpa, kalma, kallo, kalu (ensis), kuolen.

Kansan tarinassa nykyjään on Kalewan pojista kahtalainenki huuto. Toiset pitäwät heitä pahoina jättiläisinä, toiset nimittäwät heitä Wäinämöiseksi, Ilmariseksi, Lemminkäiseksi, Joukahaiseksi, Kihawanskoiseksi, Liekkiöksi, Kullerwoksi j. n. e., joista juuri ei erittäin pahaa mainita, jos ei wiimme nimitetystä, Kullerwosta, joka sentähen kotoa erotettiinki. Eilliseen huutoon on jo syy mielestämme mainittu, waan jälkimmäisellä, näitä olleen, lienee parempi perustus, waikka wähän enää heiän nimiänsä taitaan oikein tuta. Ainaki sanotaan heitä olleen 12. Jos nyt Wäinämöinen ensi polwessa eli muussa seuraawassa oli Kalewan poika, sitä emme woi arwata. Kuitenki luulisin hänen olleen jotai jälkimmäistä polwea, sillä ensi polwessa poikia hän ja Ilmarinen olisiwat olleet weljekset, joka ei näytä tapaukseksi, jos heti

Wäinämöinen Ilmarista paikoin weljekfsensä ja emonsa lapsekfsi nimittää. Samoin olisi Lemminkäinenki saawa weljekfsi Wäinämöiselle, waan tämä häntä sikfsi ei millonkana kutsu, mainiten häntä waan paikoin ylimmäisekfsi ystäwäksensä. Jälkimmäistäki polwea olewat heitä kollä sen wuokfsi taitaan Kalewan pojikfsi kutsua; wieläpä Juutalaisia nytkin Abrahamin ja Israelin lapsikfsi nimitetään. Tästä olisi myös ymmärrettäwä, kuinka Kullerwo, joka nimeltä kutsutaan Kalewan pojakfsi (s. o. jälkeentulewaisekfsi) taisi Ilmariselle, toiselle Kalewan pojalle, myötyä. Saanen wielä nimittää että olen muutamien kuullut Antero Wipuista Kalewan kanssa yhtenä pitäwän, niinkun runossaki kerta sanotaan.

Waikka näistä ei enää mitään selwää saane, olen kuitenki uskowa Kalewasta, hänen Wäinämöistä, Ilmarista ja muita nimellisiä uroita paljon wanhemmakfsi, ehkä, kun sanoinki, sikfsi, joka ensimmäiset Suomalaiset näille maille saatatti. Ja koska paikkoja, joissa hänen jälkeentulewaisensa asukfseliwat, näyttää Kalewalan nimellä kutsutukfsi, joka mahto olla yhteinen niille erityisille Wäinölän, Ilman, Utuniemen, Terhensaaren, Suomelan, Kaukoniemen, Päiwilän, Wuojelan, Luotolan, Jumalisten j. n. e. nimitykfsille; niin olen tämän runokokoukfsenki

Kalewalaksi nimittänyt. Nimi sillen piti ankaa, ja enimmät työt näissä runoissa owat tätä selitystä myöten Kalewalassa tapahtuneet.

Jos Suomen Mythologialla olisi näistä runoista mitään apua, joka juuri ei taia ilmankana olla, niin on yksi toiwoni täytetty, waan wielä olisi toisiakin: toiwoisin näistä jotain selwitystä esiwanhempain wanhasta elämästä, Suomen kielelle ja runo-opille jotai hyötyä saawan. Saanen näistä asioista, jos itsekuskaki, moniaan sanan lisätä, kosta ne ainaki näitä runoja toimittaessa owat mielessäni olleet.

Suomen Mythologia kyllä jo tätä ennen on tullut ilman muita Lencqwistiltä, Ganandeřilta ja Porthanilta joksiki tutkituksi, waan epäilemättä on se wieläki suurten wirhetten alanen, monessa paikassa erehtywäinen. Ilman mitä jo Kalewasta ja hänen pojistansa olemma wähin sanoneet, niin kysymmä, mistä on Ilmarista tuulen, ilman ja walkianki jumalana ruwettu pitämään? Tuskin taiat runoissa yhtään paikkaa tawata, josta tälle luulolle olisi pienintänä perustusta saawa. Näyttää kun olisi nimestänsä häntä tuulen ja ilman jumalaksi tehty, ja takomisistaan walkianki, wai siitäkö tämä wiimmeinen, että hän Wäinämöisen to-

werina kerran taiwaalla walkiata iski. Niin hän ei kuitenkana runoissa ole. Tuulta rukoiltiin aina Ukolta, joka tuulenki ynnä muien oli hallitsia, ja tuulen käsissä Ilmarinen ennen muita Pohjolasta palatessa hätänty. Mitä sihen, että hän sampoa takoissa sai tuulet tuulemahan, niin se asia kyllä sietää toisenlaisen selwityksen, ettei siitä häntä tarwitse tuulten jumalaksi tehä. Waan jos hän olisi ilman jumala ollut, niin Wäinämöinen tuskin olisi häntä wastoin mielin saanut ilmassa Pohjolaan työnnetyksi ja Wäinämöinenpä sitä loihti, eikä Ilmarinen, Pohjan akkaa wastaan, kun tämä sateet, rakehet ja wiluilmat uhkasi panna sammon kaswuja turmelemaan. Ilmarinen runoja myöten ei ollut kun mainio rauan, wasken, hopion ja kullan seppä, muuten yksiwakainen, totinen ja rehellinen mies, ainaki kun häntä piti tawata, ahkera työssänsä, harwoin muihin puuttuwa. Ja siinä on hänellä kyllä kunniaksi, ettei häntä enään tarwinne tuulijumalaksi korottaa.

Wäinämöisestä nyt taitaan laulettaa, mitä muien nimellä ennen wanhaan on laulettu, waan kukapa sen taisi estää. Mitä maailman, kuun, auringon ja tähtien luomisesta hänelle annetaan, on wanhastaan tainnut jostaan jumalasta kerrottaa, ja sitte nimienki unohettua Wäi-

nåmöiselle mennä. Minkä tähen on Antero Wipuinen, minkä tähen Kalewa, minkä tähen ylijumala Ukko niin pian kokonansa runoamatta jääneet, waikka wieläki puhettarinassa Antero Wipusesta e. m. mainitaan, että "lapsi Wäinämöinen häntä wasten oli."

Jos näissä runoissa paikoin Wäinämöistä entisestä jumala-arwostaan alennetaan, niin tiettäwästi minä siihen en woi mitänä. Näitä on minun pitänyt toimittaa, kun heitä itse olen saanut, katsomatta, jos Wäinämöistä pietään jumalana eli ei. Jo ammon olemma tottuneet häntä esiwanhempaimme jumalana pitämään, jossa arwossa hän heillä ei kuitenkana näytä olleen, waan muuten woimallisna, paljo tietäwänä, sankarina. Usiasti rukoilee hän itse ylijumala Ukolta apua, ja tunnustaa näin omalla suullaan, ken jumala oli. On myös Wäinämöisellä kyllä ilman jumaluuettaki nimeä ja kunniata ja parempi lienee olla itsekunki ylewinnä talonpoikana, kun huonona herrana, parempi wiisahinna ihmisenä kun puujumalana. Jos wielä nyt rahwaalta niillä seuwuin, joissa muisto Wäinämöisestä parahite elää, kysymmä ku Wäinämöinen oli, niin wastaawat he pian näin: "Olipa hän muistettawa uros ensimmäisiä esiisiämme ja kuuluisa runoja"; waan jos heiltä

kysynet, ketä he jumalinaan pitiwät, niin usiammasti wastataan, Ukkoa, joka oli taiwaan ja maan luonut, heiän rukoilleen. Enkä epäilekkänä jo ennen Kristinki oppia esiisillämme olleen tieon yhestä ainoasta jumalasta, jota millon nykysellä, millon ukon eli luojan nimellä palweltiin, enkä myös lue sitä heille suurekfi tuhmuuekfi, jos he ei warsin olleekkana niin nerokkaat suurta jumalajoukkoa itselleen hankkimaan, kun moni muu wanhanaikuinen kansa.

Wäinämöinen näissä runoissa enimmiten mainitaan totisekfi, wiisaakfi, eteensä ajattelewaisekfi, jälkeentulewaisille hyöwytystä hankkiwakfi, suuritietäwäkfi, laulussa ja soitannossa ylen mahtawakfi, Suomen sankarikfi. Ilman sitä nimitetään häntä ainaki wanhakfi, ehk'ei hänen wanhuus ykfin häntä niin suuresti liene kosjotuumissaan haitannut.

Toista laatua oli Lemminkäinen, kewytmielinen, nuori, ylpiä, mahistaan ja tieostaan kerskaelewa, wähän eteensä ajattelewa, jos urhoollinenki, sankari. Töistä, joita kosjona ollessa hänelle Pohjolassa määrättiin, ei taia oikein selwää saaha, sillä pian ykfiä töitä määrättiin toisella kerralla Ilmarisellenki. Minä olen walinnut runoja, joissa wähänkänä erotakfen.

Monta muuta nimeä jätän tällä kerralla mainitsematta, joita näissä runoissa taitaan Mythologialle entisistä erehyksistä oikasemiseksi tahi muuksi euksi löytää. Näien erehysten seassa lienee seki kummanlainen, kun kapeesta on sinne erityinen olento saatu, waikka kapeella ei missään ymmärretä kun luotua olentoa, ihmistä eli muuta olentoa; samati myös se kun Ukkoa ja Wäinämöistä toisilta on yhtenä pietty.

Enkä paljo aio wiipyä osotuksessa, mitä näistä mahtaisi wanhanaikusten tapojen selwittämiseksi lähteä. Taitaisin kyllä muutamia esimerkkiä siinä saaha, jos olisi aikaa miettiä. XIII. 116. näyttää, kun olisiwat wanhat kuumilla kiwillä ja ween sillä waristamisella keitoksiaan laatineet. Monesta muusta paikasta löytäisimmä, että wanhempia piettiin kunniassa, jos kohta miehuutensa innossa Lemminkäinen wähän äitinsä tahostaki poikkesi. Samati näemmä, että sillon oli tapana kosioille ehtotöitä asetella. Taitaa waan moni luulla ylen paljon näissä heiän kosioasioistaan puhetta olewan, jotta sillä koko kirja pian miksi ei olisi uuenlaatuisten tekokertomusten eli tarujen (Romanien) muotoseksi muuttuwa. Jos niin olleeki, niin olko, waan muistakaamneki, että esiwanhemmissam=

me, joilla ei olluk nykysiä monikoskewia liikutuksia ja asioita kerrottawana, yksinäisessä elämässään kosiotuumat, sotakäynti, metsän ja kalan pyynti oliwat muisteltawimmia keinoja. Siitä se, että näistä asioista pian yhtäläiseen runossa kerrotaan.

Suomen kieli ja runo näissä ehkä tawataan selwempänä, kun missänä muussa kirjassa. Monet sanat ja sanan-parret tulewat tuo tuostaki ilmi alkuluonnossaan eli samalla kannalla, kun niitä rahwaan suusta kuullaan. Muien kielten oppineilla, waikka kyllä Suomeaki taitawilla, on usiasti waikia estää kieltä omaluonnostaan toisten mukaseksi wääntymästä, mutta talonpoikasella kansalla, joka muuta ei ymmärrä kun yhtä äitinsä kieltä, siitä ei ole pelkoa.

Sanojen kirjottamisessa olen wälistä poikennut niien ennen tawallisesta tawuusta, waan koska se kuitenki harwassa tapahtuu, niin siitä en pelkää suurta moitintoa, liiatenki jos syyt sihen löytäisi otollisiksi. Muuten on koko asia minusta joutawa, siitä kellenkään suuttua, jos hän eritawuutaan seuraapi. Tawuu ja kirjotus kielessämme wielä eiwät ole siksi wakautuneet, jotta yksi ainoa laatu taitaisi oikiaksi luettaa. Waan elköön kukaan sitä pahaksi panko, jos

minä tässä asiassa näytämme muita huoletto-mammaksi. Lapsellisekfi olen aina lukenut senlaisia kinaamisia, kun wälistä kuullaan esimerkiksi siitä, jos pitäisi kirjottaa meiän, naia, luoa, wieä eli meijän, naija, luuwa, wiijä. Kumpanenkana näistä ei taia tarkoin puhetääntä wastata, joka taitaisi tulla tällä tawalla kirjotetuksi: mejjän, najja, luwwa, wijjä. Waan koska kaksiäänikkeitä ai, ei, oi, ui, — ja au, eu, iu, ou, j. n. e. kerran olemma tottuneet lukemaan kun aj, ej, oj, uj — aw, ew, iw, ow, j. n. e., niin miksi emme sanassa naia e. m. taia lukea ensimmäisiä kolme kirjainta nai kun naj, josta a:n päätteeksi saatua helposti tulee sana naia (najja). Kuinkas, jos sitä naija kirjottanet, erotat sanoa erisioissa, joihin se on saawa, e. m. jos sanot: tulee sille tytölle naija (l. na-i-ja) ja jos sanot en huoli naia (l. najja)? Toisia luoa, wieä, myöä j. n. e. mahan sitä ennemmin sillä tawalla kirjottaa, kun niitä meiän puheessa niin paraasta päästä äänellääntki. Myös saanet sanasta wuosi ennemmin wuoen kun wuuen, eli wuuwen, wuwwen, samalla tawalla kun sanasta paasi saat paaen. Toisissa tapauksissa olen kirjottanut wenehesen, tarpehesen, kankahasen (eli weneesen, tarpeesen, kankaasen) j. n. e. joita muut

kirjottanewat weneheseen, tarpeheseen, kankahaseen, (eli weneesehen, tarpeesehen, kankaasehen; weneeseen, tarpeeseen, kankaaseen). Näitä sanoja toisten samanlaatuisten kanssa rinnatellen näyttää kun e.m. wanhasta pääsanasta wenehi (nyt: weneh, wenet, wene) samassa siassa kun sanoista pursi, reki, kolmansi, tulewat purtehen, rekehen, kolmantehen tulisi wenehehen, joista sitte h on s:ksi muutettu, jotta sanotaan wenehesen eli wenesehen. Siksi, mitä minä olen luullut tajuawani, näillä seuwuin senlaisissa sanoissa molempia e:itä niin wenytetäkkänä, jotta kirjottaisit weneeseen, waan ainoastaan weneesen eli weneseen, h kummassaki e:tten wälille pantawa, jos niitä kaheksi tawueksi lewitetään.

Wielä olen kirjottanut sanowi, tulewi, ottawi, waikka muut kirjottoot sanoowi, tuleewi, ottaawi (eli sanoopi, tuleepi, ottaapi). En senlaisissakana sanoissa ole sitä wenyttämistä ääntäissä kuullut, jota kahella äänikkeellä perätysten osotettaisi. Tulewi, sanowi j. n. e. jo itsestään owat sanoista tulee, sanoo lewitetyt yhtä tawutta pitemmäksi; mitä niitä sitte enää pitäisi kahella äänikkeellä kirjottaa?

Liittösana -kaan(-kään) muutellaan monin tawoin. Toiset sanowat ja kirjottawat: ei kertaakaan, toiset: ei kertoakana ei kertaakahan, ei kertoakan, ei kertoana'. Yksi tuo nyt lienee, miten senlaista puolisanoa kirjottaisi, waan täyellisinnä näyttää se olleen -kana(-känä). Semmoisena luulen sen alusta alkain jotain seuruuta merkinneen, josta wieläki sanotaan perä kanaa s. o. yhtä seuruuta toinen toisensa jälestä ja kanssa (kanassa) s. o. seuruussa, kansa (kanasa) seuruu, joukko, yhteys. Puhetta myöten niillä tienoin, joista enimmät näitä runoja on koottu, olenki, kun muuten runossa sopii, parahasta päästä kirjottanut sen täyellisnä, e. m. Eipä kuu kumotakkana, Eikä päiwä paistakkana, joissa toinen taitaisi kirjottaa: kumotakkahan, paistakkahan. Luetaan myös paikoin: kun ei tuostakan totelle, eli En minä mitänä tieä, Elä koske konnanana j. n. e. Semmoisia sanoja kun metsä, katsoo, suitsi j. n. e. äännelläänki sillä tawalla Wenäjän Karjalassa, joista runot parahite owat saaut, eikä mehtä, kahtoo, suihti j. n. e. eli jollaan muulla tawalla.

Heiän äänelmästä olen taas toisissa poikennut, e. m. sanoja laulamahan, anneta-

han, kiwiksi, akkunaksi, laatia', oikiassa, kautta, kosken, mustalla, matkassa, käsillensä (käsillehen) olen sillä tawalla kirjoittanut, eikä laulamahek, annetahek, kiwikse, akkunakse, laatie', oikiessa, kautti, kosen, mussalla, matassa, käsillehek, kuni niitä he ääntelewät.

Semmoisia sanoja, kun otto'oni, otto'os, otto'o, (otto'ohon, ottuohon), otto'ome, otto'ote, otto'ot, (otto'ohot, ottuohot); tulloni, tullos, tulko, tulkome, tulkote, tulkohot kuullaan niin äännettäwänki eli ottaoni, ottaos j. n. e., waan toisessa siassa näyttää sana olewan sanottaissa: ottakohon, ottakaame, ottakaate j. n. e. — Waan heitän nämät, ja sanon wielä muutaman sanan Suomen runosta.

Moni on pitäwä ei minänä työnä Suomen runoja laatia luullen joka tilassa, kun saapi sanoja 8:saan tawuehen asti yhteen sopimaan jo runonki saaneensa. Wai siinäkö se Wäinämöisen kuulusa mahti olisi! Elkääte päättäkö ennen asian tutkittua ja elkääte pitäkö työttömänä asiana, jossa waan yksi ainoa esiwanhemmistamme tuli oikein kuulusaksi. Yhtä wähä, kun mitkä 7 tähtiä tahansa olisiwat Otawa

kaiwaalla, owat mitkä 8:tawuiset sananparret hywänsä kielessämme runoja. Jos wanha Wäinämöinen nyt tulisi ja kuulisi senlaisia runoja, kun owat:

"Mutt' ei käynyt, eikä kyennyt,
Kourat kowat ja kompelot,
Ei tainnut tuohon taipua."

* * *

"Herätä herroingin luona,
Sowita hywä suosio."

* * *

taikka jos tämmöisiäki:

"Korkeus on sinun kotos,
Awaruus on asunmajas,
Itse kynsit kylmät meret,
Itse sauwoit sarkajaot."

* * *

Niin pelkään kyllä, jotta itse meren kyntäjä ja sarkajakojen sauoja miksi ei sanoisi:

"Heretkääte, heittäkääte
Paremmille laulajoille,
Taitawammille runoille,
Kaikki käypi karwoilleni,
Puhki korwani puhuwi,
Läpi pääni läylentäwi,
Wiepi wiikoksi iloni."

Tosiaan on Suomen Runossa samati kun muienki kielten omat waatimukset nouatelkawat ja jos Runon teentä kuitenki Suomessa helpommasti käypi, niin kiittäkääme siitä kielen somaisuutta, waan elkääme sentähen näitä waatimuksia unohtako.

Waikka itse runotyössä kehno ja sentähen sihen harwoin puuttuwaki olen kuitenki aikaa myöten toisten tekoja lukeissani ainaki ajatellut, mikä ollee syynä, että toinen niistä on kaunis, toinen korwille waikia kuulla. Perustusta miettiessä olen malttanut että eillisissä on seurattu Runon waatimuksia, jälkimmäisiä näitä wastoin laaittuna. Tässä waan puhumma niistä waatimuksista, jotka koskewat itse sanain sopimiseen, ei mitä ainetten kertomisesta eli muusta Runo-oppiin kuuluwasta olisi sanottawa. Näitä Runowaatimuksia yksitellen muistokseni kirjotettua, on siitä jo kaswanut aika tukku kirjotusta, josta nyt tahon ottaa, mitä tähän esipuheesen luulen sopiwan ja mahtuwan. Jos ne ei ollekkana jokaista mieleen, niin muistakaame että eripaikoilla saattaa olla eriwaatimuksensa Runossaki, waan minä olen seurannut, mitä täällä ja rajan yli Wenäjän puolla Runossa waaitaan. Elkään waan kukaan luulko minun tätä seuraawata kellenkänä opiksi kir-

jottawan. Se ei ole mielessäni, eikä runoja opilla tehäkkänä, ettei luonto niitä saattaisi paremmin. "Luonto laulajan tekewi, Itse into ilmottawi, Runojallen rohkialle, Mitä lauluhun latowi." Hywä jos waan saisin osotetuksi minkälaisia runoja meiän puolella hywinä pietään.

Ennen muita tulisi nyt selwitettäwäksi mitä pitkällä eli lyhyellä tawutten arwolla ymmärrämme. Itsekukin malttaa helposti, että a on pitempi jos sanomme waara, kun wara; i pitempi sanassa siima kun sima; o pitempi sanoessa meni taloon kun möi talon; ä pitempi jos sanomma näitkö emäntää kun näkikö emäntä. Niitä tawuita, joissa äänike sillä lailla on pitempi, nimitämmä pitkäarwosiksi, jota myöten sanoissa waara, siima, ensimmäinen tawut on pitkäarwonen, sanassa taloon toinen ja sanassa emäntää kolmas. Samati on missä tahansa sanassa tawut, jota nyt on tapana kahella äänikkeellä perätysten kirjottaa, paitsi jos jälkimmäinen ollee i, pitkäarwonen e. m. 1:nen sanoissa maata, pöytä, auttawa, riennä, joutawa, 2:nen sanoissa lupaawa, rekeen, kurieri, rukiita, sanoo, 3:as sanoissa sotikaa, sanokoon, käwelee, käsiään, 4:jäs sanoissa käwelemään, hajotetaan j. n. e.

Mutta ilmanki kahta äänikettä maltamma, että ensitawut sanassa sakko on pitempi kun sanassa sako; samati sanoissa: matto, mato; mutta, muta; kyllä, kylä j. n. e. 2:nen tawut sanoissa sakossa, sopalla, pitempi kun sakosa, sopala; samati sanoissa ranta, welka, pirta, koski 1:nen, sanoissa emäntä, alotti, lepistö, kowempi, kätensä 2:nen, Amerikka, lihawaksi, warawampi j. n. e. 3:mas tawut lyhyitä pitemmät. Näitä tawuita nimitämmä pitkäsiasiksi, sillä niissä äänikket ei itsestänsä pitkä on waan pitkä nykysessä siassaan. Pitkäsianen on siis se tawut, jossa yhtä äänikettä seuraa wähintäin kaksi äännettäwätä eli i yhen äänikkeen kera, e. m. 1:nen sanoissa wanha, selkä, wirka, tukka, paita, walta, 2:nen sanoissa wäestö, wetäisi, kurikka, nawetta, olento, kumarsi, 3:as sanoissa opetella, tapaelma, wetäwäinen, lewitikkö j. n. e. Samalla tawalla erityisten sanain yhteen saaessa e. m. jos weät, olin minä, joissa o sanassa jos, i sanassa olin owat pitkäsiasiksi luettawat. Wasta tahomma siitäki puhua, miten moniahat pitkäsiasista tawuista taitaan lyhyiksi käyteltää.

Lyhytarwosiksi nimitämmä kaikkia tawuita, jotka eillistä mukaan eiwät ole pitkä-

arwosia, eikä pitkäsiasia, e. m. k a l a, m a k a l a, m u r e h i a, h e w o s i a s i, w e t e l e m i ä n i, jotka owat sanoja waan lyhytarwosilla tawuilla.

Nyt ennen kun saiamma tutkia mitkä pitkäsiasista tawuista taitaan runossa lyhyiksi luettaa, tulee peräti toinen asia katseltawaksi, nimittäin tawutten k o r k o. Ääntäissä korotamme muutamia tawuita sanassa, toisia emme korota. Jos seuraawaisissa sanoissa merkitsemmä korotetuita tawuita, niin owat näin: s á n a, m á l t t a w à, h é w o s é l l a, w é t e l e m ä́ l l ä, k ä́ y s k e n t é l e w ä́ i n e n, p ó l t t e l e w á i n e n j. n. e.

Jokaisessa sanassa korotetaan ensitawut ja usiammissa kolmas, wiies j. n. e. eli joka toinen tawut alusta alkain, joka kuitenkana ei kaikissa ole tapaus, koska muutamissa 4:jäs, 6:es j. n. e. korotetaan. Waan lienee korottamisella wähän eripaikoissa erotustaki, sillä waikia on muuten ymmärtää, kuinka moniahat niin jäykästi asiata wastoin päättäisiwät aina waan 1:sen, 3:nen ja 5:nen tulewan korotetuksi, waikka niin korwin kuultawasti wähintäi meiän Suomessa monessa sanassa 1:stä, 4:ttä ja 6:tta korotetaan, e. m. sanassa á r w e l e w á i s e m m á s t i,

jota jos korottaisit árweléwaisémmasti tulisi se pian tuntemattomaksi. Olen myös luullut malttaneeni, korotuksen liiatenki ensitawuissa Turun ja Hämeenki Suomessa olewan paljo teräwämmän kun meiän, e. m. koska me sanoisimma: "páljokò siítä sáit héwoséstä", sanowat he kun ikäs hakaten: "pálko (palk) siit héwosest sáit", eli meillä: "mónellénko miehellèn tästä työtä ólisi", heillä: "mónelko miehel täst työt óls", meillä: "páremmàn émännàn tálo hänestä sái", siellä: "páremàn émänän tálo hänest sái."

Jonka äsken heitimmä puheen pitkäsiasista tawuista, taiamma nyt uuelleen tutkinnon alaseksi ottaa: korotetuissa tawuissa pietään pitkäsiasia pitkäarwosten werosna e. m. ihmisellä, sallittawainen, joita jos pitkiä merkitsemmä wetämällä ¯, lyhyitä wempelellä ˘, tulisi merkittäwäksi īhmĭsēllă, sāllittăwāinĕn. Korottamassa tawuessa owat pitkäsiaset lyhyen jälessä pitkät, e. m. ĕmāntă, ĕrŏtĕtūksĭ, īsāntĭānsă, pitkän jälestä epäarwoset s. o. pitkiksi eli lyhyiksi luettawat e. m. sōitōllă eli sōitŏllă, sōrrāntă eli

sorranta, warawammalla eli wa-rawammalla j. n. e.

Ja nyt äsken nähtyämme mitä pitkällä, mitä lyhyellä tawut-arwolla ymmärrämme, taitamma antauta katselemaan, kuinka erityiset sanat näien arwoinsa wuoksi owat montaki laatua ja nimitellä niitä, kun seuraa, nelitawuisia jonkun oluksen lailla ja'aten eli werraten päähän, niskaan, selkään ja häntään, niin että 1:nen tawut werrataan pääksi, 2:nen niskaksi, 3:mas seläksi ja 4:jäs hännäksi.

Ykstawuisia.

Lyhyt — jo, se, ne, ka, en, et, jos, nyt, ku, mi, ken, j. n. e.
Pitkä — maa, tie, pää, suo, sai, syyt, toit, mie, j. n. e.

Kakstawuisia.

Kakslyhyt — sana, kylä, meni, otit, kalan, wähä, wene.
Lyhytpitkä — wetää, tulee, weneen, sanoo, pataa, taloon.
Pitkälyhyt — suoli, maata, ranta, toimi, kyllä, äyräs.
Kakspitkä — kantaa, luottaa, kirween, pirttiin, altaan.

Kolmitawuisia.

Kolmilyhyt — matala, wesiä, käweli, ihana, minua, ahawa.
Alkupitkä — kantele, rintawa, polttanut, kultana.
Keskipitkä — weneellä, lupaawa, sanoilla, käteensä.
Loppupitkä — wetäköön, sanokaa, käsiään, menemään.
Alkulyhyt — mureessaan, lupaawaa, weneisiin, tapaamaa.
Keskilyhyt — kantakoon, auttakaa, werkkojaan, rantamaa.

Loppulyhyt — keihäällä, ottoote, hakkaawa, seipäättä.
Kolmipitkä — kirweessään, keträäwää, nakkaamaan, leikkuullaan.

Nelitawuisia.

Nelilyhyt — wetelete, tulewana, wenosia, käwelewä, ihoawa.
Päisewä — polttelewa, kantawana, poikinesi, heinäaho.
Niskawa — lupaawana, weneitäni, erotteli, mureessani.
Selkäwä — tulewaksi, matalalla, sopineeksi, wesimatka.
Häntäwä — lewitetään, menewään, elelewää, petäjäsuo.
Etewä — kirweitäsi, tarpeessasi, hakkaawana, seiwäspino.
Keskewä — mureessamme, lupaawalla, wakuuttansa, sanottiinpa.
Takawa — menemällään, sanomaankaan, warotelkaa, tulewaksieen.
Tärewä — käyttelemään, matkaelee, kantelemaa, kirwehiään.
Nousewa — weneelläkään, lupaawanaan, keräilewää, potakkamaa.
Laskewa — waiwasella, auttakaate, werkkojansa, kartanoonsa.
Lyhytpää — lupaamallaan, wenettäänkään, keräilmissään.
Lyhytniska — akkunaakaan, laulaessaan, matkaelkaa, keträelmää.
Lyhytselkä — hakkaawinaan, kirweensäkään, muistelmiaan.
Lyhythäntä — leikkaamalla, keihäälläänki, luonnokkaampi.
Nelipitkä — arwaamallaan, suuruuttaankaan, seiwästelmään.

Wiisi- ja usiampitawuisia eilliseen emme pannekkana, sillä niistä waan suotta olisi erisyönsä, koska niitä ainaki sopii korkoja myöten jaella kahteen eli usiampaan osaan, jotka sitte käytetään kaks- eli kolmitawuisten mukaan. Jopa nelitawuisiaki sillä tawalla saattais kahtia panna.

Otetaanpas nyt työksi katsella, miten näitä sanoja taitaan runoon suunnitella; jos lienee yksi millä tawalla niitä siihen pannet. Waan sitä ennen täytyy saaha runon osista ja niihin koskewista selwä.

Runo laulussa jakaupi tawallisesti wiiteenki osaan e. m. Hywin soitti hauin hammas, josta kolme eillimmäistä sanaa tekewät itsekukin yhen osan ja 4:jäs halkastuna 4:nen ja 5:nen; |Hywin | soitti | hauin | ham-| mas|. Paremmaksi näyttää kuitenki waan 4:jään osaan runoa lukea ja niin owat entisetki runo-opin kirjoittajat tehneet. Muutamissa paikoissa, joilla on erinuottinsa runoilla, se niin laulaessaki jakaupi ja lukemalla saapi se ainaki 4:osaseksi. Sitä wastoin runoa taas paikoin lauletaan 6:teenki osaan e. m. |Käkö-|nen| ku-|kahte-| le-|wi|, ettei sitä warsin sowikkana laulua myöten ositella. Kuin sanoimmaki, ositamma runoa 4:ksi ja senlaisia on runossa: sana wieä, toinen tuoa, joka erityinen sana yksi, waan runossa: sano lieto Lemminkäinen, tekewät kaksi eillimäistä sanaa kumpanenki yhen ja jälkimäinen yksin 2 osaa. Runossa: itki impyen hiwukset, tekee 1:nen sana yhen, 2:nen ja 3:mas yhteensä 3 osaa, ja runossa: en tunne tätä tupoa, ei tee yksikään erityinen sana

täyttä osaa, waan osat saahaan murtamalla toisesta sanasta toisen täytteeksi, niin että 1:nen on en tun-, 2:nen ne tä-, 3:mas tä tu- 4:jäs poa.

Koska näistä osista wielä itsekustaki on enemmänki puhetta, niin olisi ehkä hyöwyksi niille myös itsekullenki saaha omat nimensä, sillä paha on nimetöntä mainita. Semme saamme meki ja helposti jos samati kun nelitawuisissa sanoissa eritawuita, tässä eriosia nimitämmä 1:stä pääksi, 2:sta niskaksi: 3:tta selälsi, 4:ttä hännäksi. Sitä myöten on seuraawissa runoissa:

Pää	Niska	Selkä	Häntä
Yöllä	synty	Wäinä-	möinen,
Päiwäl-	lä me-	ni pa-	jahan;
Tako-	a ta-	putte-	lewi,
Lyöä	lynnä-	hytte-	lewi,
Tako	olki-	sen o-	rihin,
Herne-	warti-	sen he-	wosen.

Murtamisesta mainitsimma jo äskenki ja saamma nyt paremmin selwittää, mitä sillä ymmärrämmä. — Joka runon osa on kaksitawuinen (kolmetawuisista wasta), eillisen niistä nimitämme iskuksi, jälkimmäisen laskuksi. Jos nyt missä osassa tahansa sana loppuu iskussa

ja lasku alottaa toisen, niin sanomma sitä osaa murretukfi ja senlaista sanain yhteensaamista murrokfi. Sitä myöten on runossa

1.	Ompi	saarel=	la si=	oa
2.	Jos we=	át sa=	an we=	nettä
3.	Tuhat	purtta	puuja=	elet

1:sessä selkä, 2:sessa pää, niska ja selkä murretut, waan 3:mas on murroton.

Parahimmat runojat pitäwät senlaista murrelmata niin kauniina runossa, että wähintäki kaksi kolmesta tawataan murrettuna; sitä wastoin on murroton runo, jossa korko ja isku sopiwat yhteen tawuehen, wähemmin kaunis, lyhyttawuisissa tuskin sallittawataan. Murrelmassa katsotaan kuitenki ettei tawutten arwoa niin sorreta, että yhessä osassa iskuun tulisi lyhyt, laskuun pitkä tawut. Molemmat lyhyenä kelpaawat kyllä. Nähään sitä wälistä murrelman somuuen tähen kyllä niinki runoa laaitukfi, että isku on lyhyt ja lasku pitkä, päässä eli niskassa, ja se ei haittaakkana, jos se waan harwoin tapahtuu liiatenki jos lasku ei ole arwostaan waan siassaan pitkä. Esimerkkiä näihin saisimma kyllä mistä tahansa runoista. En ole iso iältä on kaunis runo näin 3:ssa osassa murrettuna, waan jos sanoisit yhellä

murrokſella: en jáltá iſo ole, niin tuliſi ſe kelpaamattomakſi; ſamati jo kumu kujasta kuulu kaunis, kujasta jo kumu kuulu kehno; jo minua noiat noitu ja jo noiat minua noitu ſomaat, jopa mua noiat noitu kehnompi. Wene nåky, weli tuli oliſi peráti kelpaamaton, ſillå ſiinå on joka oſan iskusſa lyhyet tawuet ja runo murroton; toiſella kannalla on runo ei weå wåheåkånå eli emeå eriwenehen, ſillå waikka lyhyttawuiſilla iskuilla neki, owat ne murretut. Murrosta, kun ſanoinki, on niin kaunistawana pietty, ettå ſitå toiſinaan rakastetaan, jos kohta ſen kautta isku tulee lyhyekſiki ja lasku pitkåkſi e. m. jo påiwånå kolmantena ſanotaan ennemmin kun påiwånå jo kolmantena, eli påiwånåpå kolmantena; ſuot kylwi, kanerwat kaswo, ei ollut iſoni ſyytå, ennemmin kun kylwi ſuot, kanerwat kaswo, iſoni ei ollut ſyytå, waikka jålkimmåiſellå tawalla oſat arwonſa wuokſi oliſiwatki paremmat. Mitå ſiis pitåis ajatteleman niistå, jotka waan kiittåwåt hywikſi ſenlaiſia murrottomia runoja kun e. m. waka wanha Wåinåmöinen, otti ſoiton ſormillenſa, ja wielå ſenlaiſiaki (peráti kelpaamattomia) kun panee aitaa kaiken påiwån.

Taulu I.

Sana		Murrotonna				Murrettuna				Lewittämällä
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	
Lyhyt	iskuun	1	1	1	†	0	0	0	0	0
	laskuun	1	1	1	*	0	0	0	0	
Pitkä	iskuun	1	1	1	*	0	0	0	0	†
	laskuun	*	*	†	0	0	0	0	0	
Kakslyhyt		1	*	*	†	1	1	*	0	0
Lyhytpitkä		†	†	0	0	1	1	*	0	1
Pitkälyhyt		1	1	1	1	1	*	0	0	0
Kakspitkä		†	†	†	0	1	*	0	0	1
Kolmilyhyt		1	*	†	0	1	1	1	0	0
Alkupitkä		1	1	†	0	1	†	0	0	0
Keskipitkä		*	*	0	0	1	1	1	0	0
Loppupitkä		1	*	†	0	0	0	0	0	1
Alkulyhyt		*	*	†	0	†	†	0	0	1
Keskilyhyt		1	1	*	0	0	0	0	0	1
Loppulyhyt		*	*	0	0	1	*	0	0	1
Kolmipitkä		*	*	†	0	†	0	0	0	1
Nelilyhyt		1	*	†	0	1	†	0	0	0
Päisewä		1	†	1	0	1	0	0	0	0
Niskawa		*	†	*	0	1	†	0	0	1
Selkäwä		1	*	*	0	0	0	0	0	1
Häntäwä		†	0	0	0	1	*	0	0	1
Etewä		†	†	†	0	1	0	0	0	1
Keskewä		*	†	*	0	†	0	0	0	1
Takawa		†	†	0	0	0	0	0	0	1
Ärewä		†	0	0	0	1	0	0	0	1
Nousewa		0	0	0	0	1	*	0	0	1
Laskewa		1	*	1	0	0	0	0	0	*
Lyhytpää		†	0	0	0	†	0	0	0	1
Lyhytniska		†	0	0	0	0	0	0	0	1
Lyhytselkä		0	0	0	0	1	*	0	0	1
Lyhythäntä		*	†	†	0	†	0	0	0	*
Nelipitkä		†	0	0	0	†	0	0	0	1

Seuraawa osotelma *) näyttää, miten erilaatusia sanoja taitaan runoon sowittaa. Usiampi- kun nelitawuisia sihen emme weäkkänä, sillä, kun jo wirkomma, ne korkoja myöten kahteen eli usiampaan osaan jaettuna käytetään, kun olisi joka osa erisanana. Emmekä myös ole pitkäsiasia waan pitkäarwosia tawuita tähän esimerkiksi walinneet, sillä se runolle ei olisi pahaksi, jos pitkäsiasiaki pitkäarwosten mukaan käytettäisi, paitsi mitä näien lewittämisestä puhutaan, joka pitkäsiasissa ei woi tapahtua. Merkeillä 1, *, † ja 0 osottaisimma, ensimmäisellä, että sana siinä siassa on somas; toisella että sana niinki, jos harwemmin, käytetään; kolmannella että sana sillä paikalla, jos muutamilta niin käytettynäki, on sopimaton, ja neljännellä, että sana niin ei taia eli piä käytettää. I. II. III. IV. merkitsewät runon osia, päätä, niskaa, selkää ja häntää. Lewittämäksi mainitsemma sitä, koska yhessä pitkäarwosessa tawuessa molemmat äänikkeet siltään eli toisen muuttamalla tehään eritawueksi. Sillä tawalla saahaan sanoista: *rantaa*, *lupaawa*, *arwelee*, *weneellä*, *päiwää*, sanat *rantoa*, *lupoawa*, *arwelewi* (*arwelepi*), *wenehellä*, *päiweä*.

---

*) Katso Taulu I.

Lewitettynä sana käytetään niin monikawuisena kun se siltä saapi e. m. *tulewi* lewitetty sanasta *tulee* kolmilyhyenä, *lupoawata* sanasta *lupaawaa* wiisilyhyenä j. n. e. Päätawut lewitetään aiwan harwassa, waan sitä useimmin lewitetään muut tawuet runojoilta estämiseksi ettei laskut tulisi pitkäksi.

Jos nyt tahomma tarkemmin runoja tutkia, joissa kukin osa on pitkälyhyt taikka kakslyhyt (lyhytpitkistä ja kakspitkistä osista wasta puhetta); niin näämmä niitä seuraawan osotelman mukaan saawan 16. erilaatua, joille myös helposti, jos pitkälyhyitä osia pitkänä, kakslyhyitä lyhyenä piämmä, saamma seuraawat erityiset nimityksensä *).

Wieläpä niitä on senkilaisia runoja, joissa ensimmäinen eli (ehkä harwoin ja kehnosti) molemmat ensimmäiset osat owat kakspitkiä eli lyhytpitkiä e. m. *Jäi neiet syliämättä*, *En tieä Ahin kotia*, *Jo tunsi tuhon tulewan*, (*Raukka jo rannalta huusi* ja *Wesiä wuoattelemma* kehnoja). Niillä emme kuitenkana ole tahtoneet eillistä runolu-

---

*) Katso Taulu II.

Taulu II.

Runoja	Osien arwoja				Esimerkkiä
	I	II	III	IV	
Nelipitkä	— ◡	— ◡	— ◡	— ◡	Suon selällä, maan nawalla.
Lyhytpää	◡ ◡	— ◡	— ◡	— ◡	Meri köyhä, maa pohatta.
Lyhytniska	— ◡	◡ ◡	— ◡	— ◡	Kun käki kukahteleksen.
Lyhytselkä	— ◡	— ◡	◡ ◡	— ◡	Niin kohin kotia käännys.
Lyhythäntä	— ◡	— ◡	— ◡	◡ ◡	Nosti puuhun purjehia.
Nousewa	◡ ◡	— ◡	◡ ◡	— ◡	Tuli työ, satu tapahtu.
Laskewa	— ◡	◡ ◡	— ◡	◡ ◡	Laulaja olettelisin.
Takawa	◡ ◡	◡ ◡	— ◡	— ◡	Jo kumu kujasta kuulu.
Etewä	— ◡	— ◡	◡ ◡	◡ ◡	Walwon yön eli makoan.
Äärewä	— ◡	◡ ◡	◡ ◡	— ◡	Niin minä miniä raukka.
Keskewä	◡ ◡	— ◡	— ◡	◡ ◡	Pah' on olla paimenena.
Häntäwä	◡ ◡	◡ ◡	◡ ◡	— ◡	Wetelä wesi waraksi.
Selkäwä	◡ ◡	◡ ◡	— ◡	◡ ◡	Ajoa tomuttelewi.
Niskawa	◡ ◡	— ◡	◡ ◡	◡ ◡	Hywä hylkehen eleä.
Päisewä	— ◡	◡ ◡	◡ ◡	◡ ◡	Mies minä wähäwäkinen.
Nelilyhyt	◡ ◡	◡ ◡	◡ ◡	◡ ◡	Werewä wetelemähän.

kua enentää, koska ne, jos sallittawatki, tai=taan pitkinä osina pitää.

Waan tutkitaanpa nyt waan näitä 16:taki runolaalua; kuinka monella sowulla eikö niihin ole sanoja saatu. Emme nyt kehtaa lyhyistä yksitawuisista, emmekä usiampi= kun kuusitawui=sista puhuakkana, waan ainoastaan pitkistä yks=tawuisista ja siitä aina kuusitawuisihin. Lyhyet ykstawuiset taitaan (paitsi runon alussa, jossa ne ajawat pitkän asian) yhistettää eilliseen sa=naan, joka siitä tulee yhtä tawutta pitemmäksi, e. m. runossa: Mie ja sie ja hän ja muut=ki taitaan mie ja luettaa pitkälyhyeksi; sa=mati sie ja, hän ja. Sillä tawalla muuttuu runo, siltään seitsensananen, waan nelisanaseksi. Runossa: Sano mennehen jo miehet, Laulanen ma, taitanen ma, luetaan eil=lisessä sanat mennehen jo kun olisiwat yksi laskewa ja jälkimmäisessä laulanen ma, taitanen ma, kumpasetki laskewaksi sanaksi. Niin luemma myös pitkiä ykstawuisia laskussa yhteen eillisen kanssa e. m. runossa: ei saa maata matkamiesi, ei saa kun kakspitkä sana.

Seitsen= ja usiampitawuiset sanat, kieles=sämmeki harwat, runoa eiwät warsin kaunista,

waan jos niitä sihen jollon otettaisi, taitaan ne korkoja myöten jaettaa usiampaan osaan ja joka osa piettää erisanan werosna.

Niin meiän nyt ei tarwitsekkana tutkia muita kun kaksi-, kolmi- ja nelisanasia runoja, waan ompi niitäki 25:llä erilaaulla runoon rakettu. Jos olisimma eritellen kaikkia yksstawuisia lukeneet, niin olis näitä runolaatuja tullut 46. ja kahekſatawuisista saisi yksi päälliseksi. Otamma nyt e. m. nelipitkän runon erilaatusia sanarakennuksia katseltawaksi.

Nelisanasia.

1. Wielä kerran kellot soisi.
2. Tuo wenettä Tuonen tytti.
3. Sen tytöt kaluksi katso.
4. Jos weät saan wenettä.
5. Mistä sie sisälle pääsit.
6. Monta maassa, maa monessa.
7. Sillä mies meret waelsi.
8. Suo järähti, maa tärähti.

Kolmisanasia.

9. Otti soiton sormillensa.
10. Monta maalimassa muuta.
11. Lemminkäinen lieto poika.
12 Joutu Tuonelan joelle.

Taulu III.

N:o	Tawuitten ja Sanain luku.	Nelipitkä	Lyhytpää	Lyhytniskä	Lyhytselkä	Lyhythäntä	Nousewa	Laskewa	Takawa	Etewä	Kärewä	Keskewä	Häntäwä	Selkäwä	Niskawa	Päisewä	Nelilyhyt
1	2 2 2 2	1	1	*	*	†	*	†	†	0	†	†	†	0	0	0	0
2	1 3 2 2	1	1	1	*	†	*	†	1	0	*	†	*	†	0	0	0
3	1 2 3 2	1	1	1	1	†	1	†	1	†	1	†	1	†	†	†	†
4	1 2 2 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	2 1 3 2	1	1	1	1	†	1	1	1	†	1	†	1	†	†	†	†
6	2 2 1 3	1	1	*	1	1	1	1	†	1	*	1	†	†	1	*	†
7	2 1 2 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	1 3 1 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9	2 2 4	1	1	*	*	1	*	*	†	*	†	1	†	†	*	†	0
10	2 4 2	*	*	*	*	†	†	†	*	†	†	†	†	0	†	†	0
11	4 2 2	1	1	1	†	†	†	†	*	0	†	†	†	0	0	0	0
12	2 3 3	1	1	*	1	1	1	*	*	1	*	1	*	†	1	1	†
13	3 3 2	1	1	1	1	†	1	†	1	†	1	†	1	†	†	†	†
14	3 2 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15	1 2 5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
16	1 5 2	*	*	*	*	†	*	†	1	†	1	†	1	†	†	†	†
17	2 1 5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	1 3 4	1	1	1	*	1	*	1	1	*	*	1	*	1	*	*	†
19	1 4 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20	4 1 3	1	1	1	1	1	1	1	*	1	1	1	*	*	1	1	*
21	4 4	1	1	1	*	1	*	1	*	*	*	1	†	*	*	†	0
22	3 5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
23	5 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
24	2 6	1	1	*	*	1	*	*	*	*	*	1	†	*	†	†	0
25	6 2	*	1	1	†	0	†	0	*	†	*	0	†	†	†	0	0

13. Syöjätär wesillä suoti.
14. Wäinölän wenet wäsähty.
15. Jos wähän walehtelinki.
16. Sai sanalliseksi neiti.
17. Tuuli puut hawuttomaksi.
18. Tuo olutta tuoppisella.
19. Ei murettakaan minusta.
20. Lustuloissa mies lujempi.

Kaksisanasia.

21. Kaupunnissa kaswatettu.
22. Waiwanen walittamassa.
23. Toiwotelkohot toella.
24 Tullut tuntemattomaksi.
25. Muistutellessamme muita.

Jos näissä 10, 16 ja 25 kyllä ei olekkana hywiä runoja, waan muutettawat jotta kuuluwat 9:nen, 15:nen ja 24:nen mukaan: *Monta muuta maalimassa, Sai neiti sanalliseksi, Muita muistutellessamme*, niin jääpi nelipitkiä runoja kuitenki 22 lu'ulta jälelle. Lyhytpäitä, lyhytniska- j. n. e. runoja löytyy seuraawan Osotelman mukaan *), jossa merkeillä 1. *. †. 0. on sama ymmärrys kun niillä oli ennenki.

*) Katso Taulu III.

Ei nyt haittaisikana tähän esimerkkiä hankkia niin hywistä, kun kehnommista ja kelpaamattomista runoista joka erityisessä laausa, waan kauan jo ilmanki tässä esipuheessa wiiwyttyäni täytyy se tällä kerralla heittää. Kellä korwat, saaneehan ne itsekkin jos näistä Kalewalanki runoista, sillä näissäkään ei kaikki ole hywiä ja kauniita.

Mitä nyt muuta olisi runo-opista sanottawata, sen heitän nyt ja ken tiesi jos iätikki. Harwassa taitaa olla, jollen tämäkään nyt runosta kerottu olisi mielenmyötäinen, sillä suuri osa tässä ei parempata tunne, kun sortaa ja wääntää suomalaisia sanoja muien kielten mukaan runoissa ja lauluissa. Jos Wäinämöisen "nuorisossa nousewassa, kansassa ylenewässä" lienee sama tunti ja sama mieli, niin antakoot anteeksi, jos olen toisin ajatellut; muilta minä en juuri anokkana, sillä mitä heiltä olisi uotettawa nähään ilman muita niistä kauniista kirjotuksista, joita siellä täällä Turun Wiikko-Sanomain kirjottajia wastaan luemma 1820 wuoen Mnemosynessä.

Taitaisi wielä olla paljoltaki puhetta runosta jos aika ja tila myöistäisi, waan eiwätpä myöistä. Ilman muita täytyy heittää mitä o-

lisi sanottawata kolmitawuisista runo-osista, sillä tähän asti olemma waan kaksitawuisista puhuneet. Kolmitawuisia osia pannaan wälistä kylläki kaunihisti runon alkuun ja niskaanki, harwoin sekkään, waan millä eholla, se nyt heitkäypi puhumatta. Mitä runon alkumyötäisyyestä (allitteratio) tawallisesti opetetaan, on minusta kyllä kehnosti toimitettu. Alkumyötäisyyttä ei sillä hywäsesti saaha, että kaksi sanaa runossa yhellä äännettäwällä aletaan, äänike olla mikä tahansa. Näyttää kun waaittaisi sihen kokonaisen alkutawuen kahessa sanassa olla yhtäläisen. Mutta jos niinki ei, walikoiaan niitä sillä tawalla, että jos toisen alkutawuessa olle a, toisehen tullee ä eli o; jos toisessa e, toisehen i eli ä; jos toisessa o, toisehen a, u eli ö; jos toisessa u, toisehen o, y, j. n. e., joihin kyllä kansan, harwoin muien laatimissa, runoissa, saahaan esimerkkiä.

Suomen runoista lienee jo ennenki kirjotettu, miten niitä kaiketikki on kahta erilajia, *tarina- ja loihtorunoja*. Lienee myös jossai nimitetty, kuinka loihtorunotki alusta eiwät olleet kun tarinarunoja, joita sitte asiata mukaan ruwettiin toiseksi kääntämään. Nämät tässä kirjassa runot parahasta päästä owat tarinarunoja. Mitä minulta niissä on pääluʼuksi arwattu,

ei sen wuoksi wanhanaikaisten asiain tutkinnassa ole paremmin toenlainen, kun mitä toisin kuuluwissakin on. Kumpiaki on yksiltä paikoilta ja yhtä wanhana saatu. Muutamia yksiä runoja olen niin monelta laulajalta ja niin moneen eri laatuun saanut, että kyllåkin on ollut epäilemistä, jos mikä niistä olisi pääluʼuksi paras. Toisissa runoissa on taas ollut esteenä, etten ole niitä, jos yheltä eikä siltään täyelliseen saanut.

On kumpiaki, jotka pitäwät meiän wanhoja runoja isossaki arwossa ja jotka niillen ei anna pientäkänä. Minä niitä en soisi sorrettawan, jos ei yksipuolisesti ylen suurinakaan piettäwän. Ei niistä suinkaan ole Greekalaisten ja Ruomalaisten rinnalle, waan hywä jos ees näyttäwät, etteiwät esiwanhempamme mielellisissäkään yrityksissä olleet älyttömät — ja sen he kuitenki näyttänewät.

Tämä työ minulle ei ole ollut rasittawa eikä suuria kulukkeitakaan waatiwa, jotta niistä mitänä erittäin olisi mainittawa. Mitä mielisuosiolla, ei pakolla, laaitaan, on ainaki hupaseksi luettawa ja mielisuosiolla, kenenkään toisen waatimatta, olen näitä keräillyt ja yhteen sowitellut. Yhät työn huwituksena on seki ollut, että olen hawannut yritykseni monelle muullen-

ki okollisekſi. Heiän kehottawasta ja ystäwällisestä kohtaamisesta on minun syy paljoki heitä kiittää.

Peräti toisin on sen asian kanta, josta monella muulla on töissään apu, nimittäin toiwo kauniiksi ja walmiiksi työnsä saaha. Tämä toiwo minussa on peräti puuttunut. Ainaki epäilewä jaksannostani mitään kelpaawata toimittaa, on tässä työssä toisinaan sikſiki epäillys kaswanut, jotta eräät kerrat juuri olen ollut kaikki tukkunaan tuleen nakata, koska en ole woimiani uskonut niitä mielenmyötäsesti toimittaa, enkä taas ole sopiwaksi luullut itsiäni omalla työllä ja waiwalla tutkinnon alasekſikaan keskosesta työstä saattaa. Menkäät nyt kuitenki Kalewalan runot jos wähemminki walmisna, ettei wieläki ajan käsissäni wiiwyttyä tuli teistä tekisi walmiimpata!

Kajanissa 28 Helmikuuta 1835.

Elias Lönnrot.

Ensimmäinen Runo.

Laulaja walmisteksen ja alkaa kertoa miten Wäinämöinen kolmekymmentä kesää ja talwea äitinsä kohussa maannut syntyy maailmaan. Siitä Wäinämöinen hewosen saanut lähtee ajoon. Lappalainen, mistä lie wihaa kantawa, wahtaa surmataksensa häntä. Näkee meren selällä ratsastawan ja ampuu kohti nuolensa. Toiste kolmannestiki lauasnut jo kaato Wäinämöisen alta hewosen. Siitä Wäinämöinen itse ympäri wesiä uien luo, mitä mihinki, käria, saaria, luotoja ja kalahautoja. Kotka pesintäpaikkaa etsossa keksii merellä Wäinämöisen ja munii polwelle. Munat siitä polwien liikahtaessa wieriwät wetehen ja särkywät karilla. Niin Wäinämöinen munamurusista luo maan ja taiwaan, tähet, kuun ja auringon.

Mieleni minun tekewi,
Aiwoni ajattelewi,
Mieli ruweta runoille,
Laatiua laulamahan.
Weli kulta weikkoseni,
Kaunis kielikumppalini!

Harwoin yhtehen yhymmä,
Saanemma sanelemahan,
Näillä raukoilla rajoilla,
Polosilla Pohjan mailla;
Pannos nyt käsi kätehen,
Haka toisehen hakahan,
Lauloaksemma hywiä,
Parahia pannaksemma;
Kuulla noien kultasien,
Tietä mielitehtosien,
Nuorisossa nousewassa,
Kansassa kasuawassa;
Noita saatuja sanoja,
Wirsiä wetelemiä,
Wyöltä wanhan Wäinämöisen,
Alta ahjon Ilmarisen,
Päästä kalwan kaukomielen,
Joukahaisen jousen tiestä,
Pohjan peltojen periltä,
Kalewalan kankahilta.
Niit' ennen isoni laulo
Kirweswartta wuollessansa,
Niitä äitini opetti,
Niitä eukko neuotteli,
Keträwartta kiertessänsä,
Wäätessänsä wärttinätä.
Wiel' on muitaki sanoja,
Ongelmoita oppimia,
Tiewieristä tempomia,
Kanarwoista katkomia,

Risukoista riipomia,
Wesoista wetelemiä,
Paimenessa käyessäni,
Lassa karjan katsannossa,
Metisillä mättähillä,
Kultasilla kunnahilla,
Mustan Muurikin jälessä,
Kimmon kirjawan keralla.
Sieltä sain sa'an sanoja,
Tuhat wirren tutkelmoita;
Ne wirret kerälle käärin,
Sowittelin sommelolle;
Kerän pistin kelkkahani,
Sommelon rekosehen.
Wiikon on wirteni wilussa,
Kauan kaihossa siasnut,
Jo tuonen wilusta wirret,
Laulut kaikki pakkasesta
Rahin rautasen nenähän,
Petäjäisen pienan päähän,
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen,
Keritellen pään kerältä,
Saahen solmun sommelolta.
Niin laulan hywänki wirren,
Kaunihinki kalkuttelen,
Ruualta rukihiselta,
Oluelta otraselta.
Kun ei oo olutta luona,
Tahi taaria tähellä;

Laulan suulta laihemmalta,
Wetoselta wierettelen,
Kuulun iltani kuluksi,
Wähän päiwän päätteheksi;
Waiko aamun alkeheksi,
Huomeneni huopeheksi?

Noin kuulin saneltawaksi,
Tiesin wirttä tehtäwäksi:
Yksin meillä yöt tulewat,
Yksin päiwät walkeawat,
Yksin synty Wäinämöinen,
Ilmautu ikirunoja.
Kawe ukko Pohjan herra,
Waka wanha Wäinämöinen,
Makas äitinsä kohussa
Kolmekymmentä keseä,
Yhen werran talwiaki.
Ikäwysty aikojansa,
Ouostu elämätänsä,
Kun ei konsa kuuta nähnyt,
Eikä päiweä tawannut.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
Kuu kerittä, päiwyt päästä,
Otawa yhä opeta,
Miestä ouoilta owilta,
Weräjiltä wierahilta,
Näilta pienilta pihoilta,
Kapehilta käytäwiltä.

Päästä kuuta katsomahan,
Päiweä tähyämähän,
Otawaista appimahan,
Ilmoja ihoamahan.
Kun ei kuu kerittänynnä,
Eikä päiwyt päästänynnä;
Itse wiilasi weräjän
Sormella nimettömällä,
Potkasi punasen portin
Wasemalla warpahalla;
Tuli kynsin kynnyksellä,
Polwin porstuan owelle,
Jalan kahen kartanolle.
Pääsi kuuta katsomahan,
Päiweä tähyämähän,
Otawaista oppimahan,
Ilmoja ihoamahan.
Yöllä synty Wäinämöinen,
Päiwällä meni pajahan.
Takoa taputtelewi,
Lyöä lynnähyttelewi;
Tako olkisen orihin,
Hernewartisen hewosen.
Selkeä silittelewi,
Taljoa taputtelewi:
"Sopisi selällä olla
Ketun päällä kelletellä."
Itse istuwi selälle,
Löihen reisin ratsahille,
Ajoa tomuttelewi,

Matkoansa mittelewi,
Orihilla olkisella,
Hernewarrella hewolla.
Ajo Wäinölän ahoja,
Kalewalan kankahia,
Hepo juoksi, matka joutu,
Koti jääpi, tie lyheni.
Jo ajo meren selälle,
Ulapalle aukialle,
Ei kastu oron kapiot,
Eikä wuohiset hewosen.
Lappalainen kyyttösilmä
Piti wiikoista wihoa,
Kanto kaukaista katsetta,
Kera wanhan Wäinämöisen.
Laatiwi tulista jousta,
Jalokaarista kaniwi;
Kaaren rauasta rakenti,
Selän waskesta walawi.
Noita kullan kirjaeli,
Hopialla huolitteli.
Sai kaari kanineheksi,
Jousi warsin walmihiksi,
Kaari kaunihin näkönen,
Jousi jonki maksawainen;
Heponen selällä seiso,
Warsa juoksi wartta myöten,
Kapo kaarella makasi,
Jänö jäntimen siassa.
Wuoli piiliä pinosen,

Kolmisulkia kokosen;
Minkä saapi walmihiksi,
Sen pojat sulittelewi
Pääskyn pienillä sulilla,
Warpusen wiwustimilla.
Millä noita karretahan,
Karretahan, woietahan?
Maon mustilla mujuilla,
Kyyn käärmehen käwyillä.
Mistä sai sulitut rihmat,
Kusta jäntehen tapasi?
Tuolta sai sulitut rihmat,
Tuolta jäntehen tapasi,
Hiwuksista Hiien ruunan,
Lemmon warsan waattehista.
Sai nuolet sulineheksi,
Wasamat wanunehehsi;
Astua taputtelewi,
Käyä kuikerrehtelewi,
Hywä kaari kainalossa,
Wiini nuolia selässä,
Korwalle tulisen kosken,
Pyhän wirran pyörtehelle.
Katso illan, katso aamun,
Katso kerran keskipäiwän,
Tulewaksi Wäinämöistä,
Saawaksi suwantolaista.
Niin päiwänä muutamena,
Huomenna monikahana,
Loi silmänsä luotehelle,

Käänti pääta päiwän alle,
Keksi wanhan Wäinämöisen
Selällä meren sinisen.
  Koppowi tulisen jousen,
Otti kaaren kaunihimman;
Jännitti tulisen jousen,
Weti waskisen wekaran,
Wasten polwea wasenta,
Alta oikian jalansa.
Weti wiinestä wasaman,
Sulan kolmikoipisesta;
Otti nuolen oikeimman,
Walitsi parahan warren.
  Weti jousen jouahutti,
Käsin kaaren käännällytti,
Korwahan kowan tulisen,
Käen oikian nenähän,
Pään waralle Wäinämöisen,
Surmaksi suwantolaisen.
  Emo kielti, waimo kielti,
Ewäsi kawetta kaksi,
Kielti kolme Luonnotarta,
Ampumasta Wäinämöistä.
"Elä ammu Wäinämöistä!
Wäinö on tätisi poika."
  Toki ampu ei totellut;
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Kun käsi ylentänehe,
Sen nuoli alentuoho;
Kun käsi alentanehe,

Sen nuoli ylentyöhö."
  Ampu yhen nuoliansa,
Niin meni kowan ylätse
Päältä pään on taiwosehen;
Tahto taiwonen haleta,
Ilman kaaret katkiella.
  Ampu toisen nuoliansa,
Niin meni kowan alatse
Alasehen maaemähän;
Tahto maa manalle mennä,
Hieta harju halkiella.
  Ampu nuolen kolmannenki,
Käwi kohti kolmannesti,
Sapsohon sinisen hirwen,
Alta wanhan Wäinämöisen,
Läpi länkiluun lihoista,
Kautta kainalon wasemen.
  Sillon wanha Wäinämöinen
Käänty kämmenin wesille,
Sortu sormin lainehesen,
Koprin kuohuun kohahti,
Selästä sinisen hirwen,
Hernewartisen hewosen.
  Lappalainen kyyttösilmä
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Et sinä wanha Wäinämöinen
Enämpi eläwin silmin,
Sina ilmoissa ikänä,
Kuuna kullan walkiana,
Astu Wäinölän ahoja,

Kalewalan kankahia."
Waka wanha Wäinämöinen
Siitä kulki kuusi wuotta,
Seuro seitsemän keseä,
Karehti kaheksan wuotta,
Selwällä meren selällä,
Ulapalla aukialla,
Eessähän wesi wetelä,
Taiwas sininen takana.
Siinä mies meret lukewi,
Uros aallot arwelewi;
Kussa päätänsä kohotti,
Sihen saaria saneli;
Kussa kättä käännähytti,
Sihen nientä siiwoeli;
Kussa jalka pohjautu,
Kalahauat kaiwaeli;
Kussa maat on maata waston,
Sihen siunasi apajat;
Kuhun seisottu selällä,
Sihen luopi luotoloita,
Karipäita kaswatteli,
Joihin laiwat lasketahan,
Päät menewi kauppamiesten.
Tuli kokko maalta Turjan,
Laskihen Lapista lintu;
Lentelewi, liitelewi,
Lenti iät, lenti lännet,
Lenti luotehen loputen,
Peritellen pohjasilman,

Etsien pesän sioa,
Asunmaata arwaellen.
Sillon wanha Wäinämöinen
Nosti polwensa merestä
Heinäsekski mättähäksi,
Kulosekski turpeheksi.
Tuopa kokko Turjalainen
Sai siitä pesän sioa;
Keksi mättähän mereltä,
Sinerwöisen lainehelta,
Lentelewi, liitelewi,
Päähän polwen laskeuwi.
Hiero heinästä peseä,
Kulon päästä kutkutteli;
Niin muni munia kuusi,
Kuusi kullaista munoa,
Rautamunan seitsemännen.
Hierelewi, hautelewi
Päätä polwen lämmittäwi;
Siitä wanha Wäinämöinen
Tunsi polwensa palawan,
Jäsenensä lämpiäwän.
Wawahutti polwiansa,
Järkäytti jäseniänsä,
Munaset wetehen wieri,
Karskahti meren karihin;
Munat wieräthi muruiksi,
Kokko ilmoille kohosi.
Sillon wanha Wäinämöinen
Sano muutaman sanansa:

"Munasen alanen puoli
Alaseksi maaemäksi!
Munasen ylänen puoli
Yläseksi taiwoseksi!
Mi munassa walkiata,
Se päiwäksi paistamahan!
Mi munassa ruskiata,
Se kuuksi kumottamahan!
Munasen muruja muita
Ne tähiksi taiwahalle!"

Toinen Runo.

Tuuli kulettaa Pohjolan rannalle Wäinämöisen. Siinä itkee ja walittaa ouoilla paikoilla ollen eikä tieten miten enää millonkana kotimaille joutua. Pohjolan emäntä kuulee itkewän, saa rannalta wenehen ja soutaa luoksi. Wiepi Pohjolaan Wäinämöisen. Siellä syöttää, juottaa ja wiimmen kysäsee, mitä itki. Wäinämöinen sanoo kotimaille ikäwoitsewänsä. Pohjolan emäntä lupaa kotia saattaa, jos esinnä hänelle sammon takoisi. Wielä päälliseksi antaisi hän hänelle tyttärensä palkasta. Wäinämöinen ei sano takoa osaawansa, waan lupaa kotia päästyä Ilmarisen tälle työlle lähettää. Niin saapi Pohjolan emännältä hewosen ja lähtee Pohjolasta.

Tuho kuitenki tulewi,
Tuho wanhan Wäinämöisen;
Kulki kuusissa hakona,
Petäjäissä pehkiönä,
Luomiansa luotoloita,
Saaria sanelmiansa;
Haittana hako wesillä,
Tiellä köyhä rikkahilla.
Sillon wanha Wäinämöinen
Itse noin sanoiksi wirkki:

Woi minä polonen poika,
Woi poika polon alanen!
Jo minä johonki jouwuin,
Uros kunnekki utauin!
Kuuksi päiwäksi kululle,
Jäkseni ilman alle,
Tuulen tuuwiteltawaksi,
Aaltojen ajeltawaksi,
Näillä wäljillä wesillä,
Lakehilla lainehilla.
  En tieä polonen poika
Polosina päiwinäni,
Tällä inhalla iällä,
Katowalla kannikalla,
Tuulehenko teen tupani,
Wetehenkö saunan salwan.
Teen mä tuulehen tupani,
Ei oo tuulessa tukia;
Westän saunani wetehen;
Wesi wiepi westokseni.
  Tuuli tuuli luotehesta,
Aalto lännestä ajaksen,
Kanto wanhan Wäinämöisen,
Pimiähän Pahjolahan,
Miesten syöjähän siahan,
Urosten upottajahan.
  Siinä itki Wäinämöinen,
Siinä itki ja urisi,
Sata haawoa siwulla,
Tuhat tuulen pieksälmätä.

Sano wanha Wäinämöinen:
"Woi minä polonen poika!
Kun ma uin omilta mailta,
Jouwuin maille wierahille,
Näille paikoille pahoille,
Teille tietämättömille.
Kaikki täällä puut purewi,
Kaikki hawut hakkoawi,
Kaikki lehwät leikkoawi,
Kaikki rietat riiwoawi,
Näillä raukoilla rajoilla,
Polosilla Pohjan mailla.
Enkä tieä tietä käyä,
Outo matkoja osoa,
Palatakseni kotia,
Tulla maille tuttawille;
Tiehyt metsähän wetäwi,
Onkelwoinen ottelewi.
Matka Teppo, tie jumala!
Tules tietä neuomahan,
Tien wieriä wiittomahan,
Rastia rakentamahan,
Jotta mies metsät osaisi,
Uros korwet arweleisi,
Palatessansa kotia,
Saahessa omille maille."
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Nousi aiwan aikasehen,
Aiwan aika huomenessa;

Pian pirtin lämmitteli,
Hiilet lietehen kokosi.
Siitä pyyhki pienen pirtin,
Lautalattian lakasi,
Wastasella warpasella,
Luutasella lehtisellä.
Ammueli rikkasensa
Waskisehen wakkasehen.
Wei ne ulos usta myöten,
Pellolle pihoa myöten.
Seisotaksen kuulemahan,
Kuulemahan katsomahan,
Pellolla perimmäisellä,
Takimmalla tanhualla.
Kuulewi merelta itkun,
Poikki joen juorotuksen.
"Ei oo itku lapsen itku,
Eikä itku naisen itku;
Itku on partasuun urohon,
Urina uwantolaisen."
  Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Työnti wenosen wesille,
Kolmilaian lainehille,
Souti luoksi Wäinämöisen,
Luoksi itkewän urohon.
  Siinä itki Wäinämöinen,
Urisi uwantolainen,
Suu liikku, järisi parta,
Waan ei leuat lonkaelle,

Eikä hampahat hajonne.
  Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Otti miehen itkemästä,
Urohon urisemasta,
Istutti wenon perähän,
Itse airoille rupesi,
Souti poikki Pohjolahan,
Portin Pohjolan etehen.
  Syötti miehen, juotti miehen,
Kostutteli kuolemasta;
Siitä noin sanoiksi saatti,
Kysytteli, lausutteli:
"Mitä itket Wäinämöinen,
Uikutat uwantolainen?"
  Waka wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ikäwä minun tulewi,
Ikäwä tulettelewi,
Wieras maalla wierahalla,
Outo ouossa kylässä.
Tuota itken tuon ikäni,
Puhki polweni murehin:
Kun ma uin omilta mailta,
Tulin mailta tuttawilta,
Näille ouoille owille,
Weräjille wierahille."
  Louhi Pohjolan emäntä
Siitä noin sanoiksi saatti:
"Elä itke Wäinämöinen,

Uikuta uwantolainen;
Hywä tääll' on ollaksesi,
Elinaikasi elellä,
Pohjan poikajen tiloilla,
Asemilla armahilla,
Syöä luotasi lihoa,
Juoa tuopista olutta."
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse wirkki, noin nimesi:
"Kylkehen kylänen syönti
Hywissäki wierahissa;
Mies on maallansa parempi,
Kotonansa korkiampi.
Suoppa luoja, luo jumala,
Pääsisin omille maille;
Parempi omalla maalla
Juoa wettä roppehesta,
Kuni maalla wierahalla
Juoa tuopista olutta."
  Louhi Pohjolan emäntä
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Niin mitä minulle annat,
Kun saatan omille maille,
Oman pellon pientarelle,
Oman pihan rikkasille?"
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Mitäpä kysyt minulta,
Kun saatat omille maille,
Oman käen kukkumille,
Oman kukon kuuluwille,

Oman saunan lämpimille?"
  Sano Pohjolan emäntä:
"Ohoh wiisas Wäinämöinen!
Taiatko takoa sammon,
Kirjokannen kirjaella,
Yhen joukkosen sulasta,
Yhen willan kylkyestä,
Yhen otrasen jywästä,
Yhen wärttinän muruista;
Annan neion palkastasi,
Työstäsi tytön ihanan,
Saatan sun omille maille,
Oman käen kukkumille,
Oman kukon laulamille,
Oman saunan lämpimille."
  Waka wanha Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"En minä takoa taia,
Enkä kantta kirjaella;
On seppo omalla maalla,
Warsin taitawa takoja,
Jok' on taiwoa takonut,
Ilman kantta kalkutellut,
Ei tunnu wasaran jälki,
Eikä pihtien pitämä."
  Sano Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas:
"Kenpä sampuen takoisi,
Kirjokannen kirjoaisi,
Yhen joukkosen sulasta,

Yhen willan kylkyestä,
Yhen otrasen jywästä,
Yhen wärttinän muruista;
Saisi neion palkastansa,
Työstänsä ihanan immen."
Sillon wanha Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Kun saatat omille maille,
Annan seppo Ilmarisen,
Joka sampuet takowi,
Kirjokannet kirjoawi,
Neityet lepyttelewi,
Tinarinnat riuwuttawi."

Siitä Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Pani oron juoksemahan,
Liinaharjan liikkumahan.
Waka wanha Wäinämöinen
Itse istuwi rekehen,
Korjahan korenteleksen,
Ajoa karittelewi,
Pimiästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta.

Kolmas Runo.

Wäinämöinen tiellänsä tapaa Pohjolan neion taiwon kaarella kauniissa pukemissa istuwan. Jo kysyy puolisoksensa. Neito wiisastelee sitte miehekſi arwelewansa, kun wetäisi munan tuntumattomalle solmulle ja kärettömällä weitsellä jouhen halkaseisi. Ne tehtyä Wäinämöinen uuistaa pyyntönsä. Tyttö yhä wiekastellen jo waatii häntä wärttinän muruista wenettä laatimaan. Niin niistä walmihin saaneelle lupaa tulla, jos kirwes weistäessä ei koskene kiween. Wäinämöinen saapi wenettä weistämään ja lyöpi wahingossa polweensa. Lähtee siitä weren tukkiata tieustelemaan, käy tyhjään kahessaki paikassa, waan löytää kolmannesta.

Tuopa kaunis Pohjan tytti,
Maan kuulu, ween walio,
Punasukkahan pakewi,
Kautokenkähän kapiwi,
Pani päällensä parasta,
Kaulallensa kaunihinta,
Ripehintä rinnoillensa,
Walkehinta warrellensa;
Istu ilman wempelellä,
Taiwon kaarella kajotti,

Pukemissa puhtahissa,
Walkehissa waattehissa.
  Waka wanha Wäinämöinen
Ajoa karittelewi
Pimiästä Pojolasta,
Summasta Sariolasta.
Katsahtawi taiwahalle;
Kaari on kaunis taiwahalla,
Neiti kaunis kaaren päällä,
Kapo kaaren kannikalla,
Pitelewi pirtojansa,
Niisiänsä nostelewi,
Kultakangasta kutowi,
Hopiaista huolittawi,
Kultasesta sukkulasta,
Pirralla hopehisella.
  Waka wanha Wäinämöinen
Sanan wirkki, noin nimesi:
"Tule neiti korjahani
Laskete rekoseheni!"
  Neiti taiten wastoawi:
"Sitte sun mieheksi sanoisin,
Urohoksi arweleisin,
Jossa jouhen halkaseisit
Weitsellä kärettömällä,
Ilman tutkamettomalla,
Munan solmuhun wetäisit,
Solmun tuntumattomaksi."
  Waka wanha Wäinämöinen
Halki jouhen halkasewi

Weitsellä kärettömällä,
Ilman tutkamettomalla,
Munan solmuhun wetäwi,
Solmun tuntumattomaksi.
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Jo olen jouhen halkassunna
Weitsellä kärettömällä,
Ilman tutkamettomalla,
Munan solmuhun wetänyt,
Solmun tuntumattomaksi;
Tule neiti korjahani,
Laskete rekoseheni!"
  Neiti taiten wastoawi,
Sanowi sanalla tuolla:
"Emmä ennen tullekkana,
Ennen kun wenosen weistät
Keträwarteni muruista,
Kalpimeni kappaleista,
Kirwon käymättä kiwehen,
Kasan kalkahuttamatta."
  Siitä wanha Wäinämöinen
Korjasta kohottelekſen;
Otti wärttinän muruja,
Keträwarren kiertimiä;
Weisti wuorella wenettä,
Kalkutteli kalliolla.
  Weisti päiwän, weisti toisen,
Weisti kohta kolmannenki;
Ei kirwes kiwehen koske,
Kasa kalka kalliohon.

Niin päiwällä kolmannella
Piru pontta pyöråhytti,
Lempo tempasi tereä,
Hiisi wartta waapahutti;
Jo kirwes kiwehen käypi,
Kasa kalkko kalliohon.
Kirwes kilpisty kiwestä,
Kalpistihen kalliosta,
Polwehen pojan pätösen,
Warpahasen Wäinämöisen.
Sen lempo lihoille liitti,
Hiisi suonille sowitti;
Terä oli syömässä lihoa,
Warsi werta särpimässä;
Söip' on uuelta lihoa,
Weti werta tuorehelta;
Weri wuotaen tulewi,
Hurme huppellehtamalla.
Waka wanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän ikuinen,
Kaikkien sanojen salpa,
Ei se tuota tunnekkana.
Itse loihen loihtiaksi,
Sai itse saneliaksi,
Luki synnyt syitä myöten,
Luottehet lomia myöten.
Niin ei muista muutamia
Weren suuria sanoja,
Joista salpa saatahisi,
Luja lukko luotahisi,

Noille rauan ratkomille,
Suu sinerwän silpomille,
Tulewalle tukkiaksi,
Salwaksi samoajalle.
Weri juoksewi jokena,
Hurme aallossa ajawi,
Polwesta pojan totisen,
Warpahasta Wäinämöisen.
Ei ollut sitä jokea,
Ei ojoa ollenkana,
Jok' ei tullut tulwillehen
Noita liikoja weriä.
Eik' ollut sitä mäkeä,
Eikä kummun kukkulata,
Eikä wuorta korkiata,
Jok' ei tullut tulwillehen
Polwesta pyhän urohon,
Warpahasta Wäinämöisen.
Jopa tuskiksi tulewi,
Läylemmäksi lankiawi,
Painuwi pakolliseksi;
Waka wanha Wäinämöinen
Pani warsan waljahisin
Ruskian reen etehen,
Itse reuoksen rekehen,
Kohennaksen korjahansa.
Laski wirkkua witsalla,
Helähytti helmiswyöllä;
Wirkku juoksi, matka joutu,
Reki wieri, tie lyheni.

Jo ajo awointa tietä
Alimmaisehen talohon;
Yli kynnyksen kysywi,
Tietäjätä tieustawi:
"Oisiko talossa taassa
Rauan raannan katsojoa,
Tämän tulwan tukkioa,
Weren summan sulkioa?"
Oli lapsi lattialla,
Imewäinen istumassa;
Lausu lapsi lattialta,
Imewäinen istumalta:
"Ei ole talossa taassa
Uron tuskan tuntioa,
Rauan raannan katsajoa,
Puun jälen puhelioa.
Ompi toisessa talossa,
Aja toisehen talohon."
Waka wanha Wäinämöinen
Laski wirkkua witsalla,
Helähytti helmiswyöllä;
Ajoa suhuttelewi
Ylimmäistä tietä myöten,
Ylimmäisehen talohon.
Kysy kynnyksen takoa,
Ano alta ikkunaisen:
"Oisiko talossa taassa
Rauan raannan katsojoa,
Tämän tulwan tukkioa,
Weren summan sulkioa?"

Akka on wanha waipan alla,
Kieli palku pankon päässä,
Akka wanha kolmihammas,
Entinen talon emäntä.
Tuli akka ikkunahan,
Siitä noin sanoiksi saatti:
"Ei ole talossa taassa
Uron tuskan tuntioa,
Wammojen wakittajoa,
Suonikosken sortajoa,
Salpoa werisatehen,
Weritulwan tukkioa.
Ompi toisessa talossa,
Aja toisehen talohon."
Waka wanha Wäinämöinen
Laski wirkkua witsalla,
Helähytti helmiswyöllä;
Ajoa suhuttelewi
Äärimmäistä tietä myöten,
Äärimmäisehen talahon.
Yli kynnyksen kysywi,
Lausu lakkapuun takoa:
"Oisiko talossa taassa
Rauan raannan katsojoa,
Tämän tulwan tukkioa,
Weren summan sulkioa?"
Ukko on uunilla asuwa,
Halliparta harjun alla;
Ukko uunilta urahti,
Halliparta paukutteli:

"Sulettun' on suuremmatki,
Tukittuna tuimemmatki,
Jalommatki jaksettuna,
Woituna wäkewämmätki,
Luojan kolmella sanalla,
Pyhän synnyn säätämällä,
Joet suista, järwet päistä,
Kosket kowat kuohumilta,
Selät niemien nenistä,
Kannakset kapeimmilta."

Neljäs Runo.

Wäinämöinen nousee reestä ja pistäksen pirttiin. Tuoaan astia weren juosta, wähäpä siitä. Ukko ouostu weren paljoutta ja olisi loihtia, waan ei muista itse rauan syntyä. Sen Wäinämöinen hänelle kertoo ja siitä ukko alkaa muita sanoja lukea. Niillä salpaa hän weren, sitoo suonet, panee siitä poikansa tekemiä woiteita päälle ja kääri siteen ympärille. Wäinämöinen kiwuista päästyä paranee entistä ehommaksi ja kiittää julkista taiwaan jumalata joka näin oli hänelle awun antanut.

Siitä wanha Wäinämöinen
Itse korjasta kohosi;
Nousi reestä nostamatta,
Yleni ylentämättä.
Tuosta pirttihin tulewi,
Alle kattojen ajaksen.
  Tuoahan hopia tuoppi
Kulta kannu kannetahan;
Ei weä wähästäkänä,
Pikkustakana piätä,
Werta wanhan Wäinämöisen,
Hurmetta jalon jumalan.

Ukko uunilta urahti,
Halliparta paukutteli:
"Mi sinä lienet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi!
Wert' on seitsemän wenettä,
Kantokorwoa kaheksan,
Sun polonen polwestasi,
Lattialle laskettuna.
Muistaisin sanoja muita,
Suuria weren sanoja,
Waan en arwoa alusta,
Missä rauta syntynynnä."
Sillon wanha Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Itse tieän rauan synnyn,
Arwoan alun teräksen;
Wesi on wanhin weljeksiä,
Rauta nuorin weljeksiä,
Tuli kerran keskimmäinen.
Tuli tuhmaksi rupesi,
Walkia warattomaksi;
Yleni ylen ehoksi,
Kaswo aiwan kauhiaksi
Poltti maita, poltti soita
Paljo maita, paljo soita,
Sinä suurra poutawuonna,
Pahana palokesänä,
Tuliwuonna woimatonna.
Pääsi rauta piilemähän,
Piilemähän, säilymähän."

Ukko uunilta urahti,
Sanan wirkko, noin nimesi:
Missä sillon rauta piili,
Missä piili, kussa säily,
Sinä suurra poutawuonna,
Pahana palokesänä?"
Waka wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Tuolla sillon rauta piili,
Sekä piili, jotta säily,
Pitkän pilwen rannan päällä,
Tammen latwassa tasasen,
Nuoren neitosen nisissä,
Kaswawaisen kainalossa."
Oli siellä neljä neittä,
Koko kolme morsianta,
Utarilla uhkuwilla,
Nännillä pakottawilla.
Lypsit maalle maitojansa,
Uhkutit utariansa;
Yksi lypsi mustan maion,
Toinen walkian walutti,
Kolmansi tulipunasen.
Ku on lypsi mustan maion,
Siitä synty melto rauta;
Ku on walkian walutti,
Siit' on saatu rääkkyrauta;
Ku lypsi tulipunasen,
Siit' on tehtynä teräkset.
Siitä sillon rauta piili,

Wuoen piili, toisen säily,
Heiluwassa hettehessä,
Läikkywässä lähtehessä,
Suurimmalla suon selällä,
Tuiman tunturin laella,
Jossa joutsenet muniwat,
Hanhi pojat hautelewi.
Susi juoksi suota myöten,
Karhu kangasta samoten;
Susi nosti suosta mullan,
Karhu rauan kankahasta.
Niin joutu jumala tielle,
Näki mustia muria
Suen sorkan nostimilla,
Karhun kantapään sioilla.
Sanowi sanalla tuolla:
"Woi sinua rauta raukka!
Kun olet kurjassa tilassa,
Matalaisessa majassa,
Suolla sorkissa sutosen,
Aina karhun askelissa."
Senpä päiwyen perästä
Rauta suosta sotkettihin,
Maan liasta lietsottihin,
Wetelästä welottihin."
Ukko uunilta urahti,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Siitäkö se rauta synty,
Siitäkö teräs sikesi?"
Waka wanha Wäinämöinen

Itse wirkki, noin nimesi:
"Eipä wielä siitäkänä,
Ei perän pereäkänä.
Eipä synny rauta raukka
Ilman tuimatta tuletta,
Eikä kaswa karkiaksi
Ilman weessä kastumatta.
  Wietihin sepon pajahan,
Alle ahjon Ilmarisen.
Sano seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen:
"Jos ma sun tulehen työnnän,
Alle ahjoni ajelen,
Tulet kowan korkiaksi,
Ylen kaswat kauhiaksi,
Wielä weistät weikkoasi,
Lastuat emosi lasta."
  Sillon wanno rauta raukka,
Wanno waikian walansa,
Ahjolla, alasimella,
Wasarilla, walkkamilla:
"Ompa puita purrakseni,
Kiwen syäntä syöäkseni,
Etten weistä weljeäni,
Lastua emoni lasta."
  Sillon seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Rauan työntäwi tulehen,
Alle ahjonsa ajeli;
Tako rauan raukiaksi,

Kasti weessä karkiaksi.
  Koitti seppo kielellänsä,
Hywin maisto mielellänsä,
Teräksen tekomujuja,
Rauan karkasuwesia.
Sano seppo Ilmarinen:
"Ei nämät hywät minulle
Teräksen tekowesiksi,
Rautojen rakentomaiksi."
"Mehiläinen meiän lintu!
Lennä tuonne liihyttele,
Yheksän meren ylitse,
Meripuolen kymmenettä;
Lennä soita, lennä maita,
Lennä kalton kankahia;
Tuo simoa siiwessäsi,
Kanna mettä kielessäsi,
Seitsemästä heinän päästä,
Kuuen ruohosen nenästä,
Teräksille tehtäwille,
Rauoille rakettawille."
  Herhiläinen Hiien lintu
Katselewi, kuuntelewi;
Katsowi katon rajasta,
Alta tuohen tuiotteli,
Rautoja rakettaissa,
Teräksiä tehtäissä.
  Kanto käärmehen käpyjä,
Maon mustia mujuja,
Sisiliskon silmän teitä,

Sammakon salawihoja,
Teräksille tehtäwille,
Rauoille rakettawille.
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Luuli mettä kantanehen,
Simoa kulettanehen.
Sanan wirkki, noin nimesi:
"Ka nämät hywät minulle
Teräksen tekowesiksi,
Rautojen rakentomaiksi."
Oli aikoa wähänen,
Pikkuruinen piiramata;
Jopa suuttu rauta raukka,
Sekä suuttu, jotta syänty,
Petti waiwanen walansa,
Söi kun koira kunniansa;
Weisti raukka weljeänsä,
Lastusi emonsa lasta,
Kuni lipsahti lihaan,
Käwi polwehen polosen,
Weren päästi juoksemahan,
Hurmehen hurahtamahan.
Ukko uunilta urahti,
Parta laulo, pää järähti:
"Jo nyt tieän rauan synnyn,
Tajuan tawat pahimmat.
Ohoh sinua rauta raukka,
Rauta raukka, koito kuona!
Joko suureksi sukesit,

Kaswoit aiwan kauhiaksi,
Kun sa loukoit luontoasi,
Sukuasi suin pitelit!
  Et sä sillon suuri ollut,
Etkä suuri, etkä pieni,
Et kowin koriakana,
Et kowin kipusaskana,
Kun sa maitona makasit,
Rieskasena riuottelit,
Nuoren neitosen nisissä,
Kaswawaisen kainalossa,
Pitkän pilwen rannan päällä,
Tammen latwassa tasasen.
  Etkä sillon suuri ollut,
Etkä suuri, etkä pieni,
Kun sa lietona lepäsit,
Seisoit selwänä wetenä,
Heiluwassa hettehessä,
Läikkywässä lähtehessä,
Suurimmalla suon selällä,
Tuiman tunturin laella.
  Etkä sillon suuri ollut,
Etkä suuri, etkä pieni,
Kun sa suosta sotkettihin,
Wetelästä wellottihin,
Maan liasta lietsottihin,
Saatihin sawen seasta,
Käsikarwan kastumatta,
Warpahan riwestymättä.
  Etkä sillon suuri ollut,

Etkä suuri, etkä pieni,
Kun sa kuonana kohisit,
Wannoit waiwanen walasi,
Ahjolla, alasimella,
Wasarilla, walkkamilla.
  Tulit päästäsi pahaksi,
Tukastasi turmelluhuit,
Petit waiwanen walasi,
Söit kun koira kunniasi.
  Ku käski pahalle työlle,
Kenp' on kehnolle kehotti?
Isäsikö, wai emosi,
Waiko wanhin weljiäsi,
Wai nuorin sisariasi,
Waiko muu sukusi suuri?
Ei isosi, ei emosi,
Eikä wanhin weljiäsi,
Ei nuorin sisariasi,
Eikä muu sukusi suuri;
Itse teit tihua työtä,
Katkoit kalman karwallista.
  Tule nyt työsi tuntemahan,
Pahasi parantamahan,
Ennen kun sanon emolle,
Wirkan wierin wanhemmalle;
Enempi emolla työtä,
Waiwa suuri wanhemmalla,
Kun poika pahoin tekewi,
Lapsi ankein asuwi.
  Kukapa miehistä pätöwi,

Urohista kelpoawi,
Weren suuta sulkemahan,
Tulewata tukkimahan?

Kun ei lie minussa miestä,
Ukon pojassa urosta,
Tämän tulwan tukkiata,
Suonikosken sortajata,
Lemmoll' on käet lihawat,
Pahan miehen paksut sormet,
Tulewalle tukkiaksi,
Salwaksi samoajalle.
Liitä sormesi lihawa,
Paina paksu peukalosi,
Tukkeheksi tuiman reiän,
Paikaksi pahan weräjän.

Piäty weri juoksemasta,
Hurme huppellehtamasta,
Weri seiso, kuni seinä,
Asu hurme, kuni aita,
Kun miekka meressä seiso,
Saraheinä sammalessa,
Paasi pellon pientaressa,
Puu honka petäikössä.

Waan jos mieli laatinewi
Liikkua lipehimmästi;
Niin sä liikkuos lihassa,
Sekä luissa luistaellas.
Parempi sinun sisässä,
Alla kalwon kaunihimpi,
Suonissa sorottamassa,

Sekä luissa luistamassa,
Kun on maahan wuotomassa,
Rikkohin riwestymässä.

Sydämessä sinun siasi,
Alla keuhon kellarisi;
Sinne siirräte wälehen,
Sinne juossos joutusasti.
Tyywy tyyris tippumasta,
Punanen putoamasta;
Kun et tyywy, niin tyrehy;
Tyyty ennen Tyrjän koski,
Joki Juortanan tyrehty,
Meri kuiwi, taiwas kuiwi,
Sinä suurra poutawuonna,
Tuliwuonna woimatonna.

Kun ei tuosta kyllä liene,
Wielä muistan muunki keinon,
Huuan Hiiestä patoa,
Helwetistä kattiloa,
Jolla werta keitetähän,
Hurmetta waristetahan,
Weren maahan wuotamasta,
Hurmehen hurahtamasta."

Siit' on suonia siteli,
Päitä suonten solmieli,
Suonilankoja lukewi,
Sanoen sanalla tuolla:
"Soria on suonten waimo,
Suonetar soria waimo,
Soma suonten ketreäjä,

Sorialla ketrinpuulla,
Waskisella wärttinällä,
Rautasella rattahalla,
Tule tänne tarwitessa,
Käy tänne kutsuttassa,
Suonisykkyrä sylissä,
Kalwokääri kainalossa,
Suonia sitelemähän,
Päitä suonen päättämähän.
  Punaposki Tuonen pojka!
Puno nuoroa punaista
Wasten reittäsi wasenta,
Alla oikian kätesi,
Jolla suonia sitelen,
Päitä suonten solmielen."
  Sillä suonia sowitti,
Päitä yhtehen yhytti,
Suuksutusten suuret suonet,
Waltasuonet wastatusten,
Limitysten pienet suonet.
Pani poikansa pajahan
Tekemähän woitehia,
Raswoja rakentamahan,
Noista heinän helpehistä,
Tuhatlatwan tutkamista,
Kut oli tuotu toisialta
Siitä kylmästä kylästä,
Jonk' ei oo kuultu, eikä nähty,
Ruohon kaiken kaswantoa.
  Tuli poikanen pajasta

Tekemästä woitehia,
Raswoja rakentamasta;
Ne työnti ukon kätehen.
  Niillä woiti Wäinämöistä,
Pahoin tullutta paransi.
Woiti alta, woiti päältä,
Woiti keskeä keralla,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Jumaloista turwa tulko,
Apu einetten emistä!
Warjele wakainen luoja,
Katso kaunoinen jumala,
Jottei wietäisi wioille,
Wammoille weäteltäisi!
  Itse ilmonen jumala
Waljastele warsojasi,
Rakentele ratsujasi,
Aja kirjokorjinesi
Läpi luun, läpi jäsenen,
Läpi liikkuma lihojen,
Läpi suonen solmuttoman.
Paa hopia luun lomahan,
Kulta suonen sortumahan,
Luu lihan litistymähän,
Weri suonen solmelohon.
Mist' on kalwo katkenunna,
Sihen kalwo kaswattele;
Mistä luuta luikahtanna,
Sihen luuta luikahuta;

Mistä suonta sorkahtanna,
Sihen suonet solmiele;
Kusta werta weihlähtännä,
Sihen werta wierettele;
Kusta liikkunna lihoa,
Sihen liittäös lihoa."
Siitä silkillä sitowi,
Kapaloiwi kaunosella,
Polwea pojan pätösen,
Warpahia Wäinämöisen.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Siteheksi luojan silkki,
Herran kalwo katteheksi,
Tälle polwelle hywälle,
Wakasille warpahille!"
Kun oli woiet päälle pantu,
Warsin katsehet wakaiset,
Sitte silkillä siottu,
Kapaloittu kaunoisella,
Pani se puoli pyörryksihin,
Wäinämöisen wäännyksihin.
Niin ukko kipuja käski,
Työnti tuskia kowia,
Keskelle kipumäkeä,
Kipuwuoren kukkulalle,
Kipuja kiwistämän,
Paasia pakottamahan.
Siitä wanha Wäinämöinen
Jo tunsi awun totisen;

Pian pääsi terweheksi,
Liha kaswo kaunihiksi,
Alta aiwan terweheksi,
Keskeä kiwuttomaksi,
Wieriltä wiattomaksi,
Päältä nuurumattomaksi,
Ehommaksi entistänsä,
Paremmaksi muinostansa.
Katsahtawi kaunihisti
Päänsä päälle taiwosehen;
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Tuoltap' aina armot käywät,
Merkit tuttawat tulewat,
Ylähältä taiwosesta,
Luota luojan kaikkiwallan.
Jo nyt on julkinen Jumala,
Harras hengen haltiani,
Awun mulle antanunna
Noissa tuskissa kowissa,
Rauan raannoissa pahoissa,
Teräksen tekowihoissa."

Wiies Runo.

Wäinämöinen lähtee kotia, laulaa iſon ſuunnattoman kuuſen matkalla ja kuun ja otawan latwalle. Kotia tulleelta kyſyy Ilmarinen, mit' oli mielipahoiſſa. Sanoo Wäinämöinen Pohjolaſſa ihanan neien olewan Ilmariſta koſiin kehottawa. Ilmarinen täſtä arwelee Wäinämöiſeltä itſenſä Pohjolaan luwatukſi, eikä lupaa lähteä. Niin käſkee Wäinämöinen häntä outoa kuuſta katſomahan. Lähtee Wäinämöiſen kera, tulee paikalle, nouſee kuuta ja otawata latwaſta ottamaan. Latwaan kohottua laulaa iſon tuulen Wäinämöinen, joka kuuſinenſa, päiwinenſä, wie Ilmariſen Pohjolaan. Siellä hän ſepäkſi kuultu pannaan ſammon taonnalle. Rakentaa pajan, hankkii tuulet lietſomaan, ja takoo ſammon, jonka ſitte walmihina Pohjolan emäntä kiwimäkeen tallitſee. Ilmarinen itſe, neien ſuoſtuttamatta, lähtee Pohjolaſta kotia ja kertoo Wäinämöiſelle ſammon takoneenſa.

Waka wanha Wäinämöinen
Kohta lähtewi kotia,
Pani warſan waljahiſin,
Ruſkian reen etehen,
Itſe reuokſen rekehen,

Korjahan kohentelihen.
Laski wirkkua witsalla,
Heläytti helmiswyöllä,
Wirkku juoksi, matka joutu,
Reki wieri, tie lyheni,
Jalas koiwunen kolasi,
Korja kultanen kulisi.
  Ajawi, karettelewi
Noita Wäinölän ahoja,
Kalewalan kankahia,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Syö susi unen näkiä,
Tapa tauti Lappalainen;
Ei sanot saawani kotia
Enämpi eläwin silmin,
Sinä ilmoissa ikänä,
Kuuna kullan walkiana,
Näille Wäinölän ahoille,
Kalewalan kankahille."
  Siitä wanha Wäinämöinen
Laulelewi, taitelewi;
Laulo kuusen kukkalatwan,
Kukkalatwan, kultalehwän.
Latwan työnti taiwahalle,
Puhki pilwien kohotti,
Lehwät ilmoille lewitti,
Halki taiwahan hajotti.
  Laulelewi, taitelewi;
Laulo kuun kumottamahan
Kultalatwa kuusosehen;

Laulo oksille otawan.
  Ajawi, karettelewi
Kohti kullaista kotia
Alla päin pahoilla mielin,
Kun oli seppo Ilmarisen,
Takojan iän ikuisen,
Luwannut lunastimeksi,
Oman päänsä päästimeksi,
Pimiähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan.
  Seppo wastahan tulewi:
"Woi sie wanha Wäinämöinen,
Mit' olet pahalla mielin,
Kaiken kallella kypärin?"
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Sinä seppo Ilmarinen,
Lankoni emoni lapsi,
Lähe neittä noutamahan,
Päätä kassa katsomahan,
Pimiästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta.
Kun on neiti Pohjolassa,
Impi kylmässä kylässä,
Jok' ei suostu sulhosihin,
Mielly miehiin hywihin;
Kiitti puoli pohjan maata,
Kun ompi kowin koria,
Lihan läpi luu näkywi,
Luun läpi yin näkywi.

Saatat sie takoa sammon,
Kirjokannen kirjaella,
Niin saat neion palkastasi,
Työstäsi tytön ihanan."
  Itse seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Joko sie minun menetit
Pimiähän Pohjolahan
Oman pääsi päästimeksi,
Itsesi lunastimeksi!
En sinä pitkänä ikänä,
Kuuna kullan walkiana,
Lähe Pohjolan tuwille,
Sariolan salwoksille,
Miesten syöjille sioille,
Urosten upottajille."
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ohoh seppo Ilmarinen,
Lähkös kuusta katsomahan,
Kun on nossut taiwahalle,
Puhki pilwien kohonnut,
Lehwät ilmoille lewennä,
Halki taiwahan hajonna.
Ompi kummat kuusosessa:
Kuu uusi kumottamassa,
Kultalatwa kuusosessa,
Ompi oksilla otawa."
  Läksit kuusta katsomahan
Tuonne Wäinölän aholle,

Kalewalan kankahalle.
Sano wanha Wäinämöinen:
"Nyt sie seppo weikkoseni
Noskos kuuta noutamahan,
Otawaista ottamahan,
Kultalatwa kuusosesta."
Siitä seppo Ilmarinen
Nousi puuhun korkialle,
Ylähäksi taiwahalle;
Nousi kuuta noutamahan,
Otawaista ottamahan,
Kultalatwa kuusosesta.
Sillon wanha Wäinämöinen
Lauloa hyrähtelewi;
Laulo tuulen tuppurihin,
Ilman raiwohin rakenti.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Ota tuuli purtehesi,
Ahawa wenosehesi,
Wieä, wiillätelläksesi,
Pimiähän Pohjolahan."
Otti tuuli purtehensa,
Ahawa wenosehensa,
Wieä, wiillätelläksensä
Pimiähän Pohjolahan.
Siinä seppo Ilmarinen
Jopa kulki, jotta joutu,
Pimiähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan.

Kulki tuulen tietä myöten,
Ahawan ratoa myöten,
Yli kuun, alatse päiwän,
Otawaisten olkapäitse,
Pääty Pohjolan pihalle,
Sariolan saunatielle;
Eikä häntä koirat kuultu,
Eikä haukkujat hawattu.
  Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Itse päätywi pihalle,
Itse ennätti sanoa:
"Mi sinä lienet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi;
Tulit tuulen tietä myöten,
Ahawan ratoa myöten[1],
Eikä koirat kohti hauku,
Eikä wirka willahännät."
  Sano seppo Ilmarinen:
"Emmä tänne tullukkana
Kylän koirien kuluksi,
Willahäntien wihaksi,
Näillä ouoilla owilla,
Wieräjillä wierahilla."
  Siitä Pohjolan emäntä
Kysäsewi wierahalta:
"Oletko tullut tuntemahan,
Tielläsi tapoamahan,
Tuota seppo Ilmarista,
Takojata taitawinta?"

Se on seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Itse olen seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen."
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Pian pistihen tupahan,
Sanowi sanalla tuolla:
"Neityeni nuorempani,
Lapseni wakawimpani,
Pane päällesi parainta,
Kaunihinta kaulallesi,
Ripehintä rinnoillesi,
Warrellesi walkeinta;
Jo on seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Saanut sammon laaintahan,
Kirjokannen kirjantahan."
Tuopa kaunis Pohjan tytti,
Maan kuulu, ween walio,
Meni aittahan mäellä;
Kolm' on aittoa mäellä,
Yksi on emosen aitta,
Se aitta parahin aitta.
Siell' on arkku arkun päällä,
Lipas lippahan lomassa;
Aukasi parahan arkun,
Kimahutti kirjokannen,
Löysi kuusi kultawyötä,
Wiisi willaista hametta;

Puki päällensä parasta,
Kaulallensa kaunihinta,
Ripeintä rinnoillensa,
Warrellensa walkeinta.
Siitä Pohjolan emäntä
Käytti seppo Ilmarisen
Tuolla Pohjolan tuwassa,
Sariolan salwoksessa.
Syötti miehen syöneheksi,
Juotti miehen juoneheksi,
Apatti alanenäksi,
Uuwutti unelliseksi;
Pani maata matkamiehen,
Neien wierehen wenytti.
Siitä Pohjolan emäntä
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ohoh seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Saatatko takoa sammon,
Kirjokannen kirjaella,
Yhen joukkosen sulasta,
Yhen willan kylkyestä,
Yhen otrasen jywästä,
Yhen wärttinän muruista;
Niin saat neion palkastasi,
Työstäsi tytön ihanan."
Sillon seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Jo taisin takoa sammon,
Kirjokannen kirjaella,

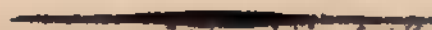
Yhen joukkosen sulasta,
Yhen willan kylkyestä,
Yhen otrasen jywästä,
Yhen wärttinän muruista;
Kun olin taiwoista takowa,
Ilman kantta kalkuttawa,
Ilman alkosen alutta,
Riporihman tehtysättä."
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Läksi sammon laaintahan,
Kirjokannen kirjantahan.
Kysy paikalta pajoa,
Kaikkia sepinkaluja;
Ei pajoa Pohjolassa,
Pihtiä Pimentolassa,
Ei pajoa, ei paletta,
Ahjoa, alasintana,
Wasaroa warttakana."
Sillon seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Akat tuosta tuskautoho,
Herjat kesken heittäöhö;
Waan ei mies pahempikana,
Uros untelompikana."
Etsi ahjonsa alusta,
Leweyttä lietsehensä,
Pohjolan kiwimäellä,
Rautasella kalliolla,
Wuorella teräksisellä.

Löysi paikkoa palasen,
Aloa aniwähäsen,
Johon paino palkehensa,
Lewitteli lietsehensä,
Alasimensa asetti.
Pani orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan;
Orjat lietso löyhytteli,
Palkkalaiset painatteli;
Lietso päiwän, lietso toisen,
Lietso kohta kolmannenki,
Syli syttä hartiolla,
Kyynärä kywentä päässä,
Waaksa muulla wartalolla,
Kortteli kowa nokea.
Jo päiwällä kolmannella
Itse seppo Ilmarinen
Katso ahjonsa alusta,
Lietsehensä liepehiä:
"Saako sampo walmihiksi,
Kirjokansi kirjatuksi?"
Ei saa sampo walmihiksi,
Kirjokansi kirjatuksi.
Siitä seppo Ilmarinen
Saapi tuulet lietsomahan;
Lietso tuulet löyhytteli,
Itä lietso, lietso länsi,
Etelä enemmän lietso,
Pohjanen puhu kowasti.
Lietso päiwän, lietso toisen,

Lietso kohta kolmannenki;
Päiwälläpä kolmanella
Itse seppo Ilmarinen
Katso ahjonsa alusta,
Lietsehensä liepehiä;
Sampo tungeksen tulesta,
Alta ahjonsa ajaksen.
  Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Takoa taputtelewi,
Lyöä lyyhäyttelewi,
Pajassa owettomassa,
Ilman ikkunattomassa.
Päiwät sampoa takowi,
Kirjokantta kalkuttawi,
Yöt on neittä miestyttäwi,
Impeä lepyttelewi.
  Saipa sampo walmihiksi,
Kirjokansi kirjotuksi;
Ei saa impi miestytyksi,
Neitonen lepytetyksi.
  Siitä jauho uusi sampo,
Kirjokansi kiikutteli;
Jauho purnon puhtehessa,
Jauho purnon syötäwiä,
Purnon toisen myötäwiä,
Kolmannen kotipitoja.
  Niin ihastu Pohjan akka,
Saatto sitte sammon tuonne
Waaran waskisen sisähän,

Pohjolan kiwimäkehen,
Yheksän lukun taaksi.
Sihen juuret juurrutteli
Yheksän sylen sywälle;
Juuren juurti maaemähän,
Toisen wesiwiertehesen,
Kolmannen kotimäkehen.
  Itse seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Allapäin pahoilla mielin,
Kahta kallella kypärin,
Jo tuossa ajattelewi,
Pitkin päätänsä pitäwi,
Miten olla, kuin eleä,
Pimiässä Pohjolassa.
  Sano Pohjolan emäntä:
"Ohoh seppo Ilmarinen,
Laatisiko mieli mennä,
Elomaille entisille?"
  Sano seppo Ilmarinen:
"Sinne mieleni tekisi
Elomaille entisille,
Kotihini kuolemahan."
  Louhi Pohjolan emäntä
Syötty miehen, juotti miehen,
Panewi perähän purren,
Nosti tuulen tuulemahan;
Sillä seppo Ilmarinen
Matkasi omille maille,
Kohti kullaista kotia,

Entistä elosioa.
Kysy wanha Wäinämöinen
Ilmariselta sepolta:
"Weli seppo Ilmarinen,
Lankoni emoni lapsi,
Joko laait uuen sammon,
Kirjokannen kirjaelit?"
Sano seppo Ilmarinen,
Itse laatia pakisi:
"Jopa jauho uusi sampo,
Kirjokansi kiikutteli;
Jauho purnon puhtehessa,
Jauho purnon syötäwiä,
Purnon toisen myötäwiä,
Kolmannen pieltäwiä."

Kuues Runo.

Lemminkäinen yrittäksen Pohjan tyttöä kosihin. Emo kieltää lähtemästä, surmaa Pohjan noijilta pojalleen pelkääwä. Lemminkäinen jo päätänsä harjoawa nakkaa suan käestänsä lausumalla, sillon häntä surmattuwan, konsa suka werta wuotanee. Niin waraeleksen ja lähtee matkalle. Tulee kylään, ajaa talo talolta ja kysyy jo kahestaki paikasta hewosensa riisujata. Ei saanut, ajaa eille Pohjolan pihalle. Kuulee tuwassa laulajoita ja pistäksen sisälle. Ihmetellään ku lienee outo, kun häntä ei koiratkana haukkune. Lemminkäinen wirkkaa ei siksi tulleensakan ja alkaa lauloa. Niin laulo miehet kunne kunki tuwasta, yhen waan heitti laulamatta wanhan sokia ukon. Kysy ukko miksi häntäkin ei laulanut. Sanoo Lemminkäinen ei senlaiseen herjaan koskewansa. Tästä ukko suuttunut lähtee Tuonelan joelle siellä Lemminkäistä uottawa.

Itse lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis kaukomieli,
Lähtiäksensä kokewi,
Tullaksensa toiwotteli
Pohjan poikajen tulille,
Lapin lasten tanterille.
Kesän kengitti hewoista,

Talwen rautoja rakenti,
Waljasti tulisen ruunan
Tulisella tanterella;
Wesi tippu wempelestä,
Raswa rahkehen nenästä.
  Niin sanowi Lemminkäinen:
"Oi emoni, waimo wanha,
Jospa paitani pesisit
Mustan käärmehen mujuilla,
Kesäkuilla kuiwoaisit,
Mun kosihin mennäkseni
Neittä kylmästä kylästä,
Piikoa Pimentolasta."
  Emo kieltea käkewi,
Warotteli waimo wanha:
"Ellös menkö poikueni
Ilman tieon tietämättä,
Ilman taion taitamatta,
Pohjan poikajen tulille,
Lapin lasten tanterille;
Siellä Lappi laulanewi,
Tunkenewi Turjalainen,
Suin sytehen, päin sawehen,
Kypenihin kynäswarsin,
Koprin kuumihin porohin."
  Niin sanowi Lemminkäinen:
"Jo minua noiat noitu,
Noiat noitu, kyyt kiroili,
Koki kolme Lappalaista,
Yhtenä kesäissä yönä,

Alasti alakiwellä,
Ilman wyöttä, waattehitta.
Sen werran minusta saiwat,
Min kirwes kiwestä saapi,
Napakaira kalliosta,
Järky jäästä iljanesta,
Tuoni tyhjästä tuwasta.
  Jos tahon tasalle panna,
Miesten werroille weteä,
Itse laulan Lappalaisen,
Itse tungen Turjalaisen,
Käsin kalman kattilahan,
Koprin ilmahan kowahan,
Polwin hyytä hyppimähän,
Säärin jäätä särkemähän,
Riitettä repäsemähän;
Laulan halki hartionsa,
Puhki leukansa puhelen,
Paian kauluksen kaheksi,
Rikki rintalastasesta."
  Emo kielteä käkewi,
Warotteli waimo wanha:
"Ellös wainen poikueni
Lähkö neittä Pohjolasta,
Piikoa Pimentolasta;
Tuho ainaki tulewi,
Hukka lieto Lemminkäistä,
Tuho poikoa pätöistä.
Ei sinussa laulajoa,
Pohjan poikien sekahan,

Etkä tunne kieltä Turjan,
Maha lausua Lapiksi."
Sillon lieto Lemminkäinen,
Oli päätänsä sukiwa,
Hapsiansa harjoawa,
Lähtiäksensä kosihin,
Mennäksensä Pohjolahan.
Suan orrelle ojensi,
Harjan paino patsahasen;
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Sillon on hukka Lemminkäistä,
Tuho poikoa pätöistä,
Kun suka werin waluwi,
Harja hurmehin loruwi."
Siitä läksi Lemminkäinen
Wasten kieltoa emonsa,
Warotusta wanhempansa.
Missä mies waraeleksen?
Jo wähin waraeleksen
Owen suussa alla orren,
Pirtin pihtipuolisessa,
Weräjillä wiimmesillä.
Ei oo ne warat wäkewät,
Missä mies waraeleksen?
Korwalla tulisen kosken,
Pyhän wirran pyörtehessä;
Siinä mies waraeleksen,
Hyöteleksen, wyötteleksen,
Rautapaitohin paneksen,
Teräswöihin telkitäksen,

Sanowi sanoilla näillä:
"Mies on lustuissa lujempi,
Rautapaiassa parempi,
Teräswyössä tenhosampi,
Noien noitien noroille,
Tietomiesten tienohille,
Jottei huoli huonommista,
Tottele hywiäkänä."
Laski wirkkua witsalla,
Heläytti helmiswyöllä;
Wirkku juoksi, matka joutu,
Reki wieri, tie lyheni.
Ajo päiwän, ajo toisen,
Kohta kolmannen ajawi.
Kylä wastahan tulewi;
Ajoa suhuttelewi
Alimmaista tietä myöten
Alimmaisehen talohon.
Yli kynnyksen kysywi,
Lausu lakkapuun takoa:
"Oisiko talossa taassa
Rinnukseni riisujoa,
Aisani alentajoa,
Luokin lonkahuttajoa?"
Lausu lapsi lattialta,
Poika portahan nenältä:
"Ei ole talossa taassa
Rinnuksien riisujoa,
Aisojen alentajoa,
Luokin lonkahuttajoa."

Mitä huoli Lemminkäinen;
Laski wirkkua witsalla,
Heläytti helmiswyöllä,
Ajoa suhuttelewi
Keskimmäistä tietä myöten
Keskimmäisehen talohon.
Yli kynnyksen kysywi,
Lausu lakkapuun takoa:
"Oisiko talossa taassa
Rinnukseni riisujoa,
Aisani alentajoa,
Luokin lonkahuttajoa?"
Lausu akka lattialta,
Kielipalku pankon päästä:
"Kyllä saat talosta taasta
Rinnuksesi risujoita,
Aisasi alentajoita,
Luokin lonkahuttajoita;
Ompa kyllä kymmenenki,
Saatpa jos tahot satoja,
Jotka sulle kyyin saawat,
Antawat ajohewosen,
Yli meret mennäksesi,
Lammit luikahellaksesi,
Isäntäsi iltaselle,
Emäntäsi einehelle,
Muun perehen murkkinalle.
Saaha kukkona kujahan,
Kanan lassa kartanolle,
Mennä kynsin kynnyksessä,

Poikkipuolin portahalla,
Siwun sintsin lattialla."
Mitä huoli Lemminkäinen,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Oisi akka ammuttawa,
Koukkuleuka kolkattawa."
Laski wirkkua witsalla,
Helähytti helmiswyöllä;
Ajoa suhuttelewi
Wierimmäistä tietä myöten
Wierimmäisehen talohon.
Niin pihalle tultuansa
Lyöpi maata ruoskallansa;
Utu nousi ruoskan tiestä,
Mies nuori u'un seassa,
Sepä riisu rinnuksia,
Sepä aisoja alenti,
Sepä luokit lonkahutti.
Siitä lieto Lemminkäinen
Itse korwin kuuntelewi;
Kuuli ulkoa runoja,
Läpi sammalen sanoja,
Läpi lauan laulajoita,
Läpi seinän soittajoita.
Meni nurkasta tupahan,
Sai sisähän salwomesta,
Jott' ei häntä koirat kuultu,
Eikä haukkujat hawattu.
Tupa oli täynnä tuppisuita,
Jakku-miehiä jaloja,

Siltalauat laulajoita,
Owen suu osoawia,
Siwuseinä soittajoita,
Peripenkki tietäjiä,
Karsina karehtioita;
Nuo laulowat Lapin wirttä,
Hiien wirttä winguttiwat.
Itse Pohjolan emäntä
Liikku sillan liitoksella,
Lieho keskilattialla,
Sanowi sanalla tuolla:
"Olipa tässä ennen koira,
Rakki rauan karwallinen,
Lihan syöjä, luun puria,
Weren uuelta wetäjä;
Mi sinä lienet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi,
Kun ei sua koirat kuultu,
Eikä haukkujat hawattu."
Sano lieto Lemminkäinen:
En mä tänne tullutkana
Tawoittani, tieottani,
Mahittani, maltittani,
Ilman innotta isäni,
Waruksitta wanhempani,
Suuhun Untamon susien,
Kitahan kirokawetten."
Siitä lieto Lemminkäinen
Itse löihen loihtiaksi,
Laikahutti laulajaksi;

Laulo laulajat parahat
Pahimmiksi laulajoiksi,
Kiwikintahat kätehen,
Kiwiharkko hartioille,
Kiwilakki päälaelle,
Kiwet suuhun syrjin syösti,
Paaet lappehin lapeli,
Parahille laulajille,
Tietäwimmille runoille.
Niin laulo mokomat miehet
Kissan kirjawan rekehen,
Kissan tuonne kiiätellä,
Eteämmä ennätellä,
Pohjan pitkähän perähän,
Lapin laajahan salohon,
Kuss' ei kule karjan kynsi,
Waella hewosen warsa.
Ja laulo mokomat miehet
Lapin laajalle lahelle,
Miesten syöjälle selälle,
Urosten upottajalle,
Josta welhot wettä juowat,
Tulikulkut tuioawat.
Ja laulo mokomat miehet
Rutjan koskehen kowahan,
Kinahmehen ilkiähän,
Johon puut päin putoowat,
Perin wieriwät petäjät,
Hongat latwoin lankiawat.
Siinä lieto Lemminkäinen

Laulo nuoret, laulo wanhat,
Laulo kerran keski laaun,
Yhen heitti laulamatta
Ulappalan ukko wanhan,
Ukko wanhan umpisilmän.
  Niin ukko sanoiksi wirkki:
"Oi sie lieto Lemmin poika,
Laulot nuoret, laulot wanhat,
Laulot kerran keski laaun,
Niin miks et minua laula?"
  Se on lieto Lemminkäinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Niin siks en sinua laula,
Kun sä miessä nuorempana
Makasit oman emosi,
Wanhempasi waiwuttelit;
Itse herjasit heposet,
Juoksuttelit suorajouhet,
Suon selällä, maan nawalla,
Ween liiwan liikkumilla."
  Ulappalan ukko wanha,
Ukko wanha umpisilmä,
Kowin suuttu ja wihastu;
Meni ulos usta myöten,
Pihalle wajoa myöten,
Juoksi Tuonelan joelle,
Siellä katso Kaukomieltä,
Wiikon wuotti Lemminkäistä.

Seitsemäs Runo.

Lemminkäinen kysyy Pohjolan akalta tyttöä puolisoksensa ja pannaan ansiotyölle hirweä Hiien nurmien perältä hiihtämään. Laatii uuet sukset ja lähtee metsälle uhkaamalla ei sitä olewan jota suksillansa ei saawuttaisi. Hiisi kuultua uhkaamisen tekäsi hirwen jota Lemminkäinen tawottelee siks että sukset muutamassa lujassa potkaamassa taittuwat poikki. Siitä hän metsämiehen tawoin luuilla ja metsän haltioita rukoelemisella kokee saalihinsa saaha, joka wiimmen toki luonnistuki. Niin toistaa hän anomuksensa ja pannaan uuelle työlle Hiien hewoista suistamaan. Sen suistaa ja pyytää kolmannesti tyttöä. Nyt määrätään hänelle työksi yhellä yrittämällä joutsen Tuonelan joesta ampua. Lähtee Tuonelan joelle ja surmataan ukolta, joka siellä oli häntä wahtaawa. Päälliseksi hakkaa hänen Tuonen poika wiieksi muruksi miekallansa.

Niin sanowi Lemminkäinen:
"Anna akka tyttöäsi,
Sekä nuorta morsianta,
En tuota pahoin pitäisi;
Sylissäni syöessäni,

Käsissäni käyessäni,
Selässäni seistessäni,
Maatessa mahani alla."
  Sano Pohjolan emäntä:
"Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun sa hiihat Hiien hirwen
Hiien peltojen periltä."
  Sillon lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli,
Sykysyn lylyä laati,
Kesän ketti kalhuansa,
Päiwän sauoa salitti,
Toisen toista kirjotteli.
  Saipa sukset walmihiksi,
Kalhunsa kanineheksi.
Sillon lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ei olle sitä metsässä
Jalan neljän juoksewata,
Kut' ei näillä yllätetä,
Kaunihisti kannateta,
Kalhuilla pojan Kalewan,
Laatimilla Lemminkäisen."
  Pääty Hiisi kuulemassa,
Jumala tähyämässä;
Hiisi hirwiä rakensi,
Jalopeuroa sukesi,
Pään mäkäsi mättähästä,
Jalat rannan raippasista,

Sääret aian ſeipähistä,
Selän aian aiakſesta,
Korwat lammin lumpehista,
Ketun kuuſen koskuesta,
Muun lihan lahosta puusta,
Silmät kuukkunan kiwestä.
  Laski kättä lautaſelle,
Itſe neuo hirweänſä,
Kun kukin ſukimoanſa,
Itſe ilmoin luomoanſa:
"Nyt ſie juokſe Hiitten hirwi,
Jalkoa jalo tewana,
Poropetra poimettele,
Poron poikimaſioille,
Lapin lasten tanterille."
  Siitä juokſi Hiitten hirwi,
Jalkaſi jalo tewana,
Poropetra poimetteli,
Pohjan aitojen peritſe,
Lapin lastutanteritſe;
Potkaſi koan owea,
Kaato kattilat tulelta,
Selin keiton keikahutti,
Lihat tuhkahan tuherti,
Liemet lietehen lewitti,
Itſe eillehen menewi.
  Lapin lapſet itkemähän,
Lapin koirat haukkumahan,
Kylän naiſet nauramahan.
  Tuli weitikkä werewä,

Sano kaunis Kaukomieli:
"Mitä täällä immet itki,
Mitä täällä naiset nauro,
Kuta täällä koirat haukku?"
"Juoksi tästä Hiitten hirwi,
Jalkasi jalo tewana,
Poropetra poimetteli;
Potkasi koan owea,
Kaato kattilat tulelta,
Selin keiton keikahutti,
Lihat tuhkahan tuherti,
Liemet lietehen lewitti,
Itse eillehen menewi."
Siitä weitikkä werewä
Lykkäsi lylyn lumelle,
Kun on woina wuolakenna;
Kanto kattawan awuksi,
Kun on kiitäwän hawukan;
Kanto kaksi sauoansa
Kahen puolin kalhustansa;
Saan makso saua markan,
Toinen ruskian reposen.
Siitä kerran potkasewi
Silmän sintämättömähän,
Potkasewi kerran toisen
Korwan kuulemattomahan,
Potkasewi kolmannenki
Jo tawotti Hiien hirwen.
Kokan koiwusen rakenti,
Tarhan tammisen tawotti:

"Siinä seiso Hiien hirwi,
Poropetra poimettele!"
  Selkeä silittelewi,
Taljoa taputtelewi:
"Sopisipa taassa maata
Nuoren neitosen keralla."
  Siitä kiihty Hiien hirwi,
Poropetra potkimahan;
Kokan koiwusen lewitti,
Tarhan tammisen hajotti,
Itse eillehen menewi.
  Siitä weitikkä werewä
Wielä kerran potkasewi,
Lysmätti lyly läwestä,
Taittu kalhu kannan tiestä,
Saua katki kään siasta,
Toinen somman suowerosta.
Itse juoksi Hiien hirwi,
Jottei päätänä näkynnä,
Silmän sintämättömäksi,
Korwan kuulemattomaksi.
  Siitä lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli,
Wielä muisti muunki keinon,
Toki toisen tien osasi;
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Joko hiihan hiljalleni,
Werkkahalleni wetelen;
Hiljallehen huono käypi,

Sauan woimaton pitäwi.
Heitän poies heinäkengät,
Panen talwitallukseni,
Sykysyiset syylinkini,
Metsolahan mennäkseni,
Metsän tyttöjen tyköhön,
Sinipiikojen pihalle,
Hawulinnan liistehille.
Minun sukseni kuluwat,
Hopiaiset hoikkenewat;
Otan Hiien hienot sukset,
Lemmon leppäset siwakat,
Niillä hiihan Hiien maita,
Lemmon maita löyhyttelen,
Hiihan kohti korwen rannan,
Salon sintäwän sisälle.
Tuolta korpi kuummottawi,
Tuolta sintäwi sinerwä;
Tuonne mieleni tekewi,
Aiwoni ajattelewi,
Muien miesten metsimaille,
Urosten eräsaloille.
Otan kolme koiroani,
Wiisi willa hänteäni,
Seitsemän sepeliäni;
Kohottelen koiriani,
Jouwuttelen jousiani,
Suksiani suin puhelen.
Suksi on jalkoa sukua,
Jousi kättä joukkioa,

Päre nuoli, puu wasama.
Koirani keränä wieri,
Kylän kukka kuulusana,
Sukseni ma'a matona!
Niin on häntä koirallani,
Kun komehin korpikuusi;
Niin on silmät koirallani,
Kun on suurin suitsirengas;
Niin on hammas koirallani,
Kun on wiikate Wirossa.
Sinä koirani komehin,
Otukseni oiwallisin!
Juoksuttele, jouwuttele,
Ahomaita aukehia;
Juokse tuonne toisualle
Mielusahan metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan.
Kowa ilma koskenewi,
Rakkihini rapsuawi,
Niin minä sanon mokomin,
Sanon, kun sano isoni:
Tellerwo Tapion neiti,
Mielikki metsän miniä!
Kukuttele koiroani,
Haukuta hakioani,
Sisällä salon sinisen,
Kerwen kultasen koissa.
Wäännä wainu wempelelle,
Tuhku kaarelle siwalla,
Lyö löyly etempääki,

Kanna wainu kaukempoa,
Tulla koiran sieramihin,
Wilullaki, wihmoillaki,
Säilläki, satehillaki;
Jotta koiran kohti juosta,
Penun julki julkotella,
Mielusassa metsolassa,
Tarkassa Tapiolassa.
Niinp' ennen sano isoni,
Wieri waltawanhempani,
Kun ei koira kohti juossut,
Penu oikein osannut:
Ku on koirani kokenut,
Mikä hallin haittaellut;
Ku on tukki koiran turwan,
Wainukullan salpaeli,
Kun ei koira kohti hauku,
Penu oikein osoa?
Kyllä tieän koiran synnyn,
Arwoan alun penuen:
Tuulelt' on penuen tunti,
Ahawalta koiran alku.
Portto Pohjolan sokia,
Ulappalan umpisilmä,
Perin tuulehen makasi,
Pallehin pahaan säähän,
Selin luoen luotehesen,
Kaltoin kaarnapohjasehen.
Tuuli nosti turkin helmat,
Ahawa hamehen helmat,

Teki tuuli tiineheksi,
Ahawa awulliseksi.
  Mitä kantawi kohussa?
Koiran tuo kohussa kanto,
Penun alla pernojensa,
Maksoissansa maan itikan.
  Ku kanto kapalonuorat?
Hawon akka raiwokerta,
Se kanto kapalonuorat,
Lapsen karkian kapalon,
Liinoissansa liikutteli,
Helmoissansa heilutteli.
  Penitar waliwo waimo,
Ulappalan umpisilmä!
Tule lasta päästämähän,
Poikoa perittämähän;
Tuli lukko koiran suuhun,
Haitta haukun hampahisin,
Ota lukko koiran suusta,
Haitta haukun hampahista;
Ota sulku suun eestä,
Kapu kielen kantimesta,
Anna koiran kohti juosta,
Penun oikein osata.
  Lähen nyt miehistä metsälle,
Urohista ulkotöille;
Lepy lehto, kostu korpi,
Taiwu ainoinen Tapio!
Ihastu jumalan ilma,
Miehen mennessä metsälle!

Ota metsä mieheksesi,
Urohoksesi Tapio,
Korpi kolkkipojaksesi!
Soita metsä kanteletta,
Kukuta salo käkeä!
Jotta kulta kuunteleisi,
Hopia tilin tekisi,
Alla kuusen kultalatwan,
Alla kaunihin katajan.
Matalainen mulla mahti,
Lyhykäinen onnen lykky,
Sukset kultaset kuluwat,
Hopiaiset hoikkenewat;
Ikäwä minun tulewi,
Ikäwä tulettelewi,
Kun ei oo kullan muuttajoa,
Hopian wajehtajoa.
Ikäw' on iloton ilta,
Päiwä pitkä saalihiton.
Joko suuttu suuri luoja,
Wallan antaja wihastu,
Kun ei anna aionkana,
Harwonkana hoiwauta?
Ellös suuttuo jumala,
Maan pitäjä pillastuo;
Toki anna aiallani,
Jälläni ilmauta,
Kun ma ainosin anelen,
Kielin kullan kuikuttelen.
Miks et anna antoluoja,

kupoa luja jumala?
Ei ne muutkana paremmat,
Eikä pyytäjät pyhemmät;
Eipä miesten muienkana
Siniſemmät ſilmiripſet,
Koriammat kulmakarwat,
Jalan heitto hempiämpi.
Muut ne wiewät wiekkahuulla,
Muut ottawat ounahuulla,
Mie en weiſi wiekkahuulla,
En ottaiſi ounahuulla,
Weiſin waiwani näöstä,
Ottaiſin omasta työstä.
Mikä mieli, mikä muutos,
Mieluſasſa metſolasſa;
Entinen metſän emäntä
Oli kaunis katſannolta,
Ihana imertimiltä,
Käet olit kullan käärehisſä,
Sormet kullan ſormukſisſa,
Pää kullan pätinehisſä,
Tukat kullan ſuortuwisſa,
Korwat kullan koltuskoisſa,
Silmäripſet ſimpſukoisſa;
Nykynen metſän emäntä
Ruma on warſin rungoltanſa,
Ilkiä imertimiltä,
Käet on witſakäärehisſä,
Sormet witſaſormukſisſa,
Pää witſa pätinehisſä,

Tukat witsa suortuwissa,
Korwat witsa koltuskoissa,
Kaula witsa helmilöissä.
  Missä nyt antaja asuwi,
Eläwi hywä emäntä,
Puhas muori puuhoawi?
Tuolla antaja asuwi,
Eläwi hywä emäntä;
Puhas muori puuhoawi,
Sakaroilla sarwilinnan,
Metsän linnan liepehillä.
Eilen mie käwin metsässä,
Kolm' on linnoa metsässä;
Yksi puinen, toinen luinen,
Kolmansi kiwinen linna,
Se linna emännän linna,
Kuus' on kulta ikkunoa
Kunki linnan kulmanteella.
Mie katsoin sisähän noista,
Siellä antajat asuwat,
Ja wiruwat wiljan eukot.
  Mielikki metsän emäntä,
Puhas muori, muoto kaunis!
Lyöte lykkywaattehisin,
Antipaitohin panete;
Aukase metinen arkku,
Mesilipas liikahuta,
Metiseltä mättähältä,
Kultaselta kunnahalta.
Tuo mulle metsän olutta,

Metsän mettä juoakseni;
Metsäss' on olutta paljon,
Metsässä mesi makia.
  Hiero kahta kämmentäsi
Nyperrä hypehiäsi,
Pane kulta kulkemahan,
Hopia waeltamahan,
Wasten miestä walkiata,
Kowin koiwun karwallista.
  Metsolan metinen neiti,
Metsän piika pikkarainen!
Soitellos mesinen pilli,
Simapilli piiparoita,
Korwalle ehon emännän;
Et emäntä lienekkänä,
Jos et piikoa pitäne,
Sata piikoa pitäne,
Tuhat muuta käskyläistä,
Karjan kaiken kaitsiata,
Wiitsiätä wiljan kaiken.
  Mielikki metsän miniä,
Tuulikki tytär Tapion!
Ota piiska pihlajainen,
Katajainen karjan ruoska,
Takoa Tapiowaaran,
Tuomiwaaran tuolta puolen,
Jolla witsot wiljoasi,
Karkottelet karjoasi.
  Aja wilja wieremmille,
Aukeimmille ahoille;

Jok' on laiska juoksemahan,
Sitä laske lautaselle;
Joka tieltä pois menewi,
Sitä silmille siwalla,
Tielle korwasta kohota.
  Oja wastahan tulewi,
Puro tiellä poikkipuolen;
Silkki sillaksi siwalla,
Punalanka portahaksi.
  Metsän ukko halliparta,
Metsän kultanen kuningas!
Pane nyt metsät miekka wyölle,
Salot kalpio kätehen;
Salot pannos palttinahan,
Metsät werkahan wetäös,
Haawat kaikki haljakkoihin,
Kuuset kultihin rakenna,
Wanhat hongat waskiwyölle,
Petäjät hopiawyölle,
Koiwut kulta kalkkaroihin.
Paa kun panit muinoselta
Sinun antiaikoinasi,
Minun pyytöpäiwinäni;
Mentyä minun metsälle,
Ja salolle saatuani,
Korwelle kohottuani,
Mäen päälle päästyäni,
Kuuna paisto kuusen oksat,
Hopiana hongan oksat,
Päiwänä petäjän latwat,

Haawan latwat haljakkoina;
Kuuna paisto kuulu poika,
Päiwänä tytär pätöwä.
  Awa aittaſi awara,
Luinen lukko lonkahuta;
Ota kultanen kurikka,
Käyös waskinen waſara,
Jolla korwet kolkuttelet,
Salot ſynkät ſylkyttelet,
Wiljan ſyntymäſioilla,
Rahan karwan kaswinmaalla,
Jotta wilja wirtoaiſi,
Sekä karja karkuaiſi,
Miehen etſiwän etehen,
Uron ottawan ohille.
  Aita kultanen kuwoa,
Hopiainen pystö pistä,
Juosta karjan joutuſasti,
Wikewästi wiilletellä,
Kullaista kujoa myöten,
Hopiaista tietä myöten.
Jospa karja karkuaiſi,
Eli wilja wierehtäiſi,
Niin ſä aitoa kohenna;
Kun hän katſowi ylitſe,
Sillon aitoa ylennä;
Kuni katſowi alatſe,
Sillon aitoa alenna;
Kun ei wilja wieremällä,
Sillon aita annollanſa.

Hiien poika pikkarainen,
Hyppääjä hywän selän!
Waljastele warsoasi,
Rakentele ratsuasi,
Ota kulta kannuksesi
Hopiaisen orren päästä,
Kultasesta lippahasta,
Waskisesta wakkasesta;
Sillä kutkuta kuwetta,
Sekä kaiwa kainaloita,
Anna juosta joutusasti,
Wikewästi wiilletellä,
Waskisissa waljahissa,
Kultasissa kahlehissa.
Aita wastahan tulewi,
Riehto aitoa repäse
Wiieltä witsaswäliltä,
Seitsemältä seipähältä,
Kaheksalta kannon päältä.
Ota witsa wiittä syltä,
Koiwu kolmia tapoa,
Jolla witsot wiljoasi,
Karkottelet karjoasi.
Kun ei täywy tännempänä,
Niin tuo tuolta tuonnempoa
Takoa Tanikan linnan,
Hiien linnan liepehiltä,
Urholle pyytäwälle,
Miehelle anelewalle.
Mimerkki metsän emäntä,

Waimo puhaswarrellinen,
Metſän ukko halliparta,
Metſän kultanen Kuningas!
Tule nyt kullan muuttelohon,
Hopian wajehtelohon.
Minun on kullat kuun ikuiſet,
Päiwän poloiſet hopiat,
Iſoni ſoasta ſaamat,
Tawottamat tappeloista;
Ne kuluwat kukkaroſſa,
Tummentuwat tuhnioſſa,
Kun ei oo kullan muuttajoa,
Hopian wajehtajoa.
  Tule nyt kullat ottamahan,
Hopiat walitſemahan;
Minun on kullat kirkkahammat,
Sinun kullat karwaſemmat.
Lempiliinaſi lewitä
Alle minun kultieni,
Kullan maahan tippumatta,
Hopian riwestymättä,
Kullat annan kynſilleſi,
Kämmenelleſi hopiat."
  Sillä lieto Lemminkäinen
Toki hiihti Hiien hirwen
Hiien peltojen periltä;
Itſe lämſenſä lähetti
Hiien hirwen hartioille,
Kaulalle kameli warſan,
Jott'ei potkinut kowasti,

Selkeä silittäessä.
  Sano tuolta tultuansa,
Pohjolahan saatuansa:
"Jo ma hiihin Hiien hirwen,
Hiien peltojen periltä;
Anna akka tyttöäsi,
Sekä nuorta morsianta."
  Sano Pohjolan emäntä:
"Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun sa suistat suuren ruunan,
Hiien ruskian hewosen,
Hiien warsan waahtileuan,
Joll' on rautaset kapiot,
Teräksiset temmottimet,
Tuli tukka, rautaharja."
  Sillon lieto Lemminkäinen
Otti kulta ohjaksensa,
Hopiaisen marhaminnan,
Läksi hewosen hakuhun,
Suwikunnan kuuntelohon
Hiien nurmien periltä.
  Astua taputtelewi,
Käyä kullerroittelewi,
Wihannalle wainiolle,
Pyhän pellon pientarelle.
  Siellä etsiwi hewoista,
Päätä puiti katselewi,
Suwikunnan suitset wyöllä,
Warsan waljahat olalla.

Iski silmänsä itähän,
Käänti päätä päiwän alle,
Näki hiekalla hewosen,
Kuloharjan kuusikolla,
Senp' on tukka tulta tuiski,
Harja suihkiwi sawua.
Niin sanowi Lemminkäinen:
"Ukko taiwahan napanen,
Remupilwen reunahinen,
Taiwo auoksi awaos,
Ilma riehoksi rewitä;
Ilma kaikki ikkunoiksi,
Taiwon kansi kahtaloksi.
Sa'a lunta sauan warsi,
Kiehittele keihäswarsi,
Harjalle hywän hewosen,
Pyhän laukin lautasille;
Kylmä jäätä kyynäriä
Otsahan pyhän orihin."
Sato ukko uutta lunta:
Wisko hienosta witiä,
Kokonansa kolme syltä,
Harjalle hywän hewosen,
Pyhän laukin lautasille;
Kylmi jäätä kyynäriä,
Otsahan pyhän orihin.
Siitä lieto Lemminkäinen
Meni luota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Itse tuon sanoiksi wirkki:

"Hiiestä hewosen synty,
Wuoresta walion warsan;
Hiien warsa waahtileuka,
Hiien ruskia hewonen!
Tuoppa kultaturpoasi,
Pistä päätäsi hopia,
Kultasihin suitsiloihin,
Waskisihin waljahisin;
Ei täällä pahoin pietä,
Aiwan ankein ajeta."

Sillä suisti suuren ruunan,
Längitti jalon hewosen,
Hiien warsan waljasteli,
Wihannalla wainiolla,
Pyhän pellon pientarella.

Pisti suitset kullan suuhun,
Päitsensä hopian päähän;
Itse istuwi selälle,
Löihen reisin ratsahille,
Laski wirkkua witsalla,
Helähytti helmiswyöllä,
Ajoa tomuttelewi
Luoksi ankaran anopin.
Sano tuonne saatuansa:
"Jo nyt suistin suuren ruunan,
Längitin jalon hewosen,
Hiien warsan waljastelin,
Wihannalta wainiolta,
Pyhän pellon pientarilta,
Sekä hiihin Hiien hirwen

Hiien nurmien periltä;
Anna akka tyttöäsi,
Sekä nuorta morsianta."
  Sano Pohjolan emäntä:
"Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun ammut joutsenen joesta,
Wirrasta wihannan linnun;
Tuonen mustasta joesta,
Pyhän wirran pyörtehestä;
Yhen nuolen nostannalta,
Yhellä yrittämällä,
Yhen jalkasi sialta."
  Siitä lieto Lemminkäinen
Käwi kohta ampumahan
Jalo jousi kainalossa,
Wiini nuolia selässä;
Käwi Tuonelan joelle,
Pyhän wirran pyörtehelle.
  Ulappalan ukko wanha,
Ukko wanha umpisilmä,
Tuonen mustalla joella,
Pyhän wirran pyörtehellä,
Katselewi, kääntelewi,
Tulewaksi Lemminkäistä.
  Kaunis kaukoa näkywi,
Werewä wesien poikki,
Saawaksi, lähenewäksi.
Niinp' on ukko umpisilmä
Laulawi wesomen weestä,

Umpiputken lainehista,
Syöksi miehen sydämen kautta,
Kautta kainalon wasemen,
Läpi lieto Lemminkäisen.
Sano lieto Leminkäinen:
"Sen mä tein pahinta työtä,
Kun en muistanut kysellä
Kapehelta äitiltäni,
Miten olla, kuin eleä,
Näinä päiwinä pahoina;
En tieä 'ween kipuja,
Umpiputken ailuhia."

Ulappalan ukko wanha,
Ukko wanha, umpisilmä,
Wiepi juoksulla jokehen,
Syytäwi meren sywähän,
Alle aaltojen ajawi;
Tuon on lieto Lemminkäisen.

Siinä lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis kaukomieli,
Meni koskessa kolisten,
Myötäwirrassa wilisten,
Tuonne Tuonelan tuwille.
Tuo werinen Tuonen poika
Lyöpi miestä miekallansa,
Kawahutti kalwallansa;
Löip' on kerran leimahutti
Miehen wiieksi muruksi,
Kaheksaksi kappaleksi;
Pään mäkäsi mättähäksi,

Jalat raian haarukaksi,
Muun lihan lahoksi puuksi,
Silmät suolle karpaloiksi,
Hiwukset kuiwiksi kuloiksi.
Siin' on loppu Lemminkäisen,
Kuollo ankaran kosian.

Kaheksas Runo.

Äiti jo koissa walittaa kauan Lemminkäisen kosissa wiipywän. Katsotaan sukaa, nähään werta wuotawan. Tästä äitille hätä jo itse lähtee Pohjolaan poikoansa tieustelemaan. Pohjan akka esinnä muita wiekastelewa jo wiimmen sanoo toenki, panneensa hirwiä hiihtamaan, hewosia suistamaan ja lintuja ampumaan. Äiti näiltä teiltä poikoansa etsimään; hakee hakemalla, ei löyä. Tulee tielle, tietäki kysyy, jos tienne Lemminkäisestä. Tie utelee Hiitolaan saaneen, josta kuitenkana, ei löytä. Näkee kuun, kysäsi kuulta. Kuu arwelee jos lienee Pohjan lampiin hukkunut. Ei löyä sieltäkänä. Niin wiimmen saapi päiwältä kysyneeksi, joka kaiketi tieten sanoo Tuonen joelle surmatuksi. Siitä äiti Tuonen jokea haroamaan päiweä rukoillut Tuonelata sikksi ajaksi unettamaan. Saapi haratessa pala palalta Lemminkäistä, joista palasista uuelleen rakentaa poikansa elämään, saahen poika wielä wähä entistäki paremmaksi.

Siitä äiti äyhkäsewi,
Walittawi waimo wanha:
"Woipa poikani polonen,
Kuulu kultani omena,
Wiikon wiipywi kosissa,

Kauan mailla wierahilla."
Oli ennen naitu nainen,
Ennen ostettu emäntä,
Koissa lieto Lemminkäisen,
Kaukomielen kartanossa;
Katso illalla sukoa,
Aamulla tereä harjan,
Jo suka werin waluwi,
Harja hurmehin loruwi.
Sano ennen naitu nainen,
Ennen ostettu emäntä:
"Jo nyt on poikasi polonen,
Kuulu kultasi omena,
Matkoilla majattomilla,
Teillä tietämättömillä;
Jo suka werin waluwi,
Harja hurmehin loruwi."
Siitä äiti Lemminkäisen
Itse katsowi sukoa,
Itse itkulle hyräyty;
Sanowi sanalla tällä:
"Woi polonen päiwiäni,
Woipa laaja lapsiani!
Jo nyt on hukka Lemminkäistä,
Tuho poikoa pätöistä;
Jo suka werin waluwi,
Harja hurmehin loruwi."
Nousi leiwon lentimille,
Sirkun siiwille yleni,
Lenti Pohjolan tuwille:

"Oi sie Pohjolan emäntä!
Minne saatit Lemminkäisen,
Kunne poikani polosen?"
Sano Pohjolan emäntä:
"Syötin miehen syöneheksi,
Juotin miehen juoneheksi,
Apatin alanenäksi,
Panin orihin rekehen,
Korjahan kowan tulisen;
Liekkö jäälle jättänynnä,
Uhkuhun upottanunna."
Sano äiti Lemminkäisen:
"Jo wainen walehtelitki;
Minne saatit Lemminkäisen,
Kunne poikani polosen?"
Sano Pohjolan emäntä:
"Syötin miehen syönneheksi,
Juotin miehen juoneheksi,
Apatin alanenäksi,
Istutin wenon perähän,
Laitin kosket laskemahan,
Liekkö kuollut koskitiellä,
Hurja hukkunut wesillä."
Sano äiti Lemminkäisen:
"Jo wainen walehtelitki;
Minne saatit Lemminkäisen,
Kunne poikani polosen?
Sano tarkkoja tosia,
Walehia wiimmesiä,
Taikka surmasi tulewi,

Kuolemasi kohtoawi."
  Sano Pohjolan emäntä:
"Panin hirwet hiihtamahan,
Jalopeurat jaksamahan,
Suuret ruunat suistamahan,
Warsat waljastattamahan;
Laitin joutsenen hakuhun,
Pyhän linnun pyyäntähän,
Enkä tieä itsekkänä,
Mi lie tullunna tulonen,
Mikä kuollo kohtaellut,
Kun ei kuulu jo tulewan
Morsianta pyytämähän,
Tyttöä anelemahan."
  Emo etsi eksynyttä,
Kaonnutta kaipoawi,
Talwella lylyin lipein,
Kesällä kewysin pursin.
Ei tieä emo polonen,
Eikä kantaja katala,
Missä liikkuwi lihansa,
Wierewi oma werensä;
Liekkö maalla, wai merellä,
Waiko suurella salolla,
Käyneekö käpymäkeä,
Kanarwaista kangasmaata,
Wai lienee meren selällä,
Lakehilla lainehilla.
  Emo etsi poikoansa,
Kaonnutta kaipoawi;

Juoksi sunna suuret korwet,
Weet saukkona samosi,
Orawana hongan oksat,
Kärppänä kolot kiwien,
Puiten puut, jaellen heinät,
Katsellen kanerwajuuret.
  Tiehyt wastahan tulewi,
Niin tielle kumartelekſen:
"Oi tiehyt jumalan luoma!
Oletko nähnyt poikoani,
Kullaista omenoani,
Hopeaista sauoani?"
  Tiehyt taiten wastaeli:
"Enk' ole nähnyt, enkä kuullut;
Liekkö poikasi polonen,
Kuulu kultasi omena,
Hiien hiilikankahilla,
Pahan wallan walkioissa,
Kypenissä kynnäswarsin,
Koprin kuumissa poroissa."
  Etsi tuolta poikoansa,
Kullaista omenoansa,
Hopiaista sauoansa,
Puiten puut, jaellen heinät,
Katsellen kanerwajuuret;
Etsi tuolta, eipä löyä.
  Kuuhut wastahan tulewi,
Niin kuulle kumartelekſen:
"Oi kuuhut jumalan luoma!
Oletko nähnyt poikoani,

Kullaista omenoani,
Hopiaista ſauoani?"
Kuuhut taiten wastoawi:
"Enk' ole nähnyt, enkä kuullut;
Liekkö poikaſi polonen,
Kuulu kultaſi omena,
Pohjan pitkäſſä peräſſä,
Lapin maaſſa laukiaſſa,
Lammiſſa kalattomaſſa,
Aiwan ahwenettomaſſa,
Siſarena ſiikaſilla,
Weikkona ween kaloilla."
Etſi tuolta poikoanſa,
Kullaista omenoanſa,
Hopiaista ſauoanſa.
Puiten puut, jaellen heinät,
Katſellen kanerwajuuret,
Hakiellen hienot heinät.
Päiwyt wastahan tulewi;
Päiwällä kumarteleksen:
"Oi päiwyt jumalan luoma,
Luoma luojan walkiamme!
Oletko nähnyt poikoani,
Kullaista omenoani,
Hopiaista ſauoani?"
Jopa päiwyt jonki tieſi,
Arwaeli aurinkoinen:
"Tuoll' on poikaſi polonen,
Kuulu kultaſi omena,
Yhekſän meren takana,

Meri puolen kymmenettä,
Tuonen mustassa joessa,
Manalan alantehessa;
Mennyt koskessa kolisten,
Myötäwirrassa wilisten,
Pää pätösen mättähänä,
Jalat raian haarukkana,
Muu liha lahona puuna,
Silmät suolla karpaloina,
Hiwukset kuiwina kuloina."
 Siitä äiti Lemminkäisen
Meni seppojen pajahan:
"Ohoh seppo weikkoseni!
Tao rautanen harawa,
Tao piit satoa syltä,
Warsi kahta kalkutellos."
 Saapi rautasen harawan,
Siitä läksi lentämähän;
Wastat siiwiksi sitowi,
Pani purstoksi lapion.
Lenti tuonne löyhytteli
Yheksän meren ylitse,
Meri puolen kymmenettä,
Maat siniset, puut punaset,
Lehot lemmen karwalliset.
Lenti Tuonelan joelle,
Manalan alantehelle,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Oi päiwyt jumalan luoma,
Luoma luojan walkiamme!

Paista hetki heltehestä,
Toinen himmestä hiosta,
Kolmansi koko terältä,
Nukuttele nuiwa kansa,
Wäsytä wäki Manalan."
  Tuo päiwyt jumalan luoma,
Luoma luojan aurinkoinen,
Lenti päätönnä kanana,
Siipipuonna siuotteli;
Lenti koiwun konkelolle,
Lepän lengolle lehahti,
Paisti hetken heltehestä,
Toisen himmestä hiosti,
Kolmannen koko terältä;
Nukutteli nuiwan kansan,
Wäsytti wäen Manalan,
Nuoret miekkojen nojahan,
Wanhat wasten sanojansa,
Keski iän keihäille.
Siitä lenti leuhautti
Entisellensä sialle,
Paikallensa muinoselle,
Tasaselle taiwahalle.
  Itse äiti Lemminkäisen
Otti rautasen harawan,
Meni myötänsä merehen,
Sukkarihmasta sulahan,
Wyölapusta lainehesen.
Weti kerran pitkin wettä,
Kerran toisen poiken wettä,

Kolmannen witahan wettä.
Kerrallapa kolmannella
Elotukku sai etehen,
Harawahan rautasehen.
  Elotukku ei se ollut;
Oli lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli,
Waan oli pikkuista wajalla:
Kahta kättä, yhtä päätä,
Monta muuta muskuloa,
Wielä henkeä polonen.
  Siitä äiti Lemminkäisen
Harawoipi wielä kerran,
Harawoipi myötä wirran,
Harawoipi wasta wirran;
Min saa kättä, kunka päätä,
Minkä muita muskuloita,
Tästä poikoa rakenti,
Laati lieto Lemminkäistä.
  Sano ennen naitu nainen,
Ennen ostettu emäntä:
"Ei ole miestä mennehessä,
Urosta uponnehessa;
Mies mennyt, liha mädännyt,
Työnnä Tuonelan jokehen,
Manalan alantehesen."
  Tuop' on äiti Lemminkäisen
Eipä työnnä poikoansa;
Tuuwitteli tuttuansa,
Waapotteli nähtyänsä,

Entisellensä elolle,
Muinosille muowoillensa.
  Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Mistä woie saatanehe,
Simatilkka tuotanehe,
Jolla woian woipunutta,
Pahoin tullutta parannan?
  Tuolta woie wuotuohon,
Simatilkka tippuohon
Kuun luota, tyköä päiwän,
Otawaisten olkapäitse;
Siell' on woitehet wakaiset,
Katsimet alinomaset,
Siell' on mettä mieluhista,
Siellä wettä woimallista,
Josta saapi saamatonki,
Ottawi olematonki.
  Mehiläinen ilman lintu!
Lennä tuonne linottele
Yli kuun, alatse päiwän,
Otawaisten olkapäitse;
Lennä luojan kellarihin,
Kamarihin kaikkiwallan,
Rywetä siipesi simassa,
Kasta kaapusi meessä,
Höyräytä höyhenesi;
Sitte tänne tultuasi
Tuo simoa siiwessäsi,
Kanna mettä kaapussasi,
Pahoille paranteheksi,

Wammoille waluwesiksi."
  Siitä äiti Lemminkäisen
Itse woiti woipunutta,
Pahoin tullutta paransi;
Woiti kerran ensimmäisen
Alta aiwan terweheksi,
Woiti kerran keskimmäisen
Keskeä kiwuttomaksi,
Woiti kerran jälkimmäisen
Päältä nuurumattomaksi,
Ehommaksi entistänsä,
Paremmaksi muinostansa.
  Tuli turwa mättähästä,
Poika pohjasta yleni.

Yheksäs Runo.

Wäinämöinen wenettä laatimassa uupuu kolme sanaa teentärunossaan. Lähtee niitä hakuun. Etsii esinnä muilta paikoilta, kun ei löydä, käypi Tuonelaanki. Huutaa Tuonen jokirannalla wenettä joen poikki päästäksensä. Wastataan wenettä ei saatawan ennen syyn sanottua, mitä oli Tuonelaan tulewa. Wäinämöinen sanoo Tuonen, sanoo rauan, sanoo tulen, sanoo ween Tuonelaan tuonehensa; ei uskota, eikä tuoa wenettä. Jo sanoo oikianki asian, sanoja Tuonelasta lähteneensä. Tuoaan wenet, luoaan joen poikki, syötetään, juotetaan ja makuutetaan. Maatessaan werkkoja laaitaan joelle, Wäinämöisen ei iäti jälelle päästä. Siitä Wäinämöisen piti muiksi ruweta, pienemmäksi muutellate, werkon silmistä läpi uiaksensa. Niin pääsi Tuonen werkoista, waan sanoa sieltä ei saanut.

Waka wanha Wäinämöinen
Teki tieolla wenettä,
Laati purtta laulamalla;
Puuttu pursi pohjapuuta,
Emeä eriwenonen.

Läksi puuta etsimähän,
Tammea tawottamahan,
Iski puuta kirwehellä,
Tammea tasaterällä;
Tahto tammi wastaella,
Puu wiriä wieretellä:
"Ei minusta pohjapuuta,
Emeä eriwenehen;
Jo päiwänä eillisenä
Mato juureni makasi,
Jo aiwin tänäki pänä
Korppi istu latwallani
Suu werissä, pää werissä,
Kaula kaikki hurmehissa."
Siitä wanha Wäinämöinen
Wielä eistywi etemmä;
Niin löysi mäeltä männyn,
Puun petäjän kalliolta,
Siit' on saapi pohjan purren,
Emäpuun eriwenehen
Teki tieolla wenettä,
Laati purtta laulamalla;
Laulo päiwän, pohjan puutti,
Laulo toisen, laian liitti,
Laulo kohta kolmannenki
Hankoja hakatessansa,
Parraspuita pannessansa,
Tehessänsä teljopuita.
Uupu kolmea sanoa
Päähän laian päästessänsä;

Perilaian liitoksessa,
Salmalla wenon sakaran,
Kokkapuun kohentimilla.
  Waka wanha Wäinämöinen
Jo tuossa ajattelewi,
Mistäpä sanoja saisi,
Loisi lempiluottehia.
  Paimen wastahan tulewi,
Hänpä tuon sanoiksi wirkki:
"Saat tuolta sata sanoa,
Tuhat wirren tutkelmusta,
Pääskyparwen päälaelta,
Hanhilauman hartioilta,
Joutsenkarjan juonen päästä."
  Waka wanha Wäinämöinen
Läksi saamahan sanoja;
Paljo pääskyjä menetti,
Tuho joukon joutsenia,
Harkun hanhia häwitti;
Ei saanut sanoakana,
Ei sanoa puoltakana.
  Arwelee, ajattelewi:
"Tuoll' olis sata sanoa,
Tuhat wirren tutkelmusta,
Kesäpetran kielen alla
Suussa walkian orawan."
  Läksi saamahan anoja,
Onkelmoita ottamahan;
Pellon petroja witti,
Orawia suuren orren;

Ei saanut sanoakana,
Ei sanoa puoltakana.
Arwelee, ajattelewi:
"Tuolta saan sata sanoa,
Tuhat wirren tutkelmusta,
Tuolt' on Tuonelan koista,
Manalan alusmajasta."
Läksi Tuonelta sanoja,
Manalalta lausehia;
Astua taputtelewi,
Astu päiwän, astu toisen,
Jo päiwänä kolmantena
Tuli Tuonelan joelle.
Niin huhuta huiahutti
Tuossa Tuonelan joessa:
"Tuo wenettä Tuonen tytti,
Lauttoa Manalan lapsi,
Yli salmen saahaksenni,
Joen poikki päästäksenni."
Tuonen tyttäret sanowat,
Lausuwat Manalan lapset:
"Wenet täältä tuotanehe,
Kuni syy sanottanehe,
Mi sinun Manalle saatti,
Kuka tuotti Tuonelahan,
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oiwa surman,
Muun surman murentamatta."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Tuoni on mun Manalle saanut,

Tuoni tuonut Tuonelahan."
Tuonen tyttäret toruwat,
Kalman neiot kalkuttawat:
"Jo tunnen toen puhujan,
Tajuelen kielastajan;
Kun Tuoni Manalle toisi,
Tuoni toisi tullessansa,
Manalainen matkassansa,
Sylin multa siirrettäisi,
Koprin kuoppa kaiwettaisi.
Mi sinun Manalle saatti?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Rauta mun Manalle saatti,
Teräs tuotti Tuonelahan."
Tuonen tyttäret toruwat,
Kalman immet kantelewat:
"Jo tunnen toen puhujan,
Tajuelen kielastajan;
Kun rauta Manalle saisi,
Teräs toisi Tuonelahan,
Werin waattehet waluisi,
Hurmehin hurahteleisi.
Mi sinun Manalle saatti?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Tuli on mun Manalle saanut,
Walkiainen Tuonelahan."
Tuonen tyttäret toruwat,
Lapset kalman kalkuttawat:
"Jo tunnen toen puhujan,
Ymmärtelen kielastajan;

Kun tuli Manalle toisi,
Walkiainen Tuonelahan,
Tulin waattehet palaisi,
Walkehin walahteleisi.
Mi sinun Manalle saatti?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Wesi on mun Manalle saanut,
Wesi tuonut Tonelahan."
Tuonen tyttäret toruwat,
Manan neiot riitelewät:
"Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan walehtelian;
Jos wesi Manalle toisi,
Wesin helmasi heruisi,
Lainehin lapahteleisi.
Ei sillä wenettä saaha,
Tuoa purtta Tuonelasta;
Sano tarkkoja tosia,
Walehia wiimmesiä,
Mi sinun Manalle saatti,
Kuka tuotti Tuonelahan,
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oiwa surman,
Muun surman musertamatta."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Toki mä sanon toetki,
Jos wähän walehtelinki:
Tein tieolla wenettä,
Laain purtta laulamalla;
Laulon päiwän, pohjan puutin,

Laulon toisen laian liitin,
Laulon kohta kolmannenki
Hankoja hakatessani,
Parraspuita pannessani,
Tehessäni teljopuita;
Uuwun kolmea sanoa
Päähän laian päästyäni,
Perälaian liitoksessa,
Kokkapuun kohentimilla,
Salmalla wenon sakaran.
Läksin Tuonelta sanoja,
Manalalta lausehia.
Tuo wenettä Tuonen tytti,
Lapsi kalman karpasoa,
Yli salmen saahakseni,
Joen poikki päästäkseni."
  Toi wenehen Tuonen tytti,
Yli salmen saattelewi,
Joen poikki päästelewi;
Syötti miehen, juotti miehen,
Pani maata matkamiehen,
Mies makaawi, waatet walwo.
  Tuonen tyttö käykkäleuka,
Käykkäleuka, rautasormi,
Rautarihman keträäjä,
Waskilankojen walaja,
Keträsi satasen nuotan,
Tuhantisen tuuritteli,
Yhtenä syksysyönä,
Yhellä wesikiwellä.

Tuonen poika koukkusormi,
Koukkusormi, rautanäppi,
Rautawerkkojen kutoja,
Waskinuotan walmistaja,
Kutowi satasen nuotan,
Tuhantisen tuuritteli,
Samana syksyyönä,
Samalla wesikiwellä.
Siitä werkko weetähän
Poikki Tuonelan joesta,
Sekä pitkin jotta poikki
Jotta wieläki witahan;
Jott' ei päästä Wäinämöisen,
Selwitä uwentolaisen,
Sinä ilmoissa ikänä,
Kuuna kullan walkiana,
Tuolta Tuonelan koista,
Manalan ikimajasta.
Sillon wanha Wäinämöinen
Jo näki tuhon tulewan,
Hätäpäiwän päälle saawan;
Tohti toisiksi ruweta,
Ruohti muuksi muutellate:
Meni mustana merehen,
Kiwenä wetehen wieri,
Sarana saraikkohon.
Saan tappo taimenia,
Tuhat emon alwehia;
Mato rautaisna matona,
Kulki kyisnä käärmehenä,

Poikki Tuonelan joesta,
Läpi Tuonen werkkoloista.
Sano tuolta saatuansa,
Tuonelasta tultuansa,
Nousewalle nuorisolle,
Kansalle ylenewälle:
"Elkäte etinen kansa,
Elkäte takanenkana,
Lähkö Tuonelta sanoja,
Manalasta lausehia;
Äiä on sinne mennehiä,
Ei paljo palannehia,
Tuolta Tuonelan koista,
Manalan ikimajasta."
Ei sieltä sanoja saanut,
Ei sanoa puoltakana.

Kymmenes Runo.

Wäinämöinen yhä sanoja wajalla jo' arwelee niitä Antero Wipuselta saawansa. Waan matkat sinne oliwat erinomattain pahoja, muuan juoni neulojen neniä, muuan miekan tutkamia, muuan kirween teriä käytäwä. Waan pitää kuitenki lähteä. Sillä teettää hän rautataluksset, rautapaian ja rautasen korennon Ilmarisella. Niin lähtee, astuu taputtelee, tulee Wipusen luoksi. Tämä jo oli aikoa kuollut ja maassa lewännyt, jotta paikalla kaswo wahwa metsä usiampilaisia puita. Wäinämöinen raiwaa metsän, syöksee korennon Wipusen suuhun. Mitä korennossa päällä meltoa oli, sen Wipunen helposti puri, waan eipä woinutkana terästä syämessä purra. Siitä Wäinämöinen Wipusen muutamasti suunsa kowin suureksi awettua meni suuhun ja suusta watsaan. Jo siellä alkaa takoa, josta kowa tuska ja watsanwäänne Wipuselle. Ei tieten eikä arwaten, mi lienee kohtaus, loihtimalla yrittää wapaaksi päästä. Wäinämöinen kuitenkana ei liiku eikä sano lähtewänsä, ennen kun saisi sanoja kuulla. Niin alkaa Wipunen laulella, josta Wäinämöinen sanoja kyllin kuultuansa lähtee jälelle weneensä luoksi.

Waka wanha Wäinämöinen,
Kun ei saanunna sanoja
Tuolta Tuonelan koista,
Manalan ikimajasta,
Ain' yhtä ajattelewi,
Pitkin päätänsä pitäwi,
Mistäpä sanoja saisi,
Loisi lempiluottehia.
  Sanan wirkko, noin nimesi:
"Tuoll' oisi sata sanoa'
Tuhat wirren tutkelmusta,
Suussa Antero Wipusen,
Watsassa wanhan Kalewan.
Sinne on matka mentäwätä,
Polku poimeteltawata,
Seki matkoa pahinta;
Yks on juoni juostakseni
Naisten neulojen neniä;
Juoni toinen juostakseni
Miehen miekan tutkamia;
Kolmas juoni juostakseni
Uron tapparan teriä."
  Lähteä luku tulewi,
Toinen käyä kelpoawi,
Kun on muienki kasakan
Eli orjan palkollisen.
Meni sepponsa pajahan,
Sanowi sanalla tuolla:
"Ohoh seppo Ilmarinen!
Taos rautaset talukset,

Tao rauta rukkasetki,
Paita rautanen rakenna,
Laai rautanen korento,
Teräksinen tienaellos,
Tao syämehen teräkset,
Weä päälle melto rauta;
Lähen saamahan sanoja,
Onkelmoita ottamahan,
Watsasta wanhan Kalewan,
Suusta Antero Wipusen."
  Sano seppo Ilmarinen:
"Wiikon on Wipunen kuollut,
Kalewa kaonnut kauan,
Wipunsa wirittämästä,
Ahtamasta ansatiensa;
Et sieltä sanoa saane,
Et sanoa puoltakana."
  Waka wanha Wäinämöinen
Toki läksi, ei totellut,
Astu päiwän helkytteli
Naisten neulojen neniä,
Astu toisen torkutteli
Miesten miekan tutkamia,
Kolmanenki keikutteli
Uron tapparan teriä.
  Itse wirsikäs Wipunen
Jo oli wiikon maassa maannut,
Kauan lentossa lewännyt;
Haapa kaswo hartioilta,
Koiwu kulmilla yleni,

Leppä leukaluun nenästä,
Pajupehko parran alta,
Otsasta orawikuusi,
Hawuhonka hampahilta,
Jaloilta jalo petäjä.
  Jo tulewi Wäinämöinen,
Kaato haawan hartioilta,
Koiwun kulmilta kukisti,
Leuoilta lepän lewiän,
Pajupehkon parran alta,
Hakko hongan hampahilta,
Kuusen otsalta kumosi,
Penko pensiän petäjän.
  Syöksi rautasen korennon
Ikenihin irjuwihin,
Leukohin lotisewihin.
  Tuosta wirsikäs Wipunen
Heti herkesi unesta,
Tunsi koskewan kowasti,
Kipiästi kiusasewan.
Puri päältä mellon rauan,
Päältä rautasen korennon,
Ei tiennyt terästä purra,
Ei syöä rauan syäntä.
  Auko suunsa suuremmaksi,
Leukapielensä lewitti,
Nielläksensä Wäinämöistä.
  Siitä wanha Wäinämöinen
Saip' on suuhun suuritieon,
Watsahan warawäkewän;

Wiikon kielellä wiruwi,
Keruksissa kellehtiwi,
Siitä watsahan walahti.
  Pani paitansa pajaksi,
Hiat paian palkeheksi,
Turkkinsa tuhottimeksi,
Housut hormiksi rakenti,
Sukat hormin suulliseksi,
Polwensa alasimeksi,
Wasaraksi kynnäspäänsä,
Pikkusormensa pihiksi;
Takoa taputtelewi,
Lyöä lynnähyttelewi,
Watsassa warawäkewän,
Mahtipontisen powessa.
  Sillon wirsikäs Wipunen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Mi sie lienet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi;
Jo olen syönyt sa'an miestä,
Tuhonnut tuhan urosta,
En ole wielä mointa syönyt;
Syet suuhuni tulewat,
Kekälehet kielelleni,
Rauan kuonat kulkkuhuni.
  Mist' olet Hiisi hingannunna,
Kusta juutas julkenunna,
Perkele perehtynynnä?
Kun olet tullut tunnotonna,
Tawotonna taputellut,

Puremahan, jäytämähän,
Syömähän, kaluamahan.
Oletko tauti luojan luoma,
Surma säätämä jumalan?
Wai olet pantu palkan eestä,
Rakettu rahan nenästä?
  Jos olet tauti luojan luoma,
Surma säätämä jumalan,
Niin mä luomme luojahani,
Heitämme jumalahani,
Ei herra hyweä heitä,
Luoja kaunista kaota.
  Jos olet pantu palkan eestä,
Rakettu rahan nenästä,
Niin mä pannen palkatonta,
Rahatonta juoksemahan,
Kullatonta kulkemahan.
  Tietähän sinun sukusi,
Maan kawala kaswantosi;
Oletko kalma kalmistosta,
Perkele pyhästä maasta,
Mullista muhajawista,
Maista liikuteltawista?
Wai olet wieno weestä nossut,
Ween waahesta walunut;
Wai olet tuulen tuuwittama,
Meren tyrskyn työnnättämä?
  Mist' olet pulma puuttununna,
Taikia tapahtununna?
Kiwistäkö, kannoistako,

Waiko wanhoista sioista,
Waiko watturaunioista,
Tietomiesten tienohilta,
Lakkipäien lainehilta,
Noitien noronenistä,
Mäkipäistä möyrymiesten,
Lummetkoirain koista,
Karhun kiljun kartanosta,
Rewon rääyntäsialta,
Jäniksen jäwintämailta?
Lähe nyt kumma kulkemahan,
Maan paha pakenemahan,
Ennen kun sanon emolle,
Wirkan wierin wanhemmalle.
Kun minä etsin emosi,
Haen waltawanhempasi,
Wielä turwut tuskihisi,
Haluisi halkielet;
Halkiat paha kaheksi,
Konna kolmeksi muruksi.
Ei ennen minun isoni,
Eikä waltawanhempani,
Nouatellut noian mieltä,
Lahjotellut Lappalaista;
Sai se liiat liikkumahan,
Sai pahat pakenemahan.
Jos ei minussa miestä liene,
Ukon pojassa urosta,
Ompa tuossa weikossani,
Joka pilwiä pitäwi,

Hattaroita hallitsewi.
Tuolta ma anon apua,
Tuolta huuan hoiwautan,
Ylähältä taiwosesta,
Alahalta maaemästä;
Huutelen hätäsen huuon,
Panen äänen pakkoisen,
Läpi maan, läpi manuen,
Läpi kuuen kirjokannen,
Läpi taiwahan yheksän.
  Ukko taiwahan napanen,
Remupilwen reunahinen!
Tuo tänne tulinen miekka,
Säkehinen säilä kanna,
Jolla ma pahan pitelen,
Ilkiän iki asetan.
  Nouse weestä ween emäntä,
Sinilakki lainehista,
Hienohelma hettehestä,
Puhasmuotonen murasta,
Awukseni, ainokseni,
Tuikseni, turwakseni,
Tässä työssä työlähässä,
Tässä tuskassa kowassa.
  Nouse metsä miehinesi,
Korpi kaikki kansoinesi,
Perkele perehinesi,
Umpilampi lapsinesi;
Sata miestä miekallista,
Tuhat rauaista urosta,

Wäeksi wähän urohon,
Miehen pienen miehueksi.
Kun ei tuosta kyllä liene,
Mistä mä anon apua?
Onko wanhoa wäkeä,
Jän kaiken istunutta;
Nouse maasta mannun eukko,
Pellosta periisäntä,
Kaikki maasta miekkamiehet,
Hiekasta hewoisurohot,
Tämän pulmun purkajaksi,
Tämän jakson jaksajaksi.
Kawe eukko luonnon tytti,
Kawe kultanen korea!
Joka ennen päästöt päästit,
Joka ennen jaksot jaksoit,
Käy nyt päästö päästämähän,
Tämä jakso jaksamahan.
Kun ei wielä tuosta liene,
Saakohon joku jumala,
Tuhatkunta perkeleitä,
Kaikki päästöt päästämähän,
Kaikki jaksot jaksamahan,
Kaikki pulmut purkamahan.
Lähe nyt kohusta konna,
Maan kamala maksoistani,
Ei siellä sinun sioa
Siankana tarpehella;
Muunne muutaos majasi,
Etemmä elosiasi.

Minne nyt sinun manoan,
Kunne käsken ja kehotan?
Kun sa lienet nosto toisen,
Toisen nosto, toisen nuoli,
Toki koitellos kotiisi,
Tekiäsi tienohille,
Paniasi parmohille.
Liiku kun lipiä koira,
Tuika kun tulikipuna;
Lennä kukkona kujaan,
Kanan lassa kartanolle;
Sorra soimelta hewonen,
Nawetasta sarwinauta,
Päähyt koukkuhun kowerra,
Sarwet sontahan sowita,
Häntä laske lattialle.
Sitte tullessa tupahan
Mene kynsin kynnyksessä,
Polwin porstuan owissa,
Saahen syrjin syttömistä,
Wieritse wiattomista,
Käyös päälle käskiäsi,
Nouse päälle nostajasi,
Ota kiinni kinterestä,
Takimmaisista jaloista,
Kaijimmista kantapäistä,
Wasemmista warpahista;
Tunge perkelet tulehen,
Isännät perisopesta,
Emännät owisopesta,

Lapset keskilattialta;
Suin tulehen, päin tulehen,
Takaraiwoin tanterehen;
Silmät käännä kellellehen,
Niskat ruttoin rutase,
Wello werta hartioissa,
Sotke suolia sisässä,
Keitä keuhkoja mahassa.
Pane pää pärisemähän,
Pane luut lotisemahan,
Henki huokumattomaksi.
  Waan en pannekan pahoille,
Warsin töille törkehille;
Tuonne ma sinun manoan
Isäntäsi iltaselle,
Emäntäsi einehelle,
Muorisi muna paloille,
Muun perehen murkkinalle;
Siellä itkewi isosi,
Walittawi wanhempasi,
Weljesi wesin waluwi,
Muorisi murehtelewi.
  Ota Hiieltä kypärä,
Lakki laajan perkelehen,
Yli meret mennäksesi,
Lammit luikutellaksesi;
Saaos Hiien hiihtoneuot,
Lemmon leppäset siwakat,
Pahan miehen paksu saua,
Joilla hiihat hiien maita,

Lemmon lehtoja samoat.
Waan jos kyytiä kysynet,
Anonet ajohewoista;
Ota Hiiestä hewonen,
Wuoresta walitse warsa,
Hiiess' on hywä hewonen,
Punatukka tunturissa,
Hywälle hypittäjälle,
Ajajalle ankaralle,
Jonka tukka tulta tuiski,
Nenä warsin walkiata;
Joll' on rautaset kapiot,
Teräksiset temmottimet;
Jonk' ei kynnet kilpistele,
Eikä kalpistu kapiot,
Ilmankana iljanella,
Kalmankana kaljamalla.
Jos ei wielä siitä liene,
Niin ota sukusi sukset,
Heimokuntasi hewoset,
Weljesi weno punanen,
Kulkiaksesi kotihin,
Wenehellä wettä myöten,
Hewosella tietä myöten,
Suksilla mäkiä myöten.
Ollet kalma kalmistosta,
Perkele pyhästä maasta;
Niin tuonne sinun manoan,
Tuonne käsken ja kehotan,
Multihin muhajawihin,

Maihin liikuteltawihin,
Johon on kansa kaatununna,
Wäki wahwa wääntynynnä.
Ollet wieno weestä nossut,
Ween waahesta walunut;
Niin tuonne sinun manoan,
Tuonne käsken ja kehotan,
Suurelle meren selälle,
Ulapalle aukialle,
Pohjan pitkähän peråhän;
Siellä tuulen tuuwitella,
Ween wienon wilkutella,
Ween synkän sylkytellä.
Ollet tuulen tuuwittama,
Ilman tyrskyn tyyräelmä,
Mennös tuulen tietä myöten,
Ahawan ratoa myöten;
Liiku kun lipiä koira,
Siiry kun sininen nuoli,
Tuika kun tulikipuna.
Ja tuonne ma sinun manoan
Hirwen hiihtokankahille,
Jäniksen jäpimämaille,
Rewon rääkymäsioille,
Kontion kiwikolohon,
Karhun louhikamarihin,
Notkoille noroperille,
Soille räykynettömille,
Herehisin hettehisin,
Läilywihin lähtehisin,

Jost' et kuulu kuuna pänä,
Selwiä sinä ikänä.
Ja tuonne ma sinun manoan
Tuonne kuolletten kotihin,
Ikimennetten majahan,
Waipunetten waattehille.
Pohjan pitkähän perähän,
Lapin laajahan salohon,
Rutjan koskehen kowahan,
Palawahan pyörtehesen,
Johon puut päin putoowat,
Perin wieriwät petäjät,
Hongat latwoin lankiawat;
Kokonansa kokkahongat,
Tywin syösten suuret hongat,
Latwoin laikkapäät petäjät.
Jos et tuostakan tokelle,
Otan hyiset kintahani,
Maan matoset wanttuhuni,
Wielä saan kokolta koprat,
Weren juojalta wekarat,
Linnulta lihan pitimet,
Hawukalta haarottimet,
Joilla konnan kopristelen,
Ilkiän iki asetan.
Jo nyt on liitto liikkuasi,
Saanut hetki heitteäsi,
Lähtöaika lähteäsi,
Tehtyä teloamasta,
Hengellistä hieromasta;

Lähe nyt liika liikkumahan,
Mies paha pakenemahan,
Ennen päiwän nousemista,
Koi jumalan koittamista,
Auringon ylenemistä;
Ennen kun sanani saapi,
Tahi mieli juohtunewi.
Tulkohon jumalan tunti,
Apu herran auetkohon!
Sillon wuoret woina wuoti,
Kalliot sian lihana,
Lapohina umpilammit,
Ylähäiset maat aleni,
Alahaiset maat yleni,
Linnat liikku, järkky järwet,
Wuoret waskiset wapisi,
Tornit linnan torkahteli,
Tullessa jumalan tunnin,
Awun herran auetessa.
Niin sinäin liika liiku,
Niin sinäi paha pakene,
Liiku liikuteltaessa,
Järky järkyteltäessä."
Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Hywä tääll' on ollakseni,
Armas aikaellakseni;
Maksat maistawi hywältä,
Keuhkot käypi keitoksiksi,
Raswat ruuaksi pätöwi.

Enkä lähe luonnenkana,
Eriä sinä ikänä,
Kun en saa sanoja kuulla,
Luoa lempiluottehia,
Kuulla kyllältä sanoja,
Tuhansia tutkelmoita."
  Sillon wirsikäs Wipunen,
Jonk' oli suussa suuri tieto,
Mahti ponneton powessa,
Watsassa warat wäkewät,
Aukasi sanasen arkun,
Wirsilipponsa wiritti,
Lauloaksensa hywiä,
Parahia pannaksensa.
  Ei sanat sanoihin puutu,
Wirret weisaten wähene,
Ennen kalliot kiwiä,
Wirrat wienoja wesiä,
Umpilammit ahwenia,
Aaltoja Aluen järwi.
  Laulo päiwät pääksytysten,
Yhytysten yöt saneli
Ennen saatuja sanoja,
Opituita ongelmoita,
Wipunsa wirittämillä,
Ahtamilla ansatiensa.
  Laulo synnyt syitä myöten,
Luottehet lomia myöten;
Pääty päiwä kuulemahan,
Pääty kuu tähyämähän,

Otawainen oppimahan,
Aallot seisottu selällä,
Lainehet lahen perillä,
Puuttu wirrat wieremästä,
Rutjan koski kuohumasta,
Wuotamasta Wuoksen koski,
Joki Juortanan pysähty.
Waka wanha Wäinämöinen
Siitä sai sanoja kuulla,
Luoa lempi luottehia;
Sai saoin sanoja kuulla,
Tuhansia tutkelmoita,
Suusta Antero Wipusen,
Mahtipontisen powesta,
Watsasta warawäkewän.
Siitä wirsikäs Wipunen
Sylkeä tomahtelewi
Ulos wanhan Wäinämöisen.
Itse wanha Wäinämöinen
Läksi suusta suuritieon,
Mahtipontisen powesta,
Watsasta warawäkewän,
Tuli sepponsa pajahan.
Sano seppo Ilmarinen:
"Joko sait sanoja kuulla,
Luoa lempi luottehia,
Miten laita lasketahan,
Perilaita liitetähän,
Kokkapuut kohennetahan?"
Sano wanha Wäinämöinen:

"Jo ma ſain ſanoja kulla,
Luoa lempi luottehia;
Sain ſaoin ſanoja kuulla,
Tuhanſia tutkelmoita."
Niin meni wenoſen luokſi,
Sai wenonen walmihikſi,
Laatinekſi puinen purſi;
Heitti wenonſa teloille,
Uuen laiwan lastuillenſa.

Yhestoista Runo.

Wäinämöinen lähtee neittä Pohjolasta. Laskee merta, tulee niemen kohalle, jossa Ilmarisen sisar, Annikka neito, oli waattehia pesemässä. Tämä esinnä arwelee, ku lienee, jo lähemmä tulleen tuntee Wäinämöiseksi. Tuosta kyselemään, minne oli matkoawa. Jouwittelee Wäinämöinen jo minnekki menewänsä. Kun neiti ei usko joutawia ja uhkaa weneen kaataa, niin wiimmen Wäinämöinen sanoo toenki, Pohjan neittä kosiin lähteneensä. Siitä kerkiämiseen neiti kotiin, weljellensä tarinoitsee, miten Pohjan neiti oli waarassa muille saaha. Tästäkö sepolle kiiret. Pesekſen, suikſen, suorikſen, orit waljaisin, lähtee Pohjolaan. Niin tullaan, Wäinämöinen halki selän purjehessa, Ilmarinen rantoa myöten hewosella. Jo koira Pohjolassa haukkumaan. Käyään katsomaan, tutaan kosioiksi wieraat. Pohjolan emäntä tytärtänsä neuoo Wäinämöiselle menemään, waan tytär itse oli Ilmarisen mielestänsä paremmaksi katsonut.

Waka wanha Wäinämöinen
Läksi neittä kosjomahan,
Päätä kassa katsomahan,
Pimiästä Pohjolasta,
Miesten syöjästä kylästä,

Urohon upottajasta.
Työnti wenosen wesille,
Uuen laiwan lainehille,
Kuorikiskoilta teloilta,
Mäntysiltä järkälöiltä;
Nosti päälle purjehpuuta,
Kuni mäntyjä mäellä;
Nosti puuhun purjehia,
Kuni kummun kuusikoita.
Itse laiwahan laseksen,
Alasehen asteleksen,
Läksi merta laskemahan,
Sinistä sirottamahan,
Wenehellä walmihilla,
Punasella purrellansa.
Puhu tuuli purjehesen,
Ahawa wenosehensa;
Pursi puinen purjehtiwi,
Satalauta lainehtiwi,
Nenätse utusen niemen,
Päitse saaren terhenisen.
Annikk' oli saaren impi,
Sisar seppo Ilmarisen,
Joutu sotkut sotkemassa,
Waattehet wiruttamassa,
Laawun laiturin nenässä,
Päässä portahan punasen.
Katselewi, kääntelewi
Ympäri ihalat ilmat,
Luopi silmänsä selälle,

Käänsi päätä päiwän alle,
Keksi mustasen merellä,
Sinerwöisen lainehilla.
  Sanan wirkko, noin nimesi:
"Mi ollet merellä musta,
Ku sinerwä lainehilla;
Kun sa ollet hanhikarja,
Elikk' armas alliparwi,
Tahi muu lihawa lintu,
Niin sä lentohon lewetös,
Ylähäksi taiwahalle.
  Kun ollet kalanen karja,
Elikkä lohinen luoto,
Eli muu sinerwä siika,
Niin sä uimahan upotos,
Wetäitös ween alatse.
  Kun ollet kiwinen luoto,
Elikkä wesikiwonen,
Tahi muu wesihakonen,
Wesi päällesi weellös,
Aalto päällesi ajellos.
  Kun ollet kotonen pursi,
Weion westämä wenonen,
Niin kohin kotia käännys,
Wastoin näitä walkamoita,
Perin muille walkamoille.
Kun ollet kylänen pursi,
Ulommaksi uiksennellos,
Wastoin muita walkamoita,
Perin näille walkamoille.

Lienet pursi Wäinämöisen,
Wene laulajan ikuisen,
Niin sä luokseni lähene,
Pakinoille painelete,
Sana wieä, toinen tuoa,
Kolmansi kowin puhua."
  Oli pursi Wäinämöisen,
Wene laulajan ikuisen,
Jo luoksi lähentelihen,
Pakinoille painatteli,
Sanan wieä, toisen tuoa,
Kolmannen kowin puhua.
  Annik' oli saaren impi,
Sisar seppo Ilmarisen,
Lausutteli matkamiestä,
Kysytteli tienkäwiä:
"Kunne läksit Wäinämöinen,
Olkesit suwannon sulho,
Maan walio waatetitse?"
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Läksin lohta pyytämähän,
Kuujoa kuettamahan,
Tuossa Tuonelan joessa,
Manalan alantehessa."
  Annikk' oli saaren impi,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan walehtelian;
Toisin ennen mun isoni,
Muinon waltawanhempani,

Läksi lohta pyytämähän,
Taimenta tawottamahan,
Werkkoja wenehen täysi,
Laskuksia laiwa kaikki,
Teljot täynnä tarpomia,
Alla kaaren atroamet,
Kultakäpyjä kokalla;
Kunne läksit Wäinämöinen,
Ulkosit uwantolainen?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Läksin hanhien hakuhun,
Kirjasiipien kisahan,
Kuolasuien korjelohon,
Saksan salmilta sywiltä,
Ulapoilta aukeilta."
Aina Annikki sanowi,
Tinarinta riitelewi:
"Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan walehtelian;
Toisin ennen mun isoni,
Muinon waltawanhempani,
Läksi hanhien hakuhun,
Kirjasiipien kisahan,
Kuolasuien korjelohon;
Wetehessä kaari kaunis,
Jousi suuri jäntehessä,
Haukku harmaja wenossa,
Koira musta kahlehissa,
Rakki juoksi rannan teitä,
Pentu kiiellen kiwiä;

Kunne läksit Wäinämöinen,
Suorihet suwantolainen?"
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Tule tytti purteheni,
Neitonen wenoseheni,
Niin sanon toet totiset,
Walehettomat wakaiset."
  Aina Annikki sanowi,
Tinarinta riitelewi:
"Tuuli tulko purtehesi,
Ahawa wenosehesi,
Käännän purtesi kumohon,
Wenosi wesiajolle,
Jos en saa tosia kuulla,
Kunne läksit Wäinämöinen;
Sano tarkkoja tosia,
Walehia wiimmesiä."
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Toki ma sanon toetki,
Jos wähän walehtelinki;
Läksin neittä kosjomahan,
Päätä kassa katsomahan,
Pimiästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta,
Miehen syöjästä kylästä,
Urohon upottajasta."
  Annikk' oli saaren neiti,
Sisar seppo Ilmarisen,
Kun tunsi toet totiset,
Walehettomat wakaiset,

Heitti sotkut sotkematta,
Waattehet wiruttamatta,
Käsin kääri waattehensa,
Koprin helmansa kokosi,
Meni juoksulla kotihin,
Samolla pihalle saapi.
Meni pirttihin pihalta,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Weli seppo Ilmarinen,
Lankoni emoni lapsi!
Taos mulle sukkulainen,
Tao sormukset soriat,
Kahet, kolmet korwakoltut,
Wiiet, kuuet wyölliswitjat,
Niin sanon toet totiset,
Walehettomat wakaiset:
"Kesän kengität hewoista,
Talwen rautoja rakennat,
Kulkiaksesi kosihin,
Mennäksesi Pohjolahan;
Jo nyt wiewät wiekkahammat,
Etewämmät ennättäwät,
Saoin markoin maksettusi,
Tuhansin lunastettusi,
Talwin kaksin kaupittusi,
Kesin kolmin kosjottusi;
Jo menewi Wäinämöinen
Selässä meren sinisen,
Kokan kultasen kuwussa,
Melan koukkupään nojassa,

Pimeähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan."
  Se on seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Wasara walahti käästä,
Pihet sormista pirahti,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Annikki sisarueni!
Taon sulle sukkulaisen,
Taon sormukset soriat,
Kahet, kolmet korwaskullat,
Wiiet, kuuet wyölliswitjat;
Lämmitä saloa sauna,
Pian pirtti riuwuttele,
Laai pikkusen poroa,
Lipiäistä liuottele,
Millä peiponen peseksen,
Pulmonen puhasteleksen,
Sykysyisistä sysistä,
Taonnoista talwisista."
  Annikk' oli niemen neiti,
Sisar seppo Ilmarisen,
Lämmitti saloa saunan,
Pian pirtin riuwutteli,
Haapasilla halkosilla,
Pienillä pirastehilla,
Kanto wettä lähtehestä,
Herasesta hettehestä,
Taitto wastan warwikosta,
Lempiwastasen lehosta,

Laati piimästä poroa,
Ytelmästä saipuata,
Saipuata säikkywäistä,
Miehen pään walottajoa.
Itse seppo Ilmarinen,
Pian pistihen pajahan,
Tako neien tarpehia,
Wyölliskoukkuja kohenti,
Yhen kylyn joutuessa,
Yhen saunan saapuessa.
Siitä kylpi kylläseksi,
Walelekse walkiaksi,
Sykysyisistä sysistä,
Taonnoista talwisista.
Itse noin sanoiksi saatti:
"Annikki sisarueni!
Tuoppa paita palttinainen
Hipiälle hiettömälle,
Iholle alastomalle;
Tuoppa kaatiot kaposet
Uitimille uittomille,
Säärille sasuttomille;
Tuoppa haljakka sininen
Päälle paian palttinaisen;
Saappa sarkakauhtanainen
Päälle haljakan sinisen;
Tuoppa ussakka utunen
Päälle sarkakauhtanaisen;
Saappa saapka sahmattainen,
Puhki pilwien puhuja,

Läpi metsän läässöttäjä,
Hiwuksille hiettömille."
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Otti kultia kypärin,
Hopehia huowan täyen,
Pisti warsan waljahisin,
Puikkohin tulipunasen.
Itse istuwi rekehen,
Kohennaksen korjahansa,
Pani oron juoksemahan,
Liinaharjan liikkumahan,
Wirkku juoksi, matka joutu,
Reki wieri, ranta roiski.
Ajawi karittelewi
Meren hietaharjuloita,
Simosalmien siwutse,
Leppäharjuin hartioitse.
Jopa haukku hallikoira,
Linnan luppa luskutteli.
Sano Pohjolan isäntä:
"Käyös tyttö katsomahan,
Mitä halli haukkunewi,
Linnan luppa luskuttawi."
Tytti warti wastoawi:
"Empä ennätä isoni,
Kiwi on suuri jauhettawa,
Kiwi suuri, jauhot hienot,
Jauhaja wähäwäkinen."
Sano Pohjolan isäntä:

"Käyös akka katsomahan,
Mitä halli haukkunewi,
Linnan luppa luskuttawi."
Akka war i wastoawi:
"Empä tarkon ennättäisi,
Leipä on paksu leiwottawa,
Leipä paksu, jauhot pienet,
Leipoja wähäwäkinen.
Sano Pohjolan isäntä:
"Ainap' on akoilla kiiret,
Aina työtä tyttärillä,
Wuotehellaki wennyissä;
Mene poika katsomahan."
Poika tuon sanoiksi wirkki:
"Mene itse katsomahan,
Mie en joua kuitenkana;
Pino on suuri pilkottawa,
Pino suuri, halot hienot,
Pilkkoja wähäwäkinen."
Aina haukku hallikoira,
Willahäntä wieretteli,
Saaren wartio walitti,
Perän lyöen pientarehen,
Hännän maahan torkutellen.
Sano Pohjolan isäntä:
"Ei halli waletta hauku,
Linnan luppa luuhattele,
Ei se syyttä syyhättele,
Eikä honkihin horise."
Meni itse katsomahan

Pellolle perimmäiselle,
Takimmalle tanhualle.
Loi silmänsä luotehelle,
Käänsi päätä päiwän alle,
Jo näki toen totisen,
Mitä haukku hallikoira,
Maan walio waikutteli,
Mustahäntä häilytteli:
Ajetahan kirjokorjin
Maapuolin Simosaloa,
Lasketahan laiwoin suurin
Selän puolin Lemmen lahta.
Itse Pohjolan isäntä
Pian pirttihin menewi,
Alle kattojen ajaksen,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Jo tulewi wierahia
Selällä meren sinisen."
Pohjan tytti, Pohjan akka
Pian pistihen pihalle,
Luoen silmänsä selälle,
Kääten päätä päiwän alle.
Sano Pohjolan emäntä:
"Mi tulewi wierahia,
Se tulewi naimakansa;
Kellen menet tyttäreni?
Ku se korjalla ajawi,
Kirjawalla kiiättäwi,
Maapuolin Simosaloa,
Se on seppo Ilmarinen,

Takoja iän ikuinen;
Tuopi kultia kypärin,
Hopehia huowan täyen.
Ku laskewi laiwoin ſuurin,
Punalaiwoin purjehtiwi,
Selän puolin Lemmen lahta,
Se on wanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän ikuinen;
Tuopi laiwalla rahoja,
Alukſella aartehia.
Sille mennös tyttäreni,
Ku tuo laiwalla rahoja,
Alukſella aartehia;
Wanhaſſa wara parempi,
Jos on nuori nopſahampi."
Niin neiti ſananſa wirkki:
"Oi on maammo kantajani,
Oi emo ylentämäni!
Eipä meitä ennenkänä
Ei ole myötynä rahoin,
Ain' on ilman annettuna
Urohille pyytäwille,
Miehille anowaiſille;
Sille ſaanen maammoſeni,
Ku on ſampuen takonut,
Kirjokannen kalkutellut."
Sillon wanha Wäinämöinen
Oli eellä ennättäjä,
Heti tungekſen tupahan,
Alle kattojen ajakſen,

Itse tuon sanoiksi wirkki,
Owen suussa, alla orren,
Kattilan katasioilla,
Lakin päästä laskemilla,
Kintahan kirwottimilla;
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Oisiko minulle neittä
Ikuseksi puolisoksi,
Kainaloiseksi kanaksi,
Siani lewittäjäksi,
Paniaksi päänalasen?"
  Tuopa kaunis Pohjan tytti,
Maan kuulu, ween walio,
Itse ennätti sanoa:
"En kiitä meristä miestä,
Enkä wanhoa urosta,
Tuuli wie merillä mielen,
Aiwot särkewi ahawa,
Waiwa wanhasta tulewi,
Ikäwä iällisestä.
Ei ole sinulle neittä
Ikuseksi puolisoksi,
Kainaloiseksi kanaksi,
Siasi lewittäjäksi,
Paniaksi päänalasen."

Kahestoista Runo.

Ilmarinen tullut Pohjolan tupaan kyſyy neitä puoliſokſenſa. Pannaan kuni ennen Lemminkäinen kolmelle anſiotyölle, kyistä peltoa kyntämään, metſän petoja ſuistamaan ja ſuurta miesten-ſyöjä haukia Tuonen joelta pyytämään. Ne työt hän kaikki mielikſi raataa, tulee jälelle ja kyſyy uelleen tyttöä. Jo lupaawa arwelee ja imehtelee Pohjolan emäntä, mistä tieſikänä Ilmarinen neien Pohjolaſſa kaswawan. Wastaa Ilmarinen hywät olleen ſanomat iſosta, emosta ja itſestä tytöstäki, ſiitä tienneen. Sanoo Pohjolan emäntä waikian olewanki tyttöä ſalata. Wäinämöinen Pohjolasta jälelle ſaanut wielä kotona warottaa kenenkänä Ilmariſen kera kilwoin neittä kosjomasta.

Siitä ſeppo Ilmarinen
Itſe tungekſen tupahan,
Kaiwakſen katokſen alle,
Sanan wirkko, noin n'meſi:
"Jok' on walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
Sano Pohjolan emäntä:
"Ompa walmis walwattiſi,
Walmis walwateltawaſi,
Kun ſa kynnät kyiſen pellon,

Käärmehisen käännättelet.
Senpä Hiisi ennen kynsi,
Lempo warsinki wakoili,
Waarnahilla waskisilla,
Atralla tuliterällä,
Yhä poikani polonen
Kesken heitti kynnöksensä."
  Sillon seppo Ilmarinen
Ei kärsi käsin ruweta,
Sowi sormin suorrostella,
Ilman rautarukkasitta,
Kiwisittä kintahitta.
Otti rautarukkasensa,
Nouti kintahat kiwiset,
Tako rautaset talukset,
Teräksiset säärystimet,
Rautapaitohin panihen,
Teräswöihen wyöttelihen.
Siitä kynti kyisen pellon,
Wakoeli maan matosen;
Nosti kyitä kynnökselle,
Käärmehiä käännökselle,
Sano tuolta tultuansa:
"Jo ma kynnin kyisen pellon,
Wakoelin maan matosen,
Käärmehisen käännättelin;
Onko walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
  Sano Pohjolan emäntä:
"Ompa walmis walwattisi,

Walmis walwateltawasi,
Kun suistat suet saloista,
Päistät karhut kankahilta,
Aina lehmäni lewitti,
Tappo tammoja polosen."
  Sillon seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Teki suitset teräksiset,
Päitset rautaset rakenti.
Niillä suistawi sutoset,
Päisti karhut kankahilta,
Pani suet suitset suuhun,
Päitset päähän kontioille,
Sano tuolta tultuansa:
"Jo ma kynnin kyisen pellon,
Käärmehisen käännättelin,
Wakoelin maan matosen;
Jo suistin suet saloista,
Päistin karhut kankahilta;
Onko walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
  Sano Pohjolan emäntä:
"Jo on walmis walwattisi,
Walmis walwateltawasi,
Kun saat suuren suomuhauin,
Liikkuwan kalan lihawan,
Tuolta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta,
Werkotonna, nuotatonna,
Ilman muutta pyywyksettä;

Jo on syönyt saanki miestä,
Tuhonnut tuhan urosta."
  Jopa tuskiksi tulewi,
Läylemmäksi lankiawi;
Takowi kokon tulisen,
Waakalinnun walkiaisen,
Koprat rauasta takowi,
Teräksestä temmottimet;
Siiwillen siotteleksen,
Kokon kynkkäluun nenille,
Lenteä lekuttelewi,
Lenti Tuonelan joelle,
Yksi siipi wettä wiili,
Toinen taiwoja tasaili,
Nokka luotoja lotasi,
Koprat merta kuopraeli;
Lenti hauin pyyäntähän,
Hirmuhampahan hakuhun.
  Tuli hauki hangotellen,
Ween koira wengotellen,
Eik' oo hauki pienen pieni,
Eikä hauki suuren suuri:
Kieli kahta kirweswartta,
Hampahat harawan warren,
Kita kolmen kosken werta,
Selkäranka seitsemisen.
  Lenti kokko liitätellen,
Isketellen ilman lintu,
Eik' oo kokko pienen pieni,
Eikä kokko suuren suuri:

Sen on suu satoa syltä,
Kita kuusi koskellista,
Kieli wiittä kirweswartta,
Kynnet wiittä wiikatetta,
Siipi taiwoa tapasi,
Toinen wettä wiepraeli.
Liiteleksen, laateleksen,
Katseleksen, kääntelefsen;
Keksi suuren suomuhauin,
Liikkuwan kalan lihawan,
Iskewi kaloa tuota,
Kovrin selkähän kawahti.
Sillon suuri suomuhauki,
Liikkuja kala lihawa,
Painawi kokon kynimen,
Alle selwien wesien.
Niin kokko kohotteleksen,
Ilmahan ylenteleksen,
Nosti mustia muria,
Päälle selwien wesien,
Liiteleksen, laateleksen,
Toki toisesti kokewi,
Yhen iski kynsiänsä
Hauin hirmun hartioihin,
Ween koiran koukkuluihin,
Toisen iski kynsiänsä
Rautaselle kalliolle,
Wuorelle teräksiselle.
Kilpisty kiwestä kynsi,
Kalpistihen kalliosta;

Jo hauki sukelteleksen,
Ween wenkale weäksen,
Kynsistä kokon kynimen,
Waakalinnun warpahista.
  Siitä kokko rautakopra
Kohta kolmasti kokewi,
Warsin iskeä tapasi,
Iski kiinni kynsiänsä,
Saipa hauin kynsihinsä,
Ween koiran koprihinsa,
Nosti suuren suomuhauin,
Ween wenkalen wetäwi,
Alta aaltojen sywien,
Päälle selwien wesien.
  Nosti siitäki ylemmä,
Korkiammalle kohotti,
Oksalle omenatammen,
Latwalle lakan petäjän.
  Wiepi wieläki ylemmä,
Korkiammalle kohotti,
Pitkän pilwen rannan päälle,
Pitkän kaaren kannikalle;
Pilwet liikku, taiwot nauku,
Ilman kannet kallisteli,
Katkesi ukolta kaari,
Kuulta sarwipää sakara.
  Sillä seppo Ilmarinen
Sai on suuren suomuhauin,
Liikkuwan kalan lihawan,
Tuosta Tuonelan joesta,

Manalan alentehesta.
Ei wesi weellen tullut
Kalahauin suomuloista,
Ilma ilmallen hajasnut,
Kokkolinnun höyheniltä.
  Siitä seppo Ilmarinen
Otti weitsen huotrastansa,
Päätä poikki pahkomahan,
Watsa halki wiiltämähän;
Itse maisteli makua,
Itse riipo rintapäitä.
  Pään on warsin poikki pahko,
Wiepi Pohjolan tupahan
Anopille antehiksi,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Tuoss' olis ikuinen tuoli
Hywän Pohjolan tupahan."
  Siitä seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Jo nyt kynnin kyiset pellot,
Käärmehiset käännättelin;
Jo suistin suet saloista,
Päistin karhut kankahilta;
Sainki suuret suomuhauit,
Liikkuwat kalat lihawat,
Tuosta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta;
Joko on walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
  Sano Pohjolan emäntä:

"Pahoinpa sinäi laait,
Kun sä päätä poikki pahkoit,
Watsan warsin halki laskit,
Wielä riiwoit rintapäätä,
Kanssa maistelit makua."
Sillon seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ei saalis wiatta saaha
Paikoilta paremmiltana,
Saati Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta;
Jok' on walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
Sano Pohjolan emäntä:
"Jo nyt on walmis walwattisi,
Walmis walwateltawasi,
Jo nyt on neito kosjottuna,
Päähyt kassa kaupittuna,
Ilmariselle sepolle,
Kainaloiseksi kanaksi,
Ikuseksi puolisoksi."
Anto oman tyttärensä,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Mistä tiesit teltamoinen,
Kuulit kultani omena,
Tämän neien syntywäksi,
Impyen ylenewäksi,
Kun on nuori neityemme,
Wasta kaswawa kanamme?"
Laulo lapsi lattialta,

Poika pieni pankon päästä:
"Siitä tiesi teltamoinen,
Kuuli kultasi omena,
Isopa hywältä kuulu,
Kuulu kullalta mereltä.
Juoksi purret puittomia,
Wenot wäljiä wesiä,
Tuoen täytensä eloa,
Aluksensa aartehia.
Ja siitä tiesi teltamoinen
Kuuli kultasi omena;
Emopa hywältä kuulu,
Kuulu kullasta koista;
Nosti leiwät leppehesti,
Syötti wierahat wälehen.
Käwi kujat kuurullahan,
Lääwät länkämäisillähän;
Aiwon ammo aikasuopa,
Aiwon aika huomenessa,
Mäkähti kewätkaritsa,
Kewätuuhi ullotteli,
Heinän hienon heittäjätä,
Palasen parantajata.
Ja siitä tiesi teltamoinen,
Kuuli kultasi omena:
Aiwon aika huomenessa
Noki nousi nuorasesta,
Sawu paksusta pakeni,
Kuulun neitosen koista.
Sukkulainen suikahteli

Kärppänä kiwen raossa,
Piukahteli pirran piikit
Tikkana puun kupeessa,
Käärilauta käännähteli
Orawana oksapuussa."
  Siitä Pohjolan emäntä
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Kaiken syksyn sanoinki,
Keskutin tämän kewään:
Salwoome piilopirtti,
Piilopirtti pikkarainen,
Neien kangasta kutoa,
Saoin sarkoa kutoa.
  Laatiome pieni pirtti,
Pienet piiloikkunaiset,
Missä neittä piiletellä,
Päätä kassa kaswatella;
Pah' on neitonen salata,
Hiwus pitkä piiletellä,
Hywä on hepo salata,
Suorajouhi suojaella.
  Waka wanha Wäinämöinen
Alla päin pahoilla mielin,
Kotihinsa kulkiessa,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Elkääte etinen kansa,
Elkääte lapsen lapsi,
Lähkö uimahan uhalla,
Weikasta wesien päälle,
Kilwon neittä kosiomahan
Sepon Ilmarin keralla."

Kolmastoista Runo.

Walmistetaan häitä Pohjolassa. Tapetaan esiksi iso suunnaton härkä ja alotetaan olutta panna. Saahaan olut pannuksi, ei käywäksi. Arwelee oluen pania, mistä käytettä, usiammallaki tawalla kokee, ei taho luonnistua. Niin wiimmen mehiläiseltä saapi yheksän meren takoa tuotua mettä, jolla olut käytetään. Nousee olut, kohoaa ylen woimalliseksi, uhkaa wanteet astiastaan katkaista, jos laulajoa, ei heti tuotane. Etsitään hätätilassa laulajoita, ei saaha kunnollista. Aina uhkaa olut. Niin wiimmen pannaan kutsut liikkeelle warottamalla kaikki kutsua wanha Wäinämöinenki Pohjolan pitohin, Lemminkäinen waan yksin kutsumatta heittää. Lähtee orja matkalle ja kutsuu käskyä myöten rahwaan.

Siitä häitä hankittihin,
Walmisteltihin pitoja,
Häitä Pohjolan tuwilla,
Pitoja Pimentolassa.
Mitä tuohon tuotanehe,
Ja kuta we'ettänehe,
Noihin Pohjolan pitohin,
Sariolan juominkihin,
Hywän rahwahan ruuiksi,
Joukon suuren syötäwäksi?

Tuotu on muhia mulli,
Sonni saatuna lihawa.
  Kaswo härkä Karjalassa,
Sonni Suomessa sikesi,
Eikä härkä suuren suuri,
Eikä härkä pienen pieni;
Hämehessä häntä häily,
Pää keikku Kemijoella,
Jalk' on yksi Aunuksessa,
Toinen Turjan tunturilla,
Kolmansi koskella Wuoksen,
Neljäs on Lapin lahella.
Päiwän lenti pääskylintu
Härän sarwien wäliä,
Kuun juoksi kesäorawa
Häpeheltä hännän päähän,
Eikä wielä päähän päässyt,
Ensinkänä ennättänyt,
Keskelläpä yön pitäwi,
Härän hännällä lepäsi.
  Etsitähän iskiätä,
Katsotahan kaatajata,
Wienosta Wenäjän maasta,
Kaunihista Karjalasta,
Suomen suurilta tiloilta,
Ruotsin maasta rohkiasta,
Tämän riikin riitamaasta,
Tämän wallan wainojasta.
  Läksi ukko iskemähän,
Palwonen pitelemähän,

Wirokannas wiilemähän;
Härkä päänsä häilähytti,
Mustat silmänsä mulisti,
Ukko kuusehen kawahti,
Palwonen pajun nenähän,
Wirokannas kannon päähän.
Ukko kuusesta toruwi,
Palwonen pajun nenästä
Wirokannas kannon päästä:
"Kun ma tullen toisen kerran,
Toki saanen saalihiksi
Sata saawia lihoa,
Werta seitsemän wenettä,
Kuuta kuusi tynnyriä."
Eipä toiste tullukkana,
Eikä sen erän perästä.
Etsitähän iskiätä,
Katsotahan kaatajata;
Etsitähän Tuonelasta,
Manalasta maanki alta,
Etsitähän, eipä löytty,
Haettihin, ei hawattu.
Mies pieni merestä nousi,
Uros aallosta yleni,
Eikä uros pienen pieni,
Eikä uros suuren suuri;
Pystyn peukalon pituinen,
Kolmen sormen korkeuinen:
Alla maljan maata mahtu,
Seulan alla seisomahan.

Part' on polwilla eessä,
Hiwus kannoilla takana,
Päässä paasinen kypäri,
Jaloissa kiwiset kengät,
Weitsi kultanen käessä,
Hopiainen huotra wyöllä.

Jo tapasi tappajansa,
Sonni suuri sortajansa.

Heti kun näki eränsä,
Ruhto niskahan rutosti,
Sorti sonnin polwillehen,
Kylin maahan kynkähytti.

Saiko paljon saalihiksi?
Wähän saapi saalihiksi:
Sata saawia lihoa,
Sata syltä makkaroa,
Werta seitsemän wenettä,
Kuuta kuusi tynnyriä,
Hywän Pohjolan pitohin,
Sariolan juominkihin.

Siitä Pohjolan emäntä
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Mistäpä olutta saamma,
Tahi taaria panemma,
Näille häille hankkimille,
Pioille piettäwille?
En tieä tekoa taarin,
Enkä syntyä olosen."

Huuhuwi humala puusta,
Wesi wirrasta wihelsi,

Otra pellon pientaresta:
"Konsa me koolle saamma,
Konsa koolle ja koholle!"
Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekiä,
Arwelee, ajattelewi:
"Mitä tuostaki tulisi,
Jos panen pa'an tulelle,
Laitan keiton kiehumahan."
Otti otrasen jywiä,
Kuusi otrasen jyweä,
Seitsemän humalan päätä,
Wettä kauhoa kaheksan;
Niin pani pa'an tulelle,
Laitto keiton kiehumahan.
Kuu kiwiä kuumettihin,
Kesä wettä keitettihin,
Salo puita poltettihin,
Salo puita, saari maita.
Kansa kaikki katsahtawi,
Katsahtawi, kaiwahtawi:
"Mistäpä sawunen saapi,
Auer ilmahan ajaksen."
Tuoltapa sawunen saapi,
Auer ilmahan ajaksen;
Sawu saarella palawi,
Tuli niemen tutkamessa,
Pienikö soan tuleksi,
Suuri paimosen paloksi.
Osmotar oluen seppä,

Kapo kaljojen tekiä,
Kesän keittäwi olutta,
Talwen taaria rakenti;
Pani otraista olutta
Puisen uuen uurtehesen.
Sai oluen panneheksi,
Ei saanut hapanneheksi.
Arwelee, ajattelewi,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Mitä tuohon tuotanehe,
Ja kuta kutsuttanehe,
Oluelle happameksi,
Kaljalle kohottimeksi."
Hyw' on tyttö Pohjan neiti,
Se on soma sormiltansa,
Aina liukas liikunnolta,
Aina kengältä kepiä.
Liikku sillon liitoksella,
Laaho keskilattialla,
Yhtä toista toimitteli
Kahen kattilan kesellä.
Näki puikon lattialla,
Otti puikon lattialta,
Katselewi, kääntelewi:
"Mitä tuostaki tulisi
Kawon kaunihin käsissä,
Hywän immen hyppysissä?"
Jo kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
Kapo kaksin kämmeninsä,

Hykersi molempinensa,
Molempihin reisihinsä;
Synty walkia orawa.
Niin se neuo poikoansa,
Orawaistansa opasti:
"Orawani lintuseni,
Orpolapseni omani!
Juokse tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehotan,
Mielusahan metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan;
Nouse puuhun pienosehen,
Taiten tarhalatwasehen,
Jottei kokko koprasisi,
Eikä iskis ilman lintu.
Käpy pure käyessäsi,
Kanna kaksi kynnessäsi,
Ne kanna kawon kätehen,
Tuo olalle Osmottaren."
Osasi orawa juosta,
Matkaella maan ihana.
Pian juoksi matkan pitkän,
Wälehen wälit lyhyet,
Mäen poikki, toisen pitkin,
Kolmannen wähän witahan,
Mielusahan metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan.
Siell' on kolme korpikuusta,
Neljä pienoista petäätä,
Nousi puuhun pienosehen,

Taiten tarhalatwasehen,
Eikä kokko kopraissunna,
Iskenynnä ilman lintu.
Katkasi käpyä kaksi,
Päitä lehwän leikkaeli,
Käwyt kätki kynsihinsä,
Kääräsi käpälehensä,
Niin kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
Osmotar oluehensa,
Kapo pisti kaljahansa,
Ei ota olut hapata,
Eikä nouse nuori juoma.
Arwelee, ajattelewi,
Mitä tuohon tuotanehe
Oluelle happameksi,
Kaljalle kohottimeksi.
Hyw' on tyttö Pohjan neiti,
Aina kengältä kepiä;
Liikku sillan liitoksella,
Laaho keskilattialla,
Yhtä toista toimitteli
Kahen kattilan kesellä,
Näki lastun lattialla,
Otti lastun lattialta.
Katselewi, kääntelewi:
"Mitä tuostakin tulisi
Kawon kaunihin käsissä,
Hywän immen hyppysissä?"
Jo kanto kawon kätehen,

Hywän immen hyppysihin.
Kapo kaksin kämmeninsä,
Hykersi molempinensa,
Molempihin reisihinsä;
Synty näätä kultarinta.
Niin se neuo näätänsä,
Orpolastansa opasti:
"Näätäseni lintuseni,
Orpolapseni omani!
Mene tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehotan,
Kontion kiwikololle,
Metsän karhun kartanolle.
Siellä karhut tappelewat,
Kontiot kowin eläwät;
Koprin kuonoa kokoa,
Käsin waahtea waluta,
Se kanna kawon kätehen,
Tuo olalle Osmottaren."
Jopa taisi näätä juosta,
Kultalintu liihätellä,
Pian juoksi matkan pitkän,
Wälehen wälit lyhyet,
Joen poikki, toisen pitkin,
Kolmannen wähän witahan,
Kontion kiwikololle,
Karhun louhikartanolle.
Siellä karhut tappelewat,
Kontiot kowin eläwät,
Rautasella kalliolla,

Wuorella teräksisellä.
Juoksi kuona karhun suusta,
Waahti kontion kiasta,
Koprin kuonoa kokosi,
Käsin waahtea walutti,
Sen kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
Osmotar oluehensa,
Kapo kaato kaljahansa;
Ei ota olut hapata,
Eikä nouse nuori juoma.
Arwelee, ajattelewi,
Mitä tuohon tuotanehe
Oluelle happameksi,
Kaljalle kohottimeksi.
Hyw' on tyttö Pohjan neiti,
Aina kengältä kepiä,
Liikku sillan liitoksella,
Laaho keskilattialla,
Yhtä toista toimitteli,
Kahen kattilan kesellä,
Näki lehen lattialla,
Otti lehen lattialta.
Katselewi, kääntelewi:
"Mitä tuostakin tulisi
Kawon kaunihin käsissä,
Hywän immen hyppysissä?"
Jo kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
Kapo kaksin kämmeninsä,

Hykersi molempinensä,
Molempihin reisihinsä;
Synnyttäwi mehiläisen.
  Niin se neuo lintuansa,
Mehiläistänsä opasti:
"Mehiläinen lintuseni,
Orpolapseni omani!
Lennä tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehotan,
Ylitse meren yheksän,
Meri puolen kymmenettä.
Tuo simoa siiwissäsi,
Kanna mettä kaapussasi,
Helewästä heinän päästä,
Kukan kultasen nenästä;
Ne kanna kawon kätehen,
Tuo olalle Osmottaren."
  Mehiläinen meiän lintu
Jopa lenti, jotta joutu,
Pian lenti matkan pitkän,
Wälehen wälit lyhyet,
Meren poikki, toisen pitkin,
Kolmannen wähän witahan,
Ylitse meren yheksän,
Meri puolen kymmenettä,
Tuurin uutehen tupahan,
Palwosen laettomahan.
Siell' on neiti nukkununna,
Wyöwaski walahtununna,
Kupehill' on kultaheinä,

Wyöllähän hopia heinä,
Siwulla simanen heinä,
Mesiheinä helmassansa.
Kasti siipensä simahan,
Toisen siipensä metehen,
Helewähän heinän päähän,
Kukan kultasen nenähän.
Toi simoa siiwessänsä,
Kanto mettä kaapussansa,
Sen kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
  Osmotar oluehensa,
Kapo pisti kaljahansa,
Jo otti olut hapata,
Jopa nousi nuori juoma,
Puisen uuen uurtehessa,
Korwon koiwusen sisässä.
Kuohu korwien tasalle,
Ärjy päälle äprähien,
Tahto maahan tyyräellä,
Lattialle lainehella.
  Pantihin olut punanen,
Kalja kaunis käytettihin,
Nassakkahan tammisehen,
Tynnyrihin pienosehen,
Tapin waskisen warahan,
Kiwisehen kellarihin.
  Olut tykki tynnyrissä,
Kalja keikku kellarissa:
"Kun nyt juojani tulisi,

Lakkiani laitteleisi,
Kunnollinen kukkujani,
Laaullinen laulajani!"
Etsittihin laulajoa,
Laaullista laulajoa,
Kunnollista kukkujoa,
Kaunista karehtioa.
Lohi on tuotu laulajaksi,
Hauki kunnon kukkujaksi;
Ei lohessa laulajoa,
Kuonasuussa kukkujoa,
Lohen on leuat lonkallahan,
Hauin hampahat hajalla.
Etsitähän laulajoa,
Laaullista laulajoa,
Kunnollista kukkujoa,
Kaunista karehtioa.
Laps' on tuotu laulajaksi,
Poika kunnon kukkujaksi;
Ei lapsessa laulajoa,
Kuolasuussa kukkujoa,
Ääni on lapsen langennunna,
Puhet suuhun puuttununna.
Niin sano olut punanen,
Noitueli nuori juoma,
Nassakassa tammisessa,
Tapin waskisen takana:
"Kun ei tuoa laulajoa,
Laaullista laulajoa,
Kunnollista kukkujoa,

Kaunista karehtioa,
Potkin poikki wanteheni,
Ulos pohjani porotan."
  Sillon Pohjolan emäntä
Pani kutsut kulkemahan,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ohoh piika pikkarainen,
Orjani alinomanen!
Kutsu rahwasta kokohon,
Miesten joukko juominkihin;
Kutsu köyhät, kutsu kurjat,
Kutsu rujot, kutsu rammat,
Rujot rein reutuellos,
Rammat ratsahin ajellos,
Sokiat wenehin soua.
  Kutsu wanha Wäinämöinen
Laillisekski laulajaksi,
Elä kutsu Kaukomieltä,
Elå lieto Lemminkäistå,
Se on lieto Lemminkäinen
Ahti ainaki torasa."
  Orja tuon sanoiksi wirkki,
Kysytteli, lausutteli:
"Mistä tunnen Kaukomielen,
Kusta lieto Lemminkäisen?
En tieä Ahin kotia,
Kaukomielen kartanoa."
  Sano Pohjolan emåntå:
"Hywin tunnet Kaukomielen;
Ahti saarella asuwi,

Weitikkä wesien luona,
Laajimman lahen kohalla
Kaukoniemen kainalossa.
Kaukomielen silmä karsas,
Leuka pitkä Lemminkäisen,
Ahin suu wähiten wäärä,
Nenä weitikän nykerä."
  Tuopa piika pikkarainen,
Raataja rahan alanen,
Kutsu rahwahan kokohon,
Miesten joukon juominkihin;
Kutsu kurjat, kutsu köyhät,
Kutsu rujot, kutsu rammat,
Rujot rein-reutueli,
Rammat ratsahin ajeli,
Sokiat wenehin souti.
  Kutsu wanhan Wäinämöisen,
Laulajan iänikuisen;
Se on kaunis Kaukomieli,
Senp' on heitti kutsumatta.

Neljästoista Runo.

Kokoutuu rahwas Pohjolan häihin, wäwy rahwaan keskellä. Wäwyn hewosesta huoli piettyä, käytetään itsekki tuwassa, joka kauniisti siiwottuna näyttää ouolta, ettei esinnä helposti tutakkana. Tupaan tullutta katselee wasta tarkemmin konttilän walkialla wäwyä anoppi ja kiittää kauniin muotoseksi. Tuoaan olutta, joka nyt Wäinämöisessä tapaa laillisen laulajansa. Waatii Ilmarista Wäinämöinen kerallisekst. Ilmarinen ei sano kylässä kehtoawansa, kehottaen Wäinämöistä waan yksin laulamaan. Niin laulelee Wäinämöinen ja toiwottaa wastaista onnea toisteki Pohjolassa yhtä ilosesti elettäwäksi. Oluen juotua ja laulettua syöttää kaiken rahwaan Pohjolan emäntä yltäkylläsillä ruuilla.

Itse Pohjolan emäntä
Oli ulkona olia,
Wеräjillä wiepoaja.
Kuulewi kumun kujalta,
Rannalta reen ratsinan.
Loi silmänsä luotehelle,
Käänti päätä päiwän alle.
Jo näki wäen tulewan,
Wäwynsä wäen tulewan.
Sanan wirkko, noin nimesi:

"Luulin tuulen tuulewaksi,
Pinon pystyn wierewäksi,
Meren rannan raukewaksi,
Someren karehtiwaksi.
Eipä tuuli tuulekkana,
Pino pysty wierekkänä,
Meren ranta rauekkana,
Someret karehikkana;
Wäwyni wäki tulewi,
Saoin kaksin kääntelewi.
Ei ole wäwy eillimmäissä,
Eikä wäwy jälkimmäissä.
Wäwy on keskellä wäkeä,
Hywän rahwahan raossa.
Mistämä wäwyni tunnen?
Tuostama wäwyni tunnen:
Wäwy on mustalla orolla,
Niinkun syöwällä suella,
Kantawalla kaarnehella,
Lentäwällä liewehellä.
Kuus' on kullaista käkeä
Wempelellä kukkumassa,
Seitsemän siniotusta
Rahkehella laulamassa."
Jo kumu kujasta kuulu,
Aisan kalke kaiwotieltä,
On wäwy pihalle saawa,
Wäwyn kansa kartanolle.
Laps' oli pieni lattialla,
Poika pirtin permannolla;

Laulo lapsi lattialta,
Poika pieni permannolta:
"Pois pojat, ulos urohot,
Pihalle pisimmät miehet,
Rinnuksia riisumahan,
Rahkehia raastamahan."
  Jo ulos urohot saiwat
Pistihen pihalle miehet.
Siell' on Pohjolan emäntä;
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Kylän pojat kyyhkyläiset!
Ottootes wäwyn oronen
Waskisista waljahista,
Rahkehista rautasista,
Wesasista wempelistä,
Sulkkusista suitsuloista,
Piehtaroia pehmiällä,
Tasasella tanhualla,
Nurmella mesinukalla,
Maalla maksankarwasella,
Jottei karwa katkiaisi,
Puolikana pois tulisi
  Kylän pojat kyyhkyläiset!
Juottootes wäwyn oronen
Kultasesta kaiwosesta,
Herasesta hettehestä,
Tulewasta, täytywästä,
Lähtehestä läikkywästä,
Alta kuusen kukkalatwan,
Alta pensiän petäjän.

Apattootes wäwyn oronen
Pestyin otrin, lestyin leiwin,
Keitetyin kesäsin wehnin,
Surwotuin suwirukehin.
  Kylän pojat kyyhkyläiset!
Wiekööte wäwyn oronen
Takimmalle tanhualle,
Soimelle ylimmäiselle,
Wakkaselle waskiselle,
Koropalle kullitulle.
Sitootes wäwyn oronen
Kultasihin koltsasihin,
Rautasehen renkasehen,
Tammisehen patsahasen.
  Mahtuuko wäwy tupahan
Kamanan korottamatta,
Kynnyksen alentamatta,
Owiseinän ottamatta,
Siwuseinän siirtämättä,
Periseinän päästämättä?
  Ei mahu wäwy tupahan
Kamanan korottamatta,
Kynnyksen alentamatta,
Owiseinän ottamatta,
Siwuseinän siirtämättä,
Periseinän päästämättä;
Wäwy on päätänsä pitempi,
Korwallista korkiampi.
  Kamanat ylentyöhöt,
Lakin päästä laskematta,

Kypärin kohottamatta!
Kynnykset alentuohot,
Ettei kengätkän kuluisi,
Lewiäisi hienot helmat!
Owet ilman awautohot,
Ilman käsin koskematta,
Peukalon pitelemättä!"

Jo wäwy sisälle saapi,
Alle kattojen ajaksen;
"Joko tääll' on penkit pesty,
Joko lattiat lakaistu,
Joko on sillat siiwottuna,
Lusikkaiset lautasella?

Jopa tääll' on penkit pesty,
Jopa lattiat lakaistu,
Jo on sillat siiwottuna,
Lusikkaiset lautasella.

En tunne tätä tupoa,
Mistä puist' on pirtti tehty,
Mistä suoja tänne saatu;
Siwult' on satoa syltä,
Päältä poikitse tuhatta.

Siwuseinä on siilin luista,
Periseinä petran luista,
Owiseinä osman luista,
Kamana karitsan luista.

Orret on omenapuusta,
Patsas puista päähkehistä,
Luaslauta lumpehista,
Laki lahnan suomuloista.

Lattia on wesin wanuttu,
Pöytä kullin kirjaeltu,
Rahi rauasta rakettu,
Penkit pienistä rahoista.
Uuni uusista kiwistä,
Panko saksan paasiloista,
Kiukoa meren kiwistä,
Karsina Kalewan puista."
Siitä seppo Ilmarinen
Itse tungeksen tupahan:
"Terwe tännekki jumala!
Huonehesen honkasehen,
Pirttihin petäjäisehen,
Alle kuulun kurkihirren."
Sano Pohjolan emäntä:
"Terwe tänne tultuasi,
Tänne pienehen pesähän,
Matalaisehen majahan.
Kylän pojat kyyhkyläiset!
Istuttoote meiän wäwyä
Selin seineä sinistä,
Päin pöyteä punaista,
Kohin kullaista stoloa,
Rinnoin ristirahwahaista.
Kylän naiset kyyhkyläiset!
Tuokaa tulta tuohisella!
Tempoote terwaksella,
Näkisin wäwyni silmät,
Sinisetkö, wai punaiset,
Waiko waatewalkeuiset."

Tuotu on tulta tuohisella,
Temmottuna terwaksella;
Tuli on tuohinen rämäkkä,
Sawu musta terwaksinen.
Kylän naiset kyyhkyläiset!
Tuokaa tulta tuohuksella,
Wahasella walkiata,
Millä nään wäwyni silmät;
Sinisetkö, wai punaiset,
Waiko waatewalkeuiset.
Jo nyt nään wäwyni silmät;
Ei siniset, ei punaset,
Eikä waatewalkeuiset,
Meren on waahen walkeuiset
Meren ruowon ruskeuiset,
Meren kaislan kauneuiset.
Sopipa siikanen siwulle,
Kanamarja kainaloihin.
Ohoh piika pikkarainen,
Kylän paras palkkalainen!
Tuo olutta tuoppisella,
Kanna kaksikorwasella,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.
Anna tuopin totta tehä,
Wiisi wantehen wikoa,
Juosta olwen orren päästä,
Siman waarnojen sisästä,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.

Jo on wiikon juomat pantu,
Saatu otraset oluet,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.
Tuop' on piika pikkarainen,
Raataja rahanalanen,
Toi olutta tuoppisella,
Kanto kaksikorwasella,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.
Anto tuopin totta tehä,
Wiisiwantehen wikoa,
Juosta olwen orren päästä,
Siman waarnojen sisästä,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuoloille kunnioiksi.
Siinä sai olut punanen
Lakkiansa, laulajansa,
Kunnolliset kukkujansa,
Kaunihit karehtiansa.
Olipa wanha Wäinämöinen,
Wirren ponsi polwuhinen,
Parahina laulajina,
Tietäwimpinä runoina.
Ensin 'ottawi olutta,
Siitä laululle rupesi,
Töille wirtten työntelihen.
Sano wanha Wäinämöinen:
"Isännät imehtelewät,
Emännät ajattelewat:

Joko keitin juoman kehnon,
Pahanko panin oluen;
Kun ei laula laulajamme,
Hyreksi hywät runomme,
Kuku kultawierahamme,
Ilotse ilokäkemme.
Kukapa tässä kukkunewi,
Kenkä kielin laulanewi,
Näissä Pohjolan pidoissa,
Sariolan juomingissa;
Ei tässä lattiat laula,
Kun ei laula lattiliset;
Eikä ikkunat ilotse,
Kun ei ikkunan isännät;
Eikä tässä pöykä pöyät,
Kun ei pöykä pöyälliset.
Jos ei muut lihawat laula,
Werewämmät wierettele,
Niin mä laulan laiha poika,
Mies weretön wierettelen;
Laulan laihoilta lihoilta,
Kupehilta kuuttomilta,
Tämän iltamme iloksi,
Päiwän kuulun kunniaksi.
Onko tässä nuorisessa,
Nuorisessa kaunosessa,
Tässä suuressa su'ussa,
Ilossa ison alassa,
Ku panis käen kätehen,
Haan toisehen hakahan,

Lauloaksemme hywiä,
Parahia pannaksemme?
  Sinä seppo Ilmarinen,
Lankoni, emoni lapsi!
Itse lähe laulamahan,
Saa kera sanelemahan.
Suu sinulla, suu minulla,
Kieli kemppi kummallaki,
Suu hywän pakaelewi,
Sitä korwat kuuntelewi;
Kieli kummoa sanowi,
Sitä mieli muistelewi;
Mies paha pahoin tekewi,
Parempi parantelewi."
  Sillon seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Me yhen emosen lapset
Yhen kantamat kaposen,
Yhen peipposen pesemät,
Yhen sotkan suorittamat,
Harwoin yhtehen yhymmä,
Saaumma sanelemahan,
Näissä Pohjolan pioissa,
Sariolan juomingissa.
  Laulaisinpa, taitaisinpa,
Laulaisin minä kotona,
Waan en kehtoa kylässä,
Kylän naiset nauranewat;
Piiat pilkan pistänewät,
Miehet mieron herjannewat.

Sinä laulaja ikuinen,
Wirren ponsi polwuhinen!
Itse lauluja laellos,
Itse wirsiä weellös,
Jott' on kumma kuulianki,
Ime ilman olianki,
Sinä synnyit yötä ennen,
Minä päiweä jälestä."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Kun ei toista tullekkana
Kerallani laulamahan,
Itse laulan itsekseni
Kuulla noien kultasien,
Tietä mielitehtosien,
Nousewassa nuorisossa,
Kansassa ylenewässä:
Anna wastaki jumala,
Toisteki totinen luoja,
Näin näissä elettäwäksi,
Toiste puuhaeltawaksi,
Näissä Pohjolan pioissa,
Sariolan juomingissa.
Anna toisteki jumala,
Wastaki wakainen luoja,
Oloset jokena juosta,
Meet wirtana wilata,
Näissä Pohjolan tuwissa,
Sariolan salwoksissa,
Alla kuulun kurkihirren,
Alla kaunihin katoksen,

Jällä tämän isännän,
Elinajalla emännän.
  Luoja koston kostaohon,
Pankohon jumala palkan,
Emännäll' eteisehen,
Isännälle pöyän päähän,
Pojalle rahin nenähän,
Keträpuuhun tyttärelle,
Jottei wastakan katuisi,
Yön perästä peljästyisi
Näitä häitä juotawia,
Pitoja piettäwiä.
  En minä mitänä woita,
Enkä tarkon taiakkana;
Herännenkö, heittänenkö,
Luonenko, lopettanenko.
Wirren laulon, laulun laiton,
Okſat karsin, tien osasin,
Kerin wirteni kerälle,
Sowittelen sommelolle,
Panen aitan parwen päähän,
Luisten lukkojen sisälle,
Jost' ei pääse päiwinähän,
Selwiä sinä ikänä,
Ilman luien lonsumatta,
Leukojen leweämättä,
Hammasten hajoamatta,
Kielen keikkelehtämättä."
  Siinä wanha Wäinämöinen,
Laulo päiwän, laulo toisen,

Laulo kohta kolmannenki;
Päiwänäpä kolmantena
Rikkohen reki runolta,
Jalas taittu laulajalta,
Noissa Pohjolan pioissa,
Sariolan juomingissa.
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Onko tässä nuorisossa,
Nuorisossa kaunosessa,
Käwiä Tuonelta oroa,
Manalalta wääntieä,
Reki uusi laatiani,
Ratsu on rakentoani?"
  Sekä nuoremmat sanowi,
Jotta wanhemmat sanowi:
"Eule tässä nuorisossa,
Tässä suuressa su'ussa,
Käwiä Tuonelta oroa,
Manalalta wääntieä,
Riki uusi laatiasi,
Ratsu on rakentoasi."
  Sillon wanha Wäinämöinen,
Laulaja iän ikuinen,
Läksi Tuonelta oroa,
Manalalta wääntieä.
Itse Pohjolan emäntä
Syötti suin sulassa woissa,
Koprin kuorekokkaroissa,
Noita kutsuwierahia,

Kutsuloille kunnioiksi.
Syötti lohta luutoselta,
Luutoselta, luotaselta,
Siwulta sian lihoa,
Murotellen woi-muruja,
Sirotellen sian päitä.
Olipa olut ostamaton,
Mesi markoin maksamaton,
Noissa Pohjolan pioissa,
Hywän joukon juomingissa.
Olut juoksi orren päästä,
Sima waarnojen sisästä,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.

Wiiestoista Runo.

Saahaan wiimmenkänä walmihiksi morsian ja työnnetään Ilmariselle. Muistuttelee wielä emo jo iäksi lähtewänki koista. Tästä kowin huolestunut morsian kaikki sanoo entiset toiwotuksensa olleen miehelle päästä, nyt päästyä toisin ajattelewan. Emo lohutellen kieltää millänä olemasta monenki keinollisen, hywin eläjän miehen saatua. Siitä opastelee tyttöänsä miten uuella paikalla käyttääte ja warottaa sulhoa ei pahoille wieä, eikä pahoin piätellä. Jo eriäwä morsian kotosia kiittää ja jättelee hywästi. Hywästi jättelewän koppaa rekehensä Ilmarinen ja lähtee Pohjolasta. Morsian yhä ikäwissä jo tiellä toiwottelee missäki olewansa ennen kun sulhon reessä. Lohutellen Ilmarinen kieltää huolimasta hywät päiwät tulewassa koissa saawan.

Jo oli wiikon häitä juotu,
Kauan pietty pitoja,
Juotu häitä Pohjolassa,
Pitoja Pimentolassa.
Sano Pohjolan emäntä
Ilmariselle sepolle:
"Mit' istut isoni poika,

Weljes wanhin walwastelet?
Istutko iſon hywyyttä,
Wai emännän armautta,
Naimakanſan kauneutta,
Pirtin pienen walkeutta?
  Et istu iſon hywyyttä,
Et emännän armautta,
Naimakanſan kauneutta,
Pirtin pienen walkeutta;
Istut impyen hywyyttä,
Neitoſeſi armautta,
Walwattiſi walkeutta,
Kanawarren kauneutta.
  Sulho wiljon weljyeni!
Wuotit wiikon, wuota wielä,
Ei oo walmis walwattiſi,
Suorinut ikiſopuſi;
Puol' on päätä palmikoittu,
Puoli palmikoittawana.
  Sulho wiljon weljyeni!
Wuotit wiikon, wuota wielä,
Ei oo walmis walwattiſi,
Suorinut ikiſopuſi;
Wast' ou hiema hiemoteltu,
Toinen hiemoteltawana.
  Sulho wiljon weljyeni!
Wiikon wuotit, wuota wielä,
Ei oo walmis walwattiſi,
Suorinut ikiſopuſi;
Wast' on jalka kengitetty,

Toinen kengiteltäwänä.
  Sulho wiljon weljyeni!
Wuotit wiikon, wuota wielä,
Ei oo walmis walwattisi,
Suorinut ikisopusi;
Wast' on käsi kinnastettu,
Toinen kinnasteltawana.
  Sulho wiljon weljyeni!
Jo nyt on walmis walwattisi,
Suorinut ikisopusi.
Mene nyt myötä myöty neiti,
Kanssa kaupattu kananen,
Kun olit rakas rahalle,
Käpäs kättä antamahan,
Kiewäs kihlan otantahan.
Etpä äiän nuori neiti
Yli pääsi ymmärrellyt,
Kahen puolisi katsellut,
Jos laait kautun kaupan,
Ikä on kaikki itkeminen,
Wuosi woikerrehtaminen;
Kun läksit isän koista,
Siirryit syntymäsialta,
Emosi elantomailta,
Kantajasi kartanolta.
  Ja mikä sulta mielen otti,
Kuka haikian hajotti,
Mokomalta mielewältä
Kylän kaiken wiisahalta,
Kun läksit isosi luota,

Oman emosi elolta?
Niin tytär ison kotona
Kun kuningas linnassansa,
Niin miniä mieholassa
Kun wanki Wenäehellä.
  Luulit yöksi lähtewäsi,
Käyä päiwäksi käkesit,
Toiwoit kuuksi kulkewasi,
Puoleksi poikeltawasi.
Etpä yöksi lähtenynnä,
Etkä päiwäksi käennyt,
Etkä kuuksi kulkenunna,
Puoleksi poikeltanunna.
Jopa jouwuit wiikommaksi,
Polwemmaksi poikellitse,
Jäksi ison koista,
Elinajaksi emosi.
  Morsian sisarueni,
Kapulehti laklueni!
Itke koprin kyynelesi,
Kamaloin haluwetesi,
Ison pestyille pihoille;
Pisaret ison pihoille,
Lammit taaton lattialle.
Askelt'on piha pitempi,
Waja waaksoa isompi,
Kynnys hirttä korkiampi,
Kerran toisen kertoessa."
  Neito parka huokaeli,
Huokaeli, henkäeli,

Suru syämmellen panihen,
Wesi silmillen wetihen.
Itki koprin kyyneleitä,
Kamaloin haluwesiä,
Ison pestyille pihoille;
Pisaret isyn pihoille,
Lammit taaton lattialle.
Itse tuon sanoiksi saatti:
"Noinpa tiesin, noinpa luulin,
Noinpa arwelin ikäni,
Sanon kaiken kaswinajan:
Et sä neito ollekkana
Oman wanhemman warassa,
Kantajasi kainalossa;
Äskenpä olisit neito
Mieholahan mennessäsi,
Jalka toinen kynnyksellä,
Toinen korjassa kosian;
Oisit päätäsi pitempi,
Korwallista korkiampi.
  Tuota toiwoin tuon ikäni,
Katsoin kaiken kaswinajan,
Wuotin kun hyweä wuotta,
Katson kun kaunista keseä.
Nyt on lähtöni lähemmä,
Toiwoni toeksi saanut,
Saanut jalka kynnykselle,
Toinen korjahan kosian.
En lähekkänä ilolla,
Enkä riemulla eriä,

Tästä kullasta koista,
Jän nuoren istumasta.
Lähen hoikka huolissani,
Ikäwissäni eriän,
Sykysyisen yön sylihin,
Kewäisen kieran päälle,
Jott' ei jalka jäällä tunnu,
Jalan isku iljankolla,
Hangella hamosen toimi;
Jott ei äiti ääntä kuule,
Eikä iso itkuani.
Mi liekkänä mieli muien,
Mieli muien morsianten?
Niin on mieli miekkosien
Kun kewäinen päiwän nousu,
Minun on mieleni polosen
Kuni myötäwän hewosen,
Tahi tamman kaupittawan,
Elikk' ostetun orihin.
Niin on mieleni polosen
Kun syksynen yö pimiä,
Talwinen on päiwä musta."
Niin sano emo tytölle,
Lausu wanhin lapsellensa:
"El' oo neiti milläkänä,
Emon tuoma tuollakana,
Ei sinua suolle wiety,
Eiki ojalle otettu;
Sait miehen mitä paraimman,
Uroita uhkeimman,

Sait sepänki sen mokoman,
Itse tarkimman takojan.
Seppä syöpi selwän leiwän,
Selwemmän sepän emäntä.
  Sait miehen metsän käwiän,
Uron korwen kolkuttajan,
Ei sen koirat koissa maata,
Pennut pehkussa lewätä.
Kolmasti tänä kewäinä
Nossut on nuotiotulilta,
Hawannut hawusialta;
Kolmasti tänä kewäinä,
Hawu pään on harjaillut,
Warpa wartalon sukinut.
  El' oo neiti milläkänä,
Emon tuoma tuollakana;
Ompa meiän sulhosella
Sata sarwen kantajoa,
Tuhat tuojoa utaren,
Tuhat willan antajoa.
  El' oo neiti milläkänä,
Emon tuoma tuollakana;
Ei ole tällä sulhosella
Ojawiertä otratonta,
Kangaswiertä kakratonta,
Wesiwiertä wehnätöntä.
Ompa tällä sulhosella
Purnonen joka purolla,
Aumanen joka aholla,
Lepikköiset leipämaina,

Wesakkoiset wehnämaina,
Kaikki rauniot rahana,
Kiwet pienet penninkinä.
  Et' oo neiti millääkänä,
Emon tuoma tuollakana;
Ompa tällä sulhosella
Pyyhyet pyräjämässä,
Wempelellä wieremässä,
Kuusi kullaista käkeä
Längillä lekuttamassa,
Rastahat iloitsemassa,
Rahkehilla laulamassa.
  Wielä neuon neitoani,
Orpolastani opetan:
Morsian sisarueni,
Kapulehti laklueni!
Kuulestamma kun sanelen,
Waimo wanha lausuelen.
Tulet toisehen talohon,
Toisehen emän alahan,
Perehesen wierahasen;
Toisin toisessa talossa,
Toisessa emän alassa,
Perehessä wierahassa,
Ei niinkun omon koissa,
Oman wanhemman warassa.
  Ellös sie sinä ikänä,
Kuuna kullan walkiana,
Tawoton talohon mennö,
Miehueton mieholahan.

Talo tapoja kyſywi,
Tapoja talo pahaki;
Mies on mieltä koittelewi,
Mies mieltä epäpätöki.
  Noita ſie kowin waroa
Ukon luista leukaluuta,
Anopin kiwistä kieltä,
Kyyn kylmiä ſanoja,
Naon niskan nakkeloita.
  Jos ukko ſuſi ſupusſa,
Akka karhu karſinasſa,
Kyty kyinä kynnykſellä,
Nato nauloina owella;
Sama armo antaminen,
Alemma kumartaminen,
Kun ennen emon koisſa,
Oman wanhemman warasſa,
Taattoa kumartaminen,
Weljeä waroaminen.
  Kuule neiti kun ſanelen,
Waimo wanha lauſuelen;
Piä tarkat hiiren korwat,
Teräwät jalat jäniksen,
Niſät nuoret notkuttele,
Kaula pesty kaarruttele,
Niinkun tuore tuomen latwa,
Wasta kaswawa kataja.
  Elä ſuihka ſutſunatta,
Eläkä räämi rätſinättä,
Elä kengättä kehaja.

Kuule wielä kun sanelen,
Waimo wanha lausuelen;
Laai willaset hamuet
Yhen willan kylkyestä,
Keitä otraset oluet,
Makujuomat maltahiset,
Yhen otrasen jywästä,
Kolmen puisen poltakselta.
Pese penkit illoin, aamuin,
Pöyät keskipäiwälläki,
Lattia wesin walellos
Wiikon päästä wiimmestäki.
Kuule wielä kun sanelen,
Waimo wanha lausuelen;
Ei joua talonen waimo
Aina pirtissä asua.
Käyä on kujat kuurullansa,
Lääwät länkämöisillänsä,
Sieltä toimeta tupahan,
Siell'on lapsi itkemässä,
Pieni peitetten sisässä,
Eikä lausu lapsi rukka,
Saata kieletön sanoa,
Onko wilu taikka nälkä,
Ennen kun tulewi tuttu,
Elikk' äitin ääni saapi.
Kuule wielä kun sanelen,
Waimo wanha lausuelen;
Piä lusikat lu'ussa,
Astiasi arwelussa,

Jott' ei kasit kanneltaisi,
Linnut liiat peiteltäisi;
Pyhät on pihlajat pihalla,
Pyhät oksat pihlajassa,
Marjaset sitäi pyhemmät.
  Sulho wiljon weljyeni!
Ellös sie meiän kanoa
Wiekö wehma huhmarelle,
Panko parkin surwontahan,
Olkileiwän leiwontahan,
Petäjäisen pieksäntähän.
Wieös sie meiän kanoa,
Wieös wiljamättähälle,
Otrapurnon purkajaksi,
Wilja wiploin wiiliäksi.
Pannos sie meiän kanoa
Leiwän paksun paistajaksi,
Wehnäleiwän leipojaksi,
Taikinan taputtajaksi.
  Sulho wiljon weljyeni!
Ellös sie meiän kanoa
Opastello orjan ruoskin,
Nahkaruoskin naukuttao,
Witsoin wiisin winguttao,
Waljan päällä wanguttao.
Tiesi neittä, tiesi nuorta,
Tiesi neien nuorta mieltä;
Neuo neittä wuotehella,
Opeta owen takana,
Wuosikausi kummassaki;

Yksi wuosi suusanalla,
Toinen silmän iskemällä,
Kolmansi jalan polulla.
  Kun ei sitte siitä huoli,
Tuostakana ei totelle,
Ota ruoko ruowostosta,
Saraheinä kankahalta;
Saran syrjällä syseä,
Korahuta korttehella,
Ruoskasella ruokosella,
Witsasella willasella.
  Kun ei wielä siitä huoli,
Tuostakana ei totelle,
Ota witsa wiiakosta,
Oksa koiwun onkelmosta,
Tuoppa turkin helman alla,
Talon toisen tietämättä;
Sillä hauo hartioita,
Pehmitä perälihoja,
Ellös silmiä siwellö,
Elä korwia koseta;
Tuostapa kyty kysyisi,
Tuosta appi arweleisi:
Onko se suen repimä,
Wai on karhun kaiwelema?"
  Neiti parka huokasekse,
Huokasekse, henkäsekse,
Suru syämelle panihen,
Wesi silmille wetihen,
Itse itkulle hyräyty,

Sanan wirkko, noin nimesi:
"En minäkän ennen ollut
Mustin muita neitosia,
Kalpeampi ween kaloja;
Tulin muita mustemmaksi,
Kalpeammaksi kaloja.
  Millä maksan mammon maion,
Millä isoni hywyyen?
Kiitän mä iso sinua
Entisistäni eloista,
Parahimmista paloista,
Murkkinoista muinosista.
  Kiitän mä emo sinua
Nuorra tuuwiteltuasi,
Pienosna pieltyäsi,
Maion ruokiteltuasi.
  Kiitän mä koko perehen,
Kaikki kaswinkumppalini,
Joien joukossa elelin,
Kaswon kanssa kaswinajan.
  Lähen nyt tästä kun lähenki,
Tästä kullasta koista,
Ison saamasta salista,
Äitin kestikellarista.
  Jää nyt pirtti terwehekſi,
Pirtti lautakattoinesi;
Hywä on toiste tullakseni,
Kaunis kaaputellakseni.
Jää nyt sintsi terwehekſi,
Sintsi lautasiltoinesi;

Jääppä piha terweheksi,
Piha pihlajaisinesi.
Jätän kaikki terweheksi
Maat ja metsät marjoinensa,
Järwet saoin saarinensa,
Kankahat kanerwinensa."
Sillon seppo Ilmarinen
Koppo neien korjahansa,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Jää nyt Pohjola hywästi,
Jääkäi kaikki terweheksi,
Kaikki mäntyset mäellä,
Puut pitkät petäiköissä,
Katajatki kankahilla,
Kaikki maassa marjan warret,
Wesatki ween sisässä,
Lepän lehwät, koiwun kuoret,
Kuusen juuret, terwas kannot."
Ajoa kahattelewi
Noita Pohjan rannikoita,
Simosalmien siwutse,
Hietaharjun hartiotse;
Käsi ohjassa orosen,
Toinen neitosen nisissä,
Jalk' on laialla rekosen,
Toinen neion reitosilla.
Neito parka huokasekse,
Huokasekse, henkäsekse:
"Wilu on olla wiltin alla,
Kolkko korjassa eleä."

Ajo matkoa wähäsen,
Pikkuruisen piirahteli;
Neiti päätänsä kohotti,
Kysytteli, lausutteli:
"Mi on tästä poikki juossut,
Ku on kurja kulkenunna?"
Itse seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Jänö on tästä poikki juossut,
Jänön poika polkutellut."
Neiti tuon sanoiksi wirkki:
"Parempi olisi olla,
Parempi olettelisi,
Jänön juoksewan jälillä,
Koukkupolwen polkumilla,
Kuni korjassa kosian."
Sillon seppo Ilmarinen
Murti suuta, wäänti päätä,
Murti mustoa hawenta.
Ajoa kahattelewi;
Ajo matkoa wähäsen,
Pikkuruisen piirahteli.
Neiti päätänsä kohotti,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Mi on tästä poikki juossut,
Ku on kuria kulkenunna?"
Se on seppo Ilmarinen
Itse wastaten sanowi:
"Repo on tästä poikki juossut,
Kettu käyä kelkytellyt."

Neiti tuon sanoiksi wirkki:
"Parempi olisi olla,
Parempi oletteliisi,
Rewon juoksewan reessä,
Ketun käyän kelkkasessa,
Kuni korjassa kosian."
Sillon seppo Ilmarinen
Murti suuta, wäänti päätä,
Murti mustoa hawenta;
Ajoa kahattelewi.
Ajo matkoa wähäsen,
Pikkuruisen piirahteli.
Neiti päätänse kohotti,
Kysytteli, lausutteli:
"Mi on tästä poikki juossut,
Ku on kurja kulkenunna?"
Itse seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Karhu on tästä poikki juossut,
Ohto juosta jolkutellut."
Neiti tuon sanoiksi wirkki:
"Parempi olisi olla,
Parempi oletteliisi,
Kontion kiwikolossa,
Karhun louhikammarissa,
Kun tämän kosian reessä."
Itse seppo Ilmarinen
Murti suuta, wäänti päätä,
Murti mustoa hawenta,
Sanan wirkko, noin nimesi:

"Elä huoli neiti parka,
Kun saat kosian kotihin,
Syöt sä weitsettä lihoa,
Juot olutta kauhasetta."
Ajawi kahattelewi
Noita Wäinölän ahoja,
Kalewalan kankahia;
Wirkku juoksi, matka joutu,
Reki wieri, tie lyheni,
Jalas paasinen patsasi,
Aisa koiwunen kolasi,
Kapla tuominen kalahti,
Jo kohta koti näkywi,
Omat tuwat tupruawi.

Kuuestoista Runo.

Ilmarinen morsionensa saapi kotia. Äiti wastassa ilotteleksen, ja pojalta kyselee, miten matkansa on terweenä ja onnellisna kulkenut. Käskee morsianta sisään jo kauan uotetuksiki sanoen. Katselee, kiittää kauniiksi morsianta; syöttää, juottaa rahwaan yltäkylläsesti. Päätteeksi wanha Wäinämöinen laululle rupiawa ylistää sulhoa ja morsianta, kiittää emännän, isännän, patwaskan, saajan naisen ja kaiken kutsurahwaan.

Jo kumu kujalta kuulu,
Kuulu luota ruoskan roiske,
Rannalta reen ratsina,
Aisan kalke kaiwotieltä.
Itse äiti Ilmarisen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Se on poikani rekonen;
Jo tulewi Pohjolasta.
Käkyet kukahtelewi
Korjan kirjawan kokalla,
Orawat samoelewi
Aisoilla waahterisilla,
Tetryet kukertelewi
Päällä luokin kynäppäisen.
Kylä uotti uutta kuuta,

Miero päiwän nousentoa,
Lapset maata mansikkaista,
Telat terwaista wenettä,
Mie on uotin poikoani,
Poikoani minnoani.
  Lähes nyt kohti näitä maita,
Kohti näitä kartanoita,
Ison saamille tuwille,
Wanhemman warustamille."
  Se on seppo Ilmarinen
Jo kohti kotia läksi,
Ison saamille pihoille,
Wanhemman warustamille;
Laialla sinikeränen,
Toisella punakeränen.
Keskellä kesäreponen.
  Sano äiti Ilmarisen:
"Sulho wiljon weljyeni!
Käwitkö tiesi terwehenä,
Matkasi imantehena,
Saitko neien, woitko linnan,
Sorritko sotiweräjän,
Haukutitko linnan hallit,
Itketitkö linnan immet,
Nauratitko linnan naisen,
Lewititkö neien lemmen,
Anopissa käyessäsi,
Apen luona ollessasi?
  Jo tuon nään kyselemättä,
Arwoan anelematta;

Jo on sotka suojassasi,
Kana kainaloisessasi.
  Kenpä toi tämän walehen,
Sulhon tyhjiin tulleheksi,
Ratsun jouten juosseheksi?
Eipä sulho tyhjiin tullut,
Eikä ratsu jouten juossut;
On mitä oron weteä,
Liinaharjan liikutella.
  Nouse nyt korjasta koria,
Hywä lahja laitiosta.
Nouse ilman nostamatta,
Ylene ylentämättä;
Jos on nuori nostajasi,
Ylpiä ylentäjäsi.
Pole jalka jalaksella,
Toinen poikkipuolisella;
Astu tietä temminkäistä,
Maata maksan karwallista,
Sikasen silittämäistä,
Porsahaisen polkomaista,
Lampahan latsottamaista,
Hewon harjan hieromaista.
  Astu hanhen askelilla,
Taputa tawin jaloilla,
Noilla pestyillä pihoilla,
Kaunihilla kartanoilla,
Apen saamilla pihoilla,
Anopin asettamilla,
Ky'yn kyllä polkemilla,

Naon aina astumilla.
  Astu sintsiä sileätä,
Sorsanluista sotkuttele;
Jo täällä tänä kesänä,
Tänä suurena suwena,
Owet aina aukieli
Owellista aukiaista;
Käkäset käsertelihen
Sormuskättä sulkiaista;
Kynnykset kykertelihen
Hienohelman hempujaista.
  Jo täällä tänä kesänä,
Tänä suurena suwena,
Siwuin sintsi siirtelihen
Sintsillistä siiwojaista;
Perin pirtti pyörähteli
Pirtillistä pyyhkiäistä.
  Jo täälla tänä kesänä,
Tänä suurena suwena,
Silta soitti sorsanluinen
Sillallista seisojaista;
Laki kultanen kulisi
Laen alla astujaista;
Ikkunat ilottelihen
Ikkunaisen istujaista.
  Jo täällä tänä kesänä,
Tänä suurena suwena,
Aittaset alentelihen
Aitallista aukojaista;
Lääwäset lähentelihen

Lääwällistä lääniäistä;
Tanhuaiset taantelihen
Tanhuallista tawia.
  Jo täällä tänä kesänä,
Tänä suurena suwena,
Aion ammo aikalehmä
Aikawihkon antajaista;
Mäkähti kewätkaritsa
Palasen parantajaista;
Kesäuuhi ullotteli
Heinän hienon heittäjäistä.
  Terwe nyt piha täysinesi,
Piha wierahaisinesi,
Ulkonen urohinesi!
  Terwe wajo täysinesi,
Wajo wierahaisinesi,
Tuohikatto kansoinesi!
  Terwe pirtti täysinesi,
Pirtti wierahaisinesi,
Lautakatto lapsinesi!
  Terwe kuu, terwe kuningas,
Terwe nuori naimakansa!
Eipä täss' oo ennen ollut,
Eikä ennen, eikä eilen,
Tämän joukon juoleutta,
Tämän kansan kauneutta.
  Sulho wiljon weljyeni!
Osotteles ostettusi,
Saoin markoin maksettusi,
Tuhansin lunastettusi.

Toitko sen, jonka käkesit?
Käkesit käkösen tuoa,
Maalta walkian walita,
Kuletella kukkulaisen.
Jo tuon nään kyselemättä,
Arwoan anelematta;
Toit käkösen tullessasi,
Maalta walkian walitsit,
Kulettelit kukkulaisen.
  Hywä mutso, kaunis mutso,
Mutso walkian werewä!
Hywinpä koissa kuuluit,
Tyttönä ison koissa,
Hywin kuulu kuun ikäsi
Miniänä mieholassa."
  Siitä äiti Ilmarisen
Syötti, juotti wierahia.
Syötti suin sulassa woissa,
Koprin kuorekokkaroissa,
Noita kutsuwierahia,
Kutsuloille kunnioiksi.
  Jo oli wiikon juomat pantu,
Saatu otraset oluet,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.
  Oipa kupit kukkusilla,
Wait warpalaitehilla,
Oli kystä kyllin syöä,
Kyllin syöä, kyllin juoa,
Noilla kutsuwierahilla,

Kutsuloille kunnioiksi.
  Jo huuhto humala parran,
Waahti parran walkoali,
Olut juoksi orren päästä,
Sima waarnojen sisästä,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.
  Kukapa tuossa kukkujaksi,
Laillisekſi laulajaksi?
Waka wanha Wäinämöinen,
Laulaja iän ikuinen,
Itse lauluille rupesi,
Töille wirtten työntelihen.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Eipä täss' oo ennen ollut,
Eikä warsin wasta liene,
Tämän sulhon tenhoutta,
Tämän morsion somuutta,
Tämän tukun turpeutta,
Nuorison imartuetta.
  Ketäpä mä tässä kiitän?
Emännän mä ensin kiitän.
Kenpä täss' eho emäntä?
Ilmarin eho emäntä.
Pannut on otraset oluet,
Makujuomat maltahiset,
Imelät hänen itunsa,
Makiat on maltasensa,
Ei oo iskulla itunsa,

Eikä maalla maltasensa.
Ei hän surrunna susia,
Pelännyt metsän petoja,
Mallasteitä matkatessa,
Saunahan samotessansa.
Ei hän koukulla kohinut,
Aina koprilla kohenti,
Kämmenellä käännätteli,
Sowitteli sormillansa.
Itse leipo leiwät suuret,
Isot talkkunat taputti,
Hywän joukon juominkihin,
Hywän rahwahan remuhun;
Syötti wierahat wälehen,
Nosti leiwät leppiästi.
Emännän mä ensin kiitin,
Kiitän itsensä isännän.
Kenpä täss' on pää pätewä,
Päiwän päällinen omena?
Ilmarin iso isäntä,
Se täss' ompi pää pätewä,
Päiwän päällinen omena.
Se on suolta suojat saanut,
Suojat saanut, hirret tuonut,
Seinät salwanut salolta,
Hirret hirmulta mäeltä,
Malot marjakankahilta,
Tuohet tuomiwaaran päältä,
Ruotehet romeikolta,
Sammalet sulilta soilta.

Pannut on penkin pensaista,
Pannut paikalle hywälle,
Asettanut ankaralle.

Jo itse isännän kiitin,
Wuota kiitän patwaskani.
Ken on pantu patwaskaksi,
Ken otettu oppahaksi?
Kylän paras patwaskana,
Kylän onni oppahina.

Ompa meiän patwaskalla
Paita päällä palttinainen.
Pääll' on haljakka sininen,
Päällä paian palttinaisen;
Helmat hietoa wetäwät,
Maata maksan karwallista.

Pääll' on ussakka utunen,
Päällä haljakan sinisen;
Se on Kuuttaren kutoma,
Päiwättären keträämä,
Kesäuuhen untuwista,
Talwilampahan takuista,
Ajalla tulettomalla,
Tulen tietämättömällä.

Ompa meiän patwaskalla
Parta kullan palmikoissa,
Kutrit kullan suortuwissa,
Ompa meiän patwaskalla
Päässä kultanen kypäri,
Päällä kutrin kultalatwan,
Puhki taiwosen puhuja,

Läpi metsän läässöttäjä.
Jopa kiitin patwaskani,
Wuota kiitän saajan naisen.
Mist' on saatu saajan nainen,
Kust' otettu ollallinen?
Tuolt' on saatu saajan nainen,
Tuolt' otettu ollallinen,
Takoa Tanikan linnan,
Uuen linnan ulkopuolta.
Eipä wielä sieltäkanä,
Ei perän pereäkänä;
Mist' on saatu saajan nainen,
Kust' otettu ollallinen?
Tuolt' on saatu saajan nainen,
Tuolt' otettu ollallinen,
Wienan päälliltä wesiltä,
Ulapoilta aukeilta.
Eipä wielä sieltäkänä,
Ei perän pereäkänä;
Mist' on saatu saajan nainen,
Kust' otettu ollallinen?
Kaswo mansikka mäellä,
Puolukkainen kankahalla,
Pellolla heliä heinä,
Kukka kultanen aholla;
Siit' on saatu saajan nainen,
Siit' otettu ollallinen.
Saajan naisen suu somanen,
Kuni Suomen sukkulainen,
Saajan naisen sirkut silmät,

Kuni tähet taiwahalla,
Saajan naisen saapka suuri,
Kuni pysty pilwen kokka,
Saajan naisen saappahaiset,
Kuni hanhuet hawulla.

Ompa meiän saajan naisen
Kaulassa heliät helmet,
Käet on kullan kääriloissä,
Sormet kullan sormukſissa,
Korwat kullan koltuskoissa,
Silmäripset simsukoissa.

Jo nyt kiitin saajan naisen,
Wuota kiitän kaiken kansan.
Eipä täss' oo ennen ollut,
Eikä ennen, eikä eilen,
Tämän kansan kauneutta,
Tämän nuorison somuutta.
Niin on wäki haljakassa,
Kuni metsä huutehessa,
Alta on kun aamurusko,
Päältä on kun päiwän koite.

Olipa huokiat hopiat,
Rahataskut tanterilla,
Meiän kutsuwierahilla,
Kutsuloille kunnioiksi.
Tengoin teillä, markoin meillä,
Polttinoin kylän pojilla,
Alttinoin kylän akoilla,
Neljin riunoin neitosilla.